

nuorisotutkimus

1•2019 / 37. vuosikerta

Nuorille virtuaaliset areenat ovat yhtä todellisia tiloja tavata ystäviä kuin fyysiset paikat.

- >> Isyys, alkoholi ja miehisuus ammattinyrkkeilijän mediaelämäntarinassa
- >> Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat
- >> Prometheus-leirit kasvun areenana

Toimitus

päätoimittaja VTT **Lotta Haikkola** (Helsingin yliopisto)
toimitussihteeri **Tanja Konttinen** (Nuorisotutkimusseura)

Toimituskunta

Päivi Berg, VTT, dosentti, Jyväskylän yliopisto
Leena Haanpää, KT, dosentti, Nuorisotutkimusverkosto
Tarja Juvonen, VTT, Lapin yliopisto
Mira Kalalahti, VTT, KM, dosentti, Helsingin yliopisto
Riikka Korkiamäki, YTT, Tampereen yliopisto
Maija Lanas, KT, Oulun Yliopisto
Sirpa Lappalainen, FT, Itä-Suomen yliopisto
Heta Marttinen, FT, Jyväskylän yliopisto
Marko Merikukka, FM, Oulun yliopisto
Minna Nikunen, YTT, dosentti, Tampereen yliopisto
Eriikka Oinonen, YTT, Tampereen yliopisto
Anni Rannikko, YTT, Itä-Suomen yliopisto
Kari Saari, YTT, dosentti, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Vappu Turunen, FM, Nuorisotiedon kirjasto
Mari Vuorisalo, KT, Tampereen yliopisto

37. vuosikerta, 1/2019

ISSN 0780 - 0886

Nuorisotutkimus-lehteä julkaisee Nuorisotutkimusseura ry. Lehti ilmestyy neljästi vuodessa. Kestotilaus 30 euroa, vuositilaus 32 euroa ja irtonumero 8 euroa. Nuorisotutkimusseura on saanut tukea tähän julkaisuun opetus- ja kulttuuriministeriöltä.

Toimitus

Nuorisotutkimusseura ry.
Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
GSM 044 416 5311
s-posti: tanja.konttinen@nuorisotutkimus.fi
www.nuorisotutkimusseura.fi/nuorisotutkimus-lehti

Tilaukset

<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/tilaa-lehti>

Taitto: Tanja Konttinen
Kansidesign: Jussi Konttinen
Unigrafia, Helsinki 2019

VERTAISARVIOITU
KOLLEGIALT GRANSKAD
PEER-REVIEWED
www.tsv.fi/tunnus

Ohjeita kirjoittajalle

Nuorisotutkimus-lehdessä julkaistaan tieteellisiä artikkeleita, lektioita, katsauksia, puheenvuoroja, haastatteluja, kirja-arvioita ja seminaariraportteja. Tieteelliset artikkelit ovat empiirisiä, teoreettisia tai metodologisia kirjoituksia. Lehden artikkelit esittelevät uutta tietoa, teoriaa ja metodologisia keskusteluja tai käsittelevät nuoriin, nuorisokulttuureihin, nuoruuteen, nuorisopolitiikkaan, nuorten elinoloihin tai nuorille tarjottuihin palveluihin kohdentuvia käytänteitä, käsitteitä, puhetapoja ja politiikkaa. Nuorisotutkimukseen tarjottavien tekstien tulee kiinnittyä lapsi- ja nuorisotutkimuksen, nuorisotyön tai nuorisopolitiikan kysymyksiin.

Artikkelien maksimipituus on 50 000 merkkiä välilyönteineen. Käsikirjoitukset lähetetään toimittukseen (tanja.konttinen@nuorisotutkimus.fi) sähköpostin liitetiedostona. Artikkelit lähetetään ennen julkaisupäätöstä refereer-lausuntokierrokselle niiden tieteellisen tason takaamiseksi. Toimituksen ja refereer-lukijoiden arvioinnin jälkeen artikkeli palautetaan kirjoittajalle mahdollisia korjauksia varten. Kirjoittajan edellytetään olevan valmis työstämään tekstiään.

Artikkelin mukana toimitetaan lyhyt (alle 2 000 merkkiä) suomen- ja englanninkielinen tiivistelmä sisällöstä. Tiivistelmän tulee sisältää Yleisen suomalaisen asiansaston mukaiset 3–5 asiansanaa. Artikkelin avainsanat on hyvä kääntää englanniksi itse. Käsikirjoituksen mukana lähetetään Tässä numerossa kirjoittavat -palsta varten kirjoittajan nimi, osoite, oppiarvo, toimi ja toimipaikka sekä paikkakunta.

Katsauksena pidetään jonkin tieteenalan lyhyehköä yleisesitystä, puheenvuoro voi olla poleemisempiäkin. Katsauksen ja puheenvuoron maksimipituus on 15 000 merkkiä välilyönteineen. Lektiot julkaistaan (editoituna) sellaisenaan. Mukaan tulee liittää tieto väitöksen ajankohdasta ja paikasta sekä vastaväittäjästä.

Kirja-arvioiden pituus on enintään 6 000 merkkiä välilyönteineen. Arvosteltavista kirjoista annetaan seuraavat tiedot: kirjoittajan nimi, kirjan nimi, kustantaja, ilmestymisvuosi ja sivumäärä liitteineen. Kirja-arvostelujen yhteydessä ei julkaista lähdeluetteloa.

Kirjoittaja antaa materiaalia luovuttaessaan oikeuden julkaista sen myös verkossa sähköisessä muodossa.

Nuorisotutkimuksellinen poikatutkimus vahvistuu

Tämä lehti aloittaa lehden toimituskunnan uuden kaksivuotiskauden (2019–2020). Toimituskunta täydentyi uusilla nuorisotutkimuksen asiantuntijoilla ja osa vanhasta toimituskunnasta jätti tehtävänsä, monet ansaitusti pitkän toimituskuntakauden jälkeen. Tervetuloa Leena Haanpää, Mira Kalalahti, Heta Marttinen, Marko Merikukka, Anni Rannikko ja Kari Saari ja kiitos hienosta yhteistyöstä lehden hyväksi Tomi Kiilakoski, Jarno Kokkonen, Tiina Ristikari, Jussi Ronkainen ja Ulla-Maija Salo.

Lehdessä puhutaan mieheydestä, digitaalisista teknologioista ja Prometheus-leiristä. Pojat ovat monilla mittareilla huonommassa asemassa kuin ikäisensä tytöt. Poikien koettu hyvinvointi on tyttöjä parempaa, mutta esimerkiksi oppimistulokset ovat heikompia ja poikia jää enemmän toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle. Poikien tilanne onkin aiheesta monen politiikkaohjelman, neuvottelukunnan ja tutkimusohjelman listalla. Samalla ymmärrys poikien ja nuorten miesten maailmasta tuntuu kaventuvan. Esimerkiksi keskeinen selitys poikien pärjäämiselle ja sen puutteelle nousee aivotutkimuksen puolelta: poikien aivot kypsyvät tutkimusten mukaan hitaammin, jolloin heidän nähdään olevan kykenemättömiä tekemään nuoruuden elämänvaiheeseen liittyviä päätöksiä. Lisäksi Suomessa väestöryhmien hyvinvointi- ja eriarvoisuustutkimuksessa painottuu korkeatasoinen väestötieteellinen rekisteriaineistoihin perustuva tutkimus.

Nuorisotutkimuksen näkökulmasta olisi suotavaa, että myös muut yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ehdot saisivat huomiota. Suomalaisessa keskustelussa esimerkiksi maskuliinisuuden analyysi on jäänyt vähemmälle huomiolle. Harvoin kuulee esimerkiksi sukupuolentutkimuksen klassikko Raewyn Connellin teoretisointiin hegemonisesta maskuliinisuudesta tai uudempaan moninaisten maskuliinisuuden tutkimukseen perustuvia analyysejä. Yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen näkökulmasta poikiin kohdistuu sukupuolistuneita odotuksia, jotka luovat puitteet sille millaisena poikana tai nuorena miehenä yksilöiden on mahdollista elää. Ne määrittävät, mitkä asiat kulttuurisesti liitetään mieheyteen ja millaisia kulttuurisesti hyväksytyjä tapoja olla mies näin rakentuu. Näiden merkitystä ei pidä vähätellä. Esimerkiksi Ruotsissa tehdyssä interventiossa pojat saatiin kiinnostumaan opiskelusta, kun opiskeluun liitetyt merkitykset saatiin muutettua. Pänttämisestä tuli poikien keskuudessa hyväksytympää ja oppimistulokset paranivat.

Kulttuuriset mallit ja niiden luomat maskuliinisuudet ovat kohteena Arttu Salon artikkelissa *Isyys, alkoholi ja miehisuus ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediaelämäntarinassa*. Salo tarkastelee ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediassa esitetyn elämäntarinan kautta kulttuurista ymmärrystä isyydestä ja alkoholista kulttuurisen miehisyyden mallitarinan linsin läpi. Koivulan mediaelämäntarina on lyhyesti isän alkoholinkäytöstä ja väkivallasta kärsineen pojan kasvu osallistuvaksi ja huolehtivaksi isäksi ja mieheksi. Salon hienosyisen analyysin mukaan mediaelämäntarinassa avataan mahdollisuus pehmeämmälle, isyyttä ja hoivaa korostavalle maskuliinisuudelle, jolloin tarinalla on mahdollisuus muokata maskuliinisuuden kulttuurisia malleja. Tällainen maskuliinisuus ei kuitenkaan ole mahdollista ehdoitta. Salon mukaan se näyttää vaativan pohjakseen perinteisempää mieheyttä, johon kuuluu esimerkiksi kova työ-

moraali, alkoholi ja väkivalta. Koivulan kasvussa alkoholi ja väkivalta on kuitenkin otettu haltuun raittiuden ja nyrkkeilyn avulla. Salon tulkinnan mukaan Koivulan mediaelämäntarinan yhtäältä jähmettää miehisyyttä perinteiseen malliin, mutta toisaalta korostaa samalla isyyden mahdollisuutta muuttaa kulttuurista maskuliinisuutta pehmeämpään muotoon.

Lehden toinen artikkeli käsittelee yhtä lailla julkista huolta aiheuttavaa teemaa eli nuorten digitaalisten teknologioiden käyttöä. Meri-Tuulia Kaarakainen ja Loretta Saikkonen käsittelevät artikkelissaan *Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat – nuorten teknologian käyttötavat ja vapaa-ajan harrasteet* digitaalisten teknologioiden käytön kulttuurisia ulottuvuuksia. Aineistona on suurehko kysely. Ensimmäisenä havaintona Kaarakainen ja Saikkonen toteavat, että digitaalisten teknologioiden käytössä pätee aktiivisuuden kasautumisen periaate, sillä nuorten digiaktiivisuus ei vähentänyt muuta harrastusaktiivisuutta, toisin kuin usein ajatellaan. Lisäksi teknologioiden käytössä erottuu kolme pääulottuvuutta: pelaamiseen, sosiaalisten suhteiden ylläpitoon ja opiskeluun liittyvä käyttö. Käyttö on sukupuolittunutta, niin että pojilla korostuu pelaaminen ja työillä sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen sosiaalisen median palveluissa. Lisäksi artikkelissa kiinnitetään huomiota teknologian merkitykseen nuorten arjessa ja vertaissuhteissa. Pelaaminen ja sosiaalinen media ovat pohjimmiltaan yhteisöllisiä ja tuovat nuoria yhteisen tekemisen ääreen kuten muutkin harrastukset. Yhteisö, ystävät ja niiden parissa vietetty aika on esimerkiksi itse pelaamista merkityksellisempää. Ylipäätään digitaalisten teknologioiden käyttö muodostaa nuorille tärkeän sosiaalisen areenan, kodin ja koulun arjesta erillisen kolmannen tilan, jonka keskiössä ovat ajanvietto, viihtyminen ja jutustelu.

Kolmannessa artikkelissa Teppo Eskelinen ja Pia Lundblom tarkastelevat Prometheus-leirin vaikutuksia sen käyneiden nuorten maailmankuvaan. Tutkimusta varten kerättiin monipuolinen aineisto, joka koostui kirjoitelmista, videopäiväkirjoista ja kyselystä. Tutkimuksessa rakentuu kuva prosessinomaisesta kehityksestä. Leirin aikana tehdyissä videopäiväkirjoissa korostuivat akuutit, päivittäiset asiat, huomiot ja teemat. Puoli vuotta leirin jälkeen tehdyssä kyselyssä ajatukset olivat jäsentyneempiä. Leirit vahvistivat nuoren identiteettiä ja syvensivät maailmankuvaa, eivät niinkään muuttaneet. Lisäksi leirien vaikutus näytti keskittyvän sosiaaliin taitoihin pikemmin kuin tietoon.

Lehdessä on kaksi lektiota. Eila Kauppinen on väitellyt moniäänisestä ruokaympäristöstä ja Hanna Laitinen tarkastelee väitöksessään nuorisojärjestöjen hybridejä toimintalogiikoita. Lehdessä on myös runsaasti kirja-arvioita, joissa keskitytään sukupuoleen ja perheeseen. Poikateema jatkuu Elina Lahelman arvioissa *Poikatutkimus*-kirjasta. Vaula Tuomaala arvioi kaksi rinnakkaista sateenkaariperheitä käsittelevää tutkimusraporttia *Sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointi ja kokemukset* sekä *Sateenkaariperheiden vanhemmat. Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista*. Hanna-Mari Ikonen taas arvioi kirjan *Perhe ja tunteet*. Lisäksi Päivi Berg ja Kaarlo Laine arvioivat Anni Rannikon väitöskirjatutkimuksen *Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset* ja Vesa Peipinen *Suoraa toimintaa!*-kirjan.

Lähteet

Jacobson, M. (toim.) (2014) *Håll i och håll ut! Erfarenheter av jämställdhetesintegrering i kommuner och landsting*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Lotta Haikkola

päätoimittaja

Isyys, alkoholi ja miehisuus ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediaelämäntarinassa

Arttu Salo

Artikkelissa tarkastellaan ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediassa kerrottua elämäntarinaa kulttuurisesti epätyypillisenä isänsä alkoholinkäytöstä kärsineen pojan kasvu- ja selviytymistarina. Artikkelin tutkimuksellinen viitekehys rakentuu kulttuurisen maskuliinisuuden ja kulttuurisen mallitarinan käsitteiden sekä tarinallisen lähestymistavan varaan. Artikkelissa tarkastellaan, miten Koivulan mediaelämäntarina kiinnittyy isyyden, miesten alkoholinkäytön ja miehisyyden kulttuurisiin mallitarinoin. Tulosten perusteella Koivulan mediaelämäntarinan voidaan nähdä uudelleen muokkaavan kulttuurisia ymmärryksiä isyydestä, alkoholista ja miehisyydestä ja luovan malleja siihen, miten isänsä ongelmallisesta alkoholinkäytöstä kärsineen pojan kasvu- ja selviytymistarina voidaan esittää.

Asiasanat: tarinallisuus, isyys, alkoholi, miehisuus

Tarkastelen tässä artikkelissa kulttuurisia ymmärryksiä isyydestä, alkoholista ja miehisyydestä ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediassa esitetyn elämäntarinan kautta. Tutkimusaineistona on yhteensä kaksitoista Koivulan televisio- ja lehtihaastattelua, joissa kolmekymppinen Koivula muistelee tähänastista elämäänsä ja sen käännekohtia: huostaanottoa kuusivuotiaana, nyrkkeilyn aloittamista kymmenvuotiaana, vanhempien menehtymistä alkoholiin Koivulan ollessa kaksitoistavuotias, rakastumista ja isäksi tuloa yhdeksäntoistavuotiaana. Lähestymistapani Koivulan tavanomaisesta poikkeavan elämäntarinan kuvaukseen on kulttuurintutkimuksellinen ja tutkimukseni teoreettisanalyttinen kehys rakentuu kulttuurisen maskuliinisuuden ja kulttuurisen mallitarinan käsitteiden sekä tarinallisen lähestymistavan varaan (vrt. Salo 2017).

Perinteisesti kulttuurissamme on sekä isyyden että miesten alkoholinkäytön nähty olevan keskeisiä miehisyyttä määrittäviä tekijöitä (Aalto 2004; Aalto & Kolehmainen 2004; Simonen 2012). Aiemmassa tutkimuksessa niitä on tarkasteltu pääsääntöisesti toisistaan erillään. Kun niitä on tarkasteltu yhdessä, on tutkittu alkoholiongelmaisten isien isyyttä. Näissä tutkimuksissa on havaittu, että vaikka alkoholiongelmat ovat vaikeasti sovitettavissa osaksi isyyttä, alkoholiongelmaisten isien miehisuus ei välttämättä vaarannu. Juodessaan isät toimivat alkoholinkäytön sukupuolisdonnaisten normien ja odotusten mukaan. (Kosonen 2011; Itäpuisto & Grönfors 2004; Pirskanen 2011.) Isien miehisellä juomisella on kuitenkin seurauksensa.

Isiensä alkoholiongelmistä kärsineiden poikien selviytymistarinat ovat kulttuurissamme harvemmin kerrottuja ja epätyypillisempiä (Itäpuisto 2001; Pirskanen 2011). Tyypillisemmässä tarinassa isänsä pullon varjoon jäänyt poika jatkaa isänsä viitoittamaa pol-

kuu, jolloin juopon ura jatkuu pojassa. (Apo 2001, 379–381; Itäpuisto 2001; Itäpuisto & Grönfors 2004.) Koivulan mediaelämäntarina on tässä mielessä kulttuurisesti epätyypillinen. Se esitetään useimmiten nuoren miehen kasvu- ja selviytymistarina: vanhempien jatkuvan runsaan alkoholinkäytön värittämästä lapsuudesta huolimatta hänestä kasvaa hyvä, huolehtiva ja raitis isä, puoliso ja mies. Juuri Koivulan tarinan epätyypillisuus ja sen saama mediahuomio tekee siitä oivallisen tutkimuskohteen.

Mediajulkisuudessa rakennetaan, tyyteltään ja tehdään näkyviksi kulttuurisia arvoja, ymmärryksiä ja käsityksiä (Gripsrud 2002, 3–30; McQuial 2010, 340–359; Silverstone 1999, 1–12) ja se, miten tiettyjä ilmiöitä ja asioita mediassa käsitellään toistaa, tuottaa ja muokkaa niihin liittyviä kulttuurisia ymmärryksiä (Lyons & al. 2006; Lyons 2000). Kun Koivulan tarinaa kerrotaan mediassa, siinä käsitellään niin Koivulan suhdetta alkoholiongelmaiseen isään, hänen omaa isyyttään ja suhdettaan poikaansa ja puolisoonsa kuin hänen suhtautumistaan alkoholiin. Tarinasta voidaan hahmottaa isyyteen ja alkoholiin liittyviä miehisyyteen kietoutuvia kulttuurisia ymmärryksiä, joita tarinan kulttuurinen epätyypillisuus värittää. Artikkelissani tutkin, millaisia ymmärryksiä isyydestä, miesten alkoholinkäytöstä ja miehisyydestä Koivulan mediaelämäntarina välittää.

Kulttuurinen maskuliinisuus, mallitarinat ja yksilön elämäntarina

Kulttuurisen maskuliinisuuden käsite palautuu kriittiseen miestutkimukseen, jossa sukupuoli nähdään keskeisenä miehen paikkaa ja rakentumista mahdollistavana ja rajaavana tekijänä ja jossa keskeisin miestä jäljittävä

analyttinen käsite on maskuliinisuus. (Edwards 2006; Jokinen 2010; Sipilä 1994.) Maskuliinisuuden vakiintuneena käännökseenä ja synonyymina käytetään miehisyyttä (Kekäle 2007, 50; Pirskanen 2011, 28) ja noudatan samaa käytäntöä tässä artikkelissa. Koska artikkelini lähtökohta on kulttuurintutkimuksellinen, määritty maskuliinisuus sitä kautta, miten kulttuurissamme tiettyjä eleitä, ilmiöitä ja tekoja merkitään, merkityksellistetään ja representoidaan maskuliiniseksi ja liitetään miehiin ja miehisyyteen. (Beynon 2002, 53–55; Connell 2000, 10–32; Jokinen 2003.) Näin ajatellen miehen sukupuolesta ja miehisydessä on kyse kulttuurisesti maskuliiniksi määrittyneiden tekojen, eleiden ja ilmiöiden oikeanlaisesta toistosta (vrt. Butler 1990).

Tätä kulttuurisesti oikeanlaista toistoa voidaan kuvata kulttuurisen maskuliinisuuden käsitteellä (Jokinen 2000, 68–70), jolla viitataan kulttuurisiin ymmärryksiin siitä, mitä ovat kulttuurisesti hyväksytyt tavat olla mies. Kulttuurinen maskuliinisuus asettaa rajat sille, mikä ymmärretään miehiseksi ja miten miehet voivat toimia ja olla. (Beynon 2002, 10–13; Jokinen 2000, 68–69, 213.) Ilmiönä kulttuurinen maskuliinisuus näyttäytyy sekä ristiriitaisena että moninaisena: kulttuurisesti hyväksytyjä tapoja olla mies esiintyy samanaikaisesti useita, vaikka niihin liittyikin tiettyjä ehdottomia määreitä (Baker 2006, vii–ix; Jokinen 2000, 211–217). Tutkimuskirjallisuudessa ilmiön moninaisuutta ja ristiriitaisuutta on kuvattu puhumalla monikossa maskuliinisuuksista, maskuliinisuuden kulttuureista ja kulttuurin maskuliinisuuksista (Beynon 2002; Connell 1995; Edwards 2006). Yksi tapa havainnoida kulttuurista maskuliinisuutta on tarkastella miehiin liittyviä kulttuurisia mallitarinoita.

Kulttuuriset mallitarinat ovat laajalti tunnistettuja ja jaettuja kulttuurisen tietovarantomme osia, jotka kertovat kulttuurisista

ymmärryksistä ja arvostuksista (Juhila 2004; McLean ym. 2017). Ne eivät välttämättä kuvaa asioiden todellista tilaa vaan sitä kuinka ja miten asioita on kulttuurisilla tarinamalleilla kerrottu. Millaisia mallitarinoita yksilöt ovat sisäistäneet vaihtelee ajan, paikan ja kulttuurin mukana eli mediaympäristö vaikuttaa siihen, millaisia ymmärryksiä ja arvoja mallitarinat toistavat. (Hyvärinen 2008; Hänninen 1999, 94–95.) Kulttuurisen mallitarinan käsitteeseen kuuluu ajatus kulttuurisesti ja sosiaalisesti hallitsevista tarinoista, jotka rajavat toisin ja eri tavalla kerrottujen tarinoiden tilaa ja mahdollisuuksia. Kulttuurisesti tarjolla olevia tarinoita on useita, mutta käsitykset siitä, mikä on sopivaa ja toivottavaa, rajaa mahdollisuuksia niiden käyttöön. (Eerola & Huttunen 2011; Hänninen 2004.)

Yksilöiden tuntemia kulttuurisia mallitarinoita ja niihin sisältyviä arvostuksia ja ymmärryksiä voidaan hahmottaa tarkastelemalla yksilöiden tuottamia elämäntarinoita tarinallisen lähestymistavan kautta. Tarinallisen lähestymistavan mukaan yksilön tuottama elämäntarina syntyy yksilöllisessä kulttuurisidonnaisessa luovassa prosessissa, joka toteutuu tiettyssä sosiaalisessa kontekstissa ja ammentaa aineksia aiemmasta kulttuurisesta traditiosta, jonka keskeisiä aineksia kulttuuriset mallitarinat ovat. (Bamberg 2012; Hyvärinen 2008.) Yksilön elämäntarina toistaa kulttuurisesti vallitsevia ymmärryksiä ja arvoja, mutta yksilöllisten elämäkokemusten ja tapahtumien asettuessa niiden kanssa ristiriitaan voi elämäntarina myös haastaa ja muokata niitä. Yksilöllisten elämäntarinoiden kautta voidaan paljastaa kulttuurisia ymmärryksiä ja niiden muutoksia. (Hänninen 1999, 15–23.)

Kun siis tässä artikkelissa analysoin Jussi Koivulan mediahaastatteluja, tarkastelen niissä kerrottua tarinaa Koivulan yksilöllisenä elämäntarinana, jota haastattelun tekijä tai artikkelin kirjoittaja toistaa ja tulkitsee. Se, miten Koivula tarinansa kertoo ja mi-

ten tarina mediassa toistetaan, ammentaa aineksia isyyden, miesten alkoholinkäytön ja miehisyyden kulttuurisesta tarinavarannosta (ks. Hänninen 1999, 21). Hahmotellakseni, millaisia kulttuurisia tarinamalleja isyydestä, miesten alkoholinkäytöstä ja miehisyydestä meillä on, käyn seuraavaksi läpi aiheen aiempaa tutkimusta.

Miehisyyden, isyyden ja miesten alkoholinkäytön kulttuuriset mallitarinat

Miehisyyden, isyyden ja miesten alkoholinkäytön kulttuurisia mallitarinoita on tarkasteltu aiemmassa tutkimuksessa pääsääntöisesti toisistaan erillään. Niissä on tunnistettu karkea jako perinteisiin ja uusiin mallitarinoihin. (Eerola & Huttunen 2011; Salo 2017.) Miehisyyden perinteisessä kulttuurisessa mallitarinassa miehisuus on biologiaan sidottua ja olemuksellista ja sukupuolta tulkitaan vahvan binäärijaon kautta. Miehisuus on selkeää ja erilaista kuin naiseus, johon liittyy negatiivista erilaisuutta. Naiseus merkitsee puutteita ja epätäydellisyyttä. Miehisyydessä keskitytään työhön, julkiseen elämään ja kilpailuun, mikä näyttäytyy kotona etäisenä patriarkalisuutena. (Kekäle 2007, 50–53; Kekäle & Eerola 2014.)

Miehisyyden uudessa mallitarinassa kyseenalaistetaan miehisyyden kytkeytyminen biologiaan. Erot miehisyyden ja naiseuden välillä määritellään uudelleen ja kahden vastakkaisen sukupuolen asemasta puhutaan monista sukupuolista ja sukupuolen esittämisen tavoista. Miehisyyden uusi mallitarina nostaa esiin perinteisen miehisyyden väkivaltaisen ja patriarkalisen luonteen, minkä sijaan miehisyyden tulisi toteutua läheisenä ja osallistuvana, hoivaavana ja kunnioittavana. (Beynon 2004; Kekäle & Eerola 2014; Ruby & Scholz 2018.)

Isyyden kulttuuriset mallitarinat pohjautuvat miehisyyden mallitarinoihin. Niistäkin voidaan erottaa perinteisen ja uuden välinen jako. Isyyden mallitarinoiden erot tarkentuvat siihen, miten niissä ymmärretään vanhemmuuden ja perheen roolit, isän ja lapsen suhde ja isän ja työn suhde. (Kekäle 2007, 35–40; Ranson 2001; Roche ym. 2018.) Isyyden perinteisessä mallitarinassa isä on perheenpää ja elättäjä ja isän suhde lapseen on etäinen. Isän vastinparina perheessä on hoivaava ja huolehtiva äiti. (Finn & Henwood 2009; Gregory & Milner 2011; Kekäle & Eerola 2014.) Isyyden uudessa mallitarinassa isän auktoriteettiasema perheessä on kadonnut. Äidin ja isän vanhemmuuden roolit ovat lähentyneet ja sekoittuneet ja isyys toteutuu osallistuvana ja läheisenä. Isyys on muuttunut pelkämästä leivän hankinnasta kohti hoivaavuutta. (Kekäle 2007, 40–43; Kekäle & Eerola 2014; Kolehmainen 2004.)

Vaikka karkea jako uuden ja perinteisen välillä toistuu miehisyyden ja isyyden kulttuurisia mallitarinoita tarkastelevissa tutkimuksissa, ne saavat rinnalleen näiden kahden piirteitä yhdistäviä tarinamalleja. Näitä tarinamalleja on nimetty monimuotoisiksi tai muutoksessa oleviksi tarinamalleiksi (Bach 2017; Eisen & Yamashita 2017; Eerola 2015a, 37–40) ja niissä uuden miehisyyden ja uuden isyyden tarinamallien mukainen hoivaavuus ja läheisyys yhdistyvät perinteisten tarinamallien mieselättäjyyteen tai kodista, perheestä ja hoivasta on tullut uusi miehisyyden areena ansiotyön asemasta ja ohella (Andreasson & Johansson 2016; Brandth & Kvande 2018; Roche ym. 2018). Näissä tutkimuksissa uuden ja perinteisen mallitarinan välinen karkea kaksijakoisuus on kuitenkin säilynyt analyttisenä työkaluna ja uuden ja perinteisen välinen jako säilyy tarinamallien taustana.

Miehisyyden kulttuuriset mallitarinat heijastuvat myös miesten alkoholinkäytön mallitarinoihin. Miesten alkoholinkäytön pe-

rinteisessä mallitarinassa alkoholinkäyttö on miehinen ja luonnollinen tapa käyttäytyä ja miehisyysteen liittyy runsas julkinen alkoholinkäyttö. Uudessa mallitarinassa korostuvat humalajuomisen välttely, alkoholi nautintoaineena ja juomisen sosiaaliset puolet, mutta alkoholi kuuluu edelleen luonnollisena osana miehenä olemiseen. (Dempster 2011; Eriksen 1999; Holmila 2001.) Vaikka miehisen alkoholinkäytön mallitarinoista ei ole erotettavissa perinteisen ja uuden mallitarinan piirteitä yhdistävää tarinamallia, miesten alkoholinkäytön tutkimuksista voi löytää risteymiä ja siirtymiä, joissa piirteet yhdistyvät. Tällöin on yleensä kyse tutkimuksista, jotka tuovat esiin miehisten juomistapojen tilanteisuutta. Esimerkiksi perinteiseksi määrittyvä humalahakuinen juominen saattaa tietyssä tilanteessa ja hetkessä korostaa uuden tarinamallin mukaisesti juomisen sosiaalista ulottuvuutta. (de Visser & Smith 2007; Harnett ym. 2000; Mullen ym. 2007; Törrönen & Härkönen 2016.)

Miesten alkoholinkäytön perinteisen ja uuden mallitarinan juomistavat liitetään eri miesryhmiin. Uuden mallitarinan juomistapa liitetään suomalaisessa kulttuurissa korkeakoulutettuihin keskiluokkaihin miehiin ja erityisesti nuoriin korkeakoulutettuihin miehiin, joiden puheessa humalahakuinen juominen ei saa ymmärrystä. (Simonen 2012; Törrönen & Roumeliotis 2013.) Tämä eroaa angloamerikkalaisesta kulttuurista, jossa perinteinen humalahakuinen juominen yhdistetään usein juuri korkeakouluopiskelijoihin (Dempster 2011; Peralta 2007). Yleisesti länsimaaisessa kulttuurissa miesten alkoholinkäytön perinteisen mallitarinan humalahakuinen ja runsas juominen liitetään nuoriin miehiin, työväenluokkaisuuteen, maalaisuuteen ja syrjäseutuihin. (Campbell 2000; Mullen ym. 2007; Simonen 2012; Törrönen & Roumeliotis 2013.) Miesten alkoholinkäytön uuden tarinamallin voidaan tulkita toistavan miesten

alkoholinkäytön kulttuurisesti hallitsevia normeja ja arvoja (Simonen 2013, 77–78).

Vastaavasti isyyden mallitarinat näyttäytyvät suomalaisessa kulttuurissa koulutustaan ja sukupolven kautta. Isyyden uusi mallitarina toistuu erityisesti korkeakoulutettujen keskiluokkaisten miesten puheessa (Eerola & Huttunen 2011; Eerola & Mykkänen 2015). Suurten ikäpolvien miesten kertomukset isyydestään ja suhteesta omaan isään kantavat mukanaan isyyden perinteisen mallitarinan piirteitä. Nuoremman sukupolven miehet kuvaavat isyyttä monipuolisemmin. Pelkän leiväntuojan tilalla ovat isät, joille hoiva ja läheisyys eivät ole vieraita. (Aalto 2004; Korhonen 1999.) Isyyden uuden mallitarinan nähdään toistavan kulttuurisesti hallitsevia isyyden normeja. (Eerola 2015b; Eerola & Huttunen 2011; ks. myös Herland ym. 2015.)

Koivulan mediahaastattelut ja analyysitapa

Tutkimusaineistoni koostuu kahdeksasta lehtiartikkelista, yhdestä verkkoartikkelista ja kolmesta televisiohaastattelusta. Lehtiartikkeleista kolme on julkaistu niin sanotuissa naistenlehdissä (Sillanpää 2012; Koivu 2016; Hirvasnoro ym. 2016). Kolme lehtiartikkelia on julkaistu sanoma- ja ilmaisjakelulehtien urheiluosioissa (Niiranen 2012; Vasara 2014; Saastamoinen 2014), yksi sanomalehden teemaliitteessä (Koskinen 2017) ja yksi Lastensuojelun Keskusliiton kuukausijulkaisussa (Tiainen 2014). Verkkoartikkeli on julkaistu Yleisradion verkkosivuilla kotimaan uutisissa (Blomqvist 2016). Televisiohaastatteluista kaksi on esitetty Yleisradion keskusteluohjelmissa (Arto Nyberg; Inhimillinen tekijä) ja yksi Yleisradion urheilutoimituksen ajankohdaisohjelmassa (Urheilukatu 2).

Aineistoni artikkelit ja haastattelut olen valinnut sen perusteella, miten ne valaise-

vat Koivulan elämäntarinaa. Tarinan juoni, keskeiset tapahtumat ja aikajänne pysyvät samoina, mutta aineistoni eri artikkelit ja haastattelut tarkastelevat tarinaa eri näkökulmista ja paljastavat eri yksityiskohtia Koivulan kertomuksesta. Aineiston ulkopuolelle olen jättänyt Koivulan urheilu-uraa ja otteita esittelevät artikkelit, joissa ei käsitellä Koivulan lapsuutta, parisuhdetta tai isyyttä. Olen aineistoa valitessani käynyt läpi kolmissenkymmentä artikkelia ja haastattelua, joista valtaosaan olen tutustunut alun perin nyrkkeilyä seuraavana kansalaisena. Päätettyäni tutkia Koivulan mediaelämäntarinaa olen hakukoneen avulla varmistanut, että aineiston ulkopuolelle ei jää sitä oleellisesti valaisevia artikkeleja tai haastatteluja.

Aineistoni artikkelit ja haastattelut voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään. Yhtäältä on perinteinen urheilujournalismi, jossa kiinnostuksen kohteena on ennen kaikkea urheilu ja jota värittää urheilutoimittajien asema portinvartijoina urheilijan ja yleisön välillä. Toisaalta ovat naistenlehtien artikkelit ja keskusteluohjelmien haastattelut, joiden lähtökohtainen kiinnostuksen kohde on urheilijamiehen perhe-elämä ja lapsuus. Nämä kaksi ryhmää ovat kuitenkin lähentyneet toisiaan, kun urheilujournalismi on ollut yhä enemmän kiinnostunut henkilöistä tulosten takana. (Tiihonen 2002, 182–183, 260). Yhteistä aineistolleni on Koivulan kertomus elämästään. Koivulan kertoman elämäntarinan tapahtumien painotus vain muuttuu sen mukaan, onko artikkelin tai haastattelun tekijä urheilutoimittaja vai ei.

Painotuksen erot näkyvät siinä, mikä on nyrkkeilyn asema tarinassa. Naistenlehdissä ja keskusteluohjelmissä nyrkkeily ei ole yksiselitteisesti Koivulan elämäntarinan käänteentekijä. Urheilutoimittajien välittämänä Koivulan elämäntarinan keskeinen muutos linkittyy aina nyrkkeilyyn. Sen aloittamiseen, harjoitteluun, kilpailuun ja menestymiseen.

Nyrkkeily on läsnä myös muissa artikkeleissa ja haastatteluissa. Sen merkitystä ei kiistetä, mutta sen rinnalle käänteentekijöinä nousevat parisuhde ja isyys. Nyrkkeilyä ja sen kulttuurisia merkityksiä ei voikaan täysin ohittaa, kun Koivulan elämäntarinaa tulkitaan. Kilpanyrkkeily ja erityisesti ammattinyrkkeily on usein yhdistetty työväenluokkaiseen miehisyyteen. Ne on yhdistetty työväenluokan perinteiseen suorittavaan ruumiillisuuteen. Harjoittelun kestäminen, lyöntien ja kivun sietäminen, tekninen osaaminen ja henkinen keskittyminen toistavat perinteisiä työväenluokan miesten hyveitä. (Gems 2004; Tiihonen 2002, 347; Wacquant 1995.)

Analyysitapani on sisällönanalyttinen ja sitä voi luonnehtia teorialähtöiseksi, teoriaohjaavaksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 127–133) tai aineiston ajattelemiseksi teorian kanssa (Salo 2015). Kyse on joka tapauksessa siitä, että käytän aiempaa tutkimusta havaitsemisen ja luokittelun apuna eli vertaan Koivulan mediaelämäntarinan yksityiskohtia aiemman miehisyyden, isyyden ja miesten alkoholinkäytön kulttuurisia mallitarinoita tarkasteluiden tutkimusten jäsenyyksiin.

Kun tässä artikkelissa hahmottelin aiemman tutkimuksen perusteella, millaisia kulttuurisia tarinamalleja isyydestä, miesten alkoholinkäytöstä ja miehisyydestä meillä on, esitin että mallitarinat on aiemmassa tutkimuksessa jaettu karkeasti kahteen: perinteisiin ja uusiin. Luokitteluperusteena jaolle ovat isyyden mallitarinoissa olleet vanhemmuuden ja perheen roolit, isän ja lapsen suhde ja isän ja työn suhde, miesten alkoholinkäytön mallitarinoissa juomistapa ja miehisyyden mallitarinoissa miehisyyden perusluonne. Näitä luokitteluperusteita käytän apuna, kun analysoin Koivulan mediaelämäntarinaa. Haen sitä, miten isyyden, miesten alkoholinkäytön ja miehisyyden uusien ja perinteisten kulttuuristen mallitarinoiden piirteet toistuvat, muuntuvat ja yhdistyvät Koivulan tarinassa.

Olen aloittanut analyysini järjestämällä eri haastatteluisia ja artikkeleissa hieman eri tavoin kerrotun Koivulan elämäntarinan lineaarisesti eteneväksi aikajänteen, juonen ja keskeisten tapahtumien mukaan. Lineaarisesti etenevän elämäntarinan olen puolestaan jakanut haastatteluisia ja artikkeleissa toistuvien keskeisten tapahtumien mukaan kolmeen vaiheeseen. Keskeiset tapahtumat olen tulkinnut Koivulan mediaelämäntarinan muutoskohdiksi, joissa myös se, miten isyyttä, miehisyyttä ja alkoholia tarinassa kuvataan, muuttuu. Samalla jako paljastaa, mihin tarinan vaiheisiin median huomio kiinnittyy.

Ensimmäinen vaihe käsittää Koivulan ikävuodet viidestä yhteentoista ja se saa eniten palstatilaa Koivulan elämäntarinan mediaesityksissä. Keskeisiä tapahtumia ovat huostaanotto kuusivuotiaana, neljän vuoden jakso lastenkodissa, paluu kotiin alkoholiongelmiaisten vanhempien luo ja nyrkkeilyn aloittaminen. Toinen vaihe, joka saa vähiten tilaa Koivulan elämäntarinan esityksissä, käsittää ikävuodet kahdestatoista kahdeksantoista. Keskeisiä tapahtumia ovat vanhempien menehtymisen alkoholisyydestä, sijoitus isosiskon luokse, koulun ja ammattikoulun suorittaminen sekä lyhyt itsenäinen asuminen. Kolmas vaihe saa lähes yhtä paljon tilaa kuin ensimmäinen. Se alkaa kahdeksastatoista ikävuodesta ja päättyy kertomishetkeen eli Koivulan 30–34 ikävuoden kohdalle. Keskeisiä tapahtumia ovat rakastuminen ja isäksi tulo 19-vuotiaana sekä perhe-elämän ja isyyden sovittaminen urheilu-uraan ja siirtyminen ammattinyrkkeilijäksi.

Isyys, alkoholi ja miehisuus Jussi Koivulan elämäntarinassa

5–11-vuotiaana, jolloin isä on pullon, juovan äidin ja sossun ämmien varjossa

Jussi Koivulan mediaelämäntarinan alussa kuvataan viisivuotiaan Jussin vanhempien alkoholinkäytön hallitsemää arkea. Vanhemmat juovat koko ajan. Juominen taukoaa vain rahan puutteeseen. Isä on sairaseläkkeellä ja äiti työtön. Yleensä vanhempien juominen jatkuu kolmisen viikkoa, kunnes eläkkeet ja tuet on juotu ja vanhemmat kituuttelevat viikon selvin päin uusien tukien maksuun asti. Selvinä viikkoina vanhempien vanhemmuusroolit ovat perinteiset. Äiti leipoo ja siivoaa, isä leikkii ja pelailee jalkapalloa tai jääkiekkoa Jussin kanssa. Kun tilillä on taas rahaa, vanhemmat jatkavat juomista ja tilanne palaa riitaisaksi humala-arjeksi, jota ote artikkelista Iskän pojat kuvaa:

Molemmat kännäävät koko ajan. Kun äiti on otanut yhdenkin, hänen suunsa menee typerästi mutruun. Siitä tietää, että pian tapellaan. Äiti aukoo päätään, isi lyö äitiä kitaralla, minä olen välissä ja huudan turpa kiinni äiti ja lopeta isi, mutta äiti ei ole hiljaa, eikä isi lopeta. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Vanhempien jatkuvalla alkoholinkäytöllä on seurauksensa Jussin saamaan hoivaan. Kotona ei ole tarjolla läheisyyttä. Jussi ei muista koskaan olleensa sylissä tai että häntä olisi halattu. Ruokaan ei ole rahaa ja Jussilla on jatkuvasti nälkä. Välillä hän saa tai anastaa humalaiselta isältään rahaa, jolla ostaa läheiseltä grillikioskilta lihapiirakkaa. Hoivan puute on myös arkipäivän rajattomuutta:

Jos vanhemmat oli lärvit, ihan sama, mihin aikaan menin kotiin. Pyörin kaduilla myöhään jo 6-vuotiaana. (Lapsen Maailma 4/2014)

Koivulan mediaelämäntarinan alussa kuvattu isän runsas ja toistuva alkoholinkäyttö näyttäytyy esteenä isyyden perinteisen ja uuden mallitarinan mukaisten isyyksien myönteisten puolien toteutumiselle. Vaikka vanhempien vanhemmuusroolit mukautuvat selvinä viikkoina isyyden perinteiseen mallitarinaan (Kekäle & Eerola 2014), ei isä ole rahojen päätyessä alkoholiin sen mukainen leiväntuoja ja perheenelättäjä (Gregory & Milner 2011; Kekäle 2007, 40–41), eikä hetkellinen selvinä viikkoina toteutuva kaverillinen läheisyys riitä kiinnittämään isää uuden mallitarinan hoivaavaan isyyteen (Kolehmainen 2004). Koivulan isän isyys näyttäytyy lähinnä alkoholin tuottamana kyvyttömyytenä vanhemmuuteen.

Runsas alkoholinkäyttö kytkee isän miesten alkoholinkäytön perinteiseen mallitarinaan (Dempster 2011; Holmila 2001) ja erityisesti ymmärryksiin työväenluokkaisesta juomisesta (Campbell 2000; Simonen 2012). Yhteiskunnan tukien varassa eläville miehille ei ole kuitenkaan tarjolla samanlaista juomisen vapautta kuin palkkatyössä oleville. Perheensä työllään elättävä mies ansaitsee asemansa perheen päänä ja oikeuden omaan vapaa-ajan kulutukseen: alkoholiin ja tupakkaan (Sulkunen ym. 1985, 18–35). Koivulan sairaseläkkeellä oleva isä ei ansaitse tätä mahdollisuutta. Varsinkaan, kun sairaseläkkeen taustalla ei liene muita syytä kuin alkoholi:

Jussin isä oli töissä kirjapainossa, mistä hän kuitenkin jäi sairaseläkkeelle. Jussi ei tiedä, oliko isällä muuta sairautta kuin alkoholismi. (Yle.fi, 15.5.2016.)

Miesten alkoholinkäytön uuden mallitarinan valossa isän vain rahan puutteen kontrolloima juominen näyttäytyy ainoastaan epämiehekkäänä heikkoutena (Eriksen 1999; Holmila 2001). Isän väkivaltaisuus kytkee hänet miehisyden perinteiseen mallitarinaan

(Beynon 2004; Kekäle 2007, 50–53). Isän väkivalta kohdistuu yleensä Koivulan äitiin, mutta kohteeksi joutuu satunnaisesti myös isän oma äiti. Isän äidin luona on turvapaikka, johon Koivula pakenee kodin riitoja ja kotona mellastavia ryyppeyserieita. Sielläkään ei aina pääse karkuun isän väkivaltaa:

Siellä oli siistiä, eikä kukaan melunnut. Paitsi, jos isä tuli vihaisena ja kännissä hakemaan Jussia. Kerran isä repi mummelin kattokruununkin alas. (Lapsen Maaailma 4/2014)

Kotona mellastavissa ryyppeporukoissa isä joutuu itsekin väkivallan kohteeksi. Isän haavoittavassa ja haavoitetussa hahmossa toistuvat suomalaisen väkivallan kulttuuriset ja sukupuolittuneet merkitykset, joissa väkivalta on miehinen tapa toimia ja kyky tehdä väkivaltaa ja kyky kestää väkivallan kohteena olo ovat miehen mitta (Jokinen 2017; 2008). Väkivallan ympäröimänä Koivula kasvaa perinteisen miehisyden mallitarinan (Kekäle 2007, 50–53; Kekäle & Eerola 2014) väkivaltaiseen ja aggressiiviseen maskuliinisuuteen:

Lapsena Jussin ympärillä oli jatkuvasti väkivaltaa. Jussi ihaili veljiään, jotka olivat koviksia. Kotona vanhemmat riehuivat ja tappelivat. Pahinta oli, kun juopot hakkasivat äitiä ja isää, eikä Jussi voinut tehdä mitään. Silloin hän mietti vain kostoja: tappamista. (Lapsen Maaailma 4/2014)

Koulussa Jussi tappeli. Väkivalta oli hänelle pikku-pojasta asti niin tuttua, että alakoulussa pieninkin tönäisy oli liikaa. Jussi vastasi hyökkäämällä toisen kimppuun. (Me Naiset, 12–13/2016)

Kodin olosuhteista johtuen Koivula otetaan huostaan ensimmäisen kouluvuoden syksynä ja sijoitetaan lastenkotiin. Lastenkoti on kuusivuotiaan Koivulan silmin ahdistava, vanakilamainen paikka. Viikonloput ja koulujen loma-ajat hän on kotona, jossa vanhempien juominen jatkuu. Lastenkotiaika kestää neljä

vuotta. Kotiin pääsy lykkääntyy yhä uudestaan, koska vanhemmat eivät saavu sovittuihin tapaamisiin tai tulevat päihtyneinä:

Sosiaalitoimi järjesti kokouksia, joissa arvioitiin Jussin mahdollisuutta päästä kotiin. Vanhemmat eivät aina saapuneet tai jos tulivat niin kännissä. Jussia hävetti ja inhotti, kun he eivät voineet edes puolta tuntia olla selvin päin. (Lapsen Maailma 4/2014)

Lastenkodissa työntekijät pyrkivät halaamaan ja ottamaan syliin, mikä on tähän totuttomasta Koivulasta inhottavaa:

Olen kuusivuotias ja sitä mieltä, että halaaminen on hanurista. Äiti ja isä eivät pidä minua koskaan sylissä, mutta mitä väliä. Koskettaminen on ällöttävää. Sossun ämmät yrittävät aina halia, mutta ne ovatkin kuspäitä, sanoo isi, ja isi tietää. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Isän kutsuessa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä ja lastenkodin työntekijöitä sossun ämmiksi nimityksessä on kuultavissa sukupuoleen ja luokkaan liittyvää epäluuloa ja uhmaa, mutta myös pelkoa lopullisesta perheen pään aseman menettämisestä. Korkeakoulutetut yhteiskunnallista valtaa pitävät naiset saavat oikeuden määrittää perheen asioita, mikä isyyden perinteisen mallitarinan mukaan kuuluisi perheenpäänä toimivalle isälle (Kekäle & Eerola 2014). Epäluulo (korkeakoulutettu) naisia kohtaan heijastuu Koivulan kertomukseen lastenkotiajastaan.

Lastenkodin naispuoliset työntekijät esitetään kyvyttöminä vastaamaan hänen tarpeisiinsa. He eivät saa asetettua Koivulalle rajoja ja hänet siirretään isompien lasten osastolle, jossa teini-ikäiset opettavat karkailun alkeet, maistattavat alkoholia ja kehuskelevat kioskimurroillaan. Samalla lastenkodin työntekijät ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät ovat portinvartijoita, jotka estävät läheisen suhteen muodostumisen Koivulan ja isän välille, vaikka molemmilla näyttää olevan

siihen halua. Lastenkotiaikana isä ilmaantuu välillä kouluun kertomaan välittämisestä, eikä humalaisen isän saapuminen koululle ole Jussista hävettävää, kaikki tietävät isän juovan:

Isä koputti joitakin kertoja luokan ovelle, kun hän tuli katsomaan minua kouluun humalassa. Hän ei osannut englantia. Silti jostain syystä hän aina sanoi, että Jussi Benjamin, Daddy loves you. Häpesin sitä, koska Benjamin oli minusta nössö nimi. (Aamulehti, Opinnot & Ura -teemaliite, 30.1.2017)

Kymmenvuotiaana Koivula pääsee palamaan kotiin, jossa elämä jatkuu entisellään. Vanhemmat juovat ja riitelevät. Riitojen taustalla kuvataan olevan äidin humalainen suunsoitto. Äidin poissaolo antaa tilaa isän ja Koivulan kahdenkeskisille hetkille, jota isän humalakaan ei pilaa:

Oli kotona joskus rauhallistakin: riitely taukosi, kun äiti sammui tai oli muualla. Jussi saattoi lakaista sirpaleet lattialta pois, sytyttää tulen takkaan ja viettää aikaa isänsä kanssa. Oli turvallinen olo, kun vanhemmat eivät tapelleet. Se oli luksusta. – Ei haitannut, vaikka isä oli kännissä, me juteltiin ihan normaaleista asioista. (Lapsen Maailma 4/2014)

Isän ja Koivulan välisen suhteen este ei siis aina olekaan pelkästään pullo (vrt. Itäpuisto 2004; Pirskanen 2011) vaan äidin juominen ja naisenemmistöisen alan päätökset.

Elämä jatkuu vanhempien juomisen värittämänä humala-arkena, mutta viidennellä luokalla Koivulassa itsessään tapahtuu muutos. Jussi kasvaa ja kehittyy ja hänen omatuntonsa herää. Oma väkivaltaisuus mietityttää ja tekemättä jääneet läksyt hävettävät. Muutoksen takana on ennen kaikkea samoihin aikoihin aloitettu nyrkkeilyharrastus:

Kuri ja itsensä räökkääminen vetosivat Jussiin heti. – Jos en olisi aloittanut nyrkkeilyä, olisi se mennyt siihen, että olisin varastanut autoja ja tai tapellut jossakin. Olin tosi energinen, mutta rauhoitin, kun aloin nyrkkeillä. (Me Naiset, 12–13/2016)

Koivulan mediaelämäntarinassa vasta nyrkkeilyn miehinen maailma (Gems 2004; Tiihonen 2002, 347) tarjoaa sääntöjä ja kurinalaisuutta, mitä vanhemmat eivät alkoholiongelmansa vuoksi ole kyenneet ja lastensuojelu naisenemmistöisenä ei ole osannut tarjota. Kasvu mieheksi alkaa nyrkkeilyn miehessä ympäristössä, joka osaa vastata Koivulan kaltaisen pojan tarpeisiin. Nyrkkeilyn kautta hän saa haltuunsa miehisyden perinteisen mallitarinan miehen perusluonteeseen kuuluvan väkivaltaisuuden (Kekäle 2007, 50-53) kulttuurissa hyväksytyllä tavalla: urheilemalla (Jokinen 2008).

12–18-vuotiaana: raitis urheilijanuori

Koivulan ollessa kaksitoista hänen vanhempansa perivät rahaa. Ainoa juomista kontrolloiva tekijä poistuu ja pian äiti kuolee alkoholimyrkytykseen. Äidin menehtyminen ei ole yllätys. Koivula on odottanut jotain tapahtuvan jo vuosia, eikä sure äidin menettämistä:

Pian sisko soitti, että äiti oli kuollut. En itkenyt, mitä se olisi hyödyttänyt. Olin odottanut äidin kuolemaa koko ikäni. (Lapsen Maailma 4/2014)

Isälle puolison menehtyminen on iso isku. Hän vain itkee ja juo. Koivulan isosisko järjestää isän ja Koivulan muuton, jotta isä pääsisi ryyppyporukoista eroon. Isä ei ehdi muuttaa. Hän kaatuu humalassa, lyö päänsä ja menehtyy aivoverenvuotoon pari kuukautta puolisonsa jälkeen. Isän menettäminen on Koivulalle ankara kokemus:

Kun menimme siivomaan kotia, saatoin vielä haisua isän tuoksun paikasta, josta ruumis oli viety. Silloin ymmärsin, että se oli totta. Kuin rekka olisi ajanut rinnan päältä. (Lapsen Maailma 4/2014)

Suremaan hän ei kuitenkaan jää vaan päättää unohtaa koko asian. Koivula sijoitetaan täysikäisen isosiskonsa luo. Hän aloittaa yläkoulun ja jatkaa nyrkkeilyä. Isän menehtyminen ei jää viimeiseksi Koivulan lapsuuden perheen kuolemantapaukseksi. Pari vuotta isän kuoleman jälkeen isovelji ja toinen isosisko kuolevat päihtheisiin. Nyrkkeilyyn keskittyminen auttaa Koivulaa hallitsemaan vanhempien, erityisesti isän, ja sisarusten menehtymiseen liittyviä hankalia tunteita.

Nyrkkeily on Koivulan tarinassa tässäkin mielessä oleellinen miehisyteen kasvamisen muoto. Tunteiden kontrolli on keskeisiä perinteisen miehisyden piirteitä (Jokinen 2000, 217) ja kontrolloimalla ankaran harjoittelun kautta tunteitaan hän ottaa haltuunsa tämän piirteen. Ankara harjoittelu itsessään kiinnittyy toiseen perinteisen miehisyden piirteeseen, työhön. Työhön keskittyminen on oleellisimpia perinteisen miehisyden mallitarinan miehiin liitetystä piirteistä (Kekäle 2007, 50–53; Kekäle & Eerola 2014): mitä ankarammin tekee työtä ja mitä kovemmalle itsensä laittaa, sitä miehempänä se näyttäytyy (Kortteinen 1992, 44–61; Jokinen 2000, 211–212). Koivula harjoittelee kovempaa kuin kukaan muu ja juuri ankara työntekeo on hänen lahjakkuutensa:

Minä purin treenaamiseen paha oloni. Olen aina treenannut kovaa. Se oli minun pelastukseni, sanoo Jussi. (Aamulehti, Moro-liite 27.2.2014)

En ollut lahjakas, mutta treenasin kovempaa kuin kukaan muu. Lopulta ohitin kaikki. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Nyrkkeily näyttäytyy Koivulan tarinassa myös riittävän miehekkäänä toimintana korvaamaan kulttuurimme ehkä keskeisin miehisyden piirre: alkoholi. Vaikka nyrkkeily ja urheilu yleensäkin edustavat miehisyttä, johon on ulkomaisessa tutkimuksessa yhdis-

tetty humalahakuinen juominen (Dempster 2011; De Visser & Smith 2007), eroaa nyrkkeily yksilölajina joukkuelajeista, joihin meillä liittyy vahva miehin juomiskulttuuri ja joiden parissa alkoholinkäytön aloitusikä on perinteisesti ollut alhainen (Koski 2005). Nyrkkeily on Koivulan kaveripiirissä hyväksytty syy kieltäytyä alkoholista. Kaveripiirissä päihteiden käyttö on yleistä ja useat nuoruuden kaverit menehtyvät tai päätyvät vankilaan niiden vuoksi. Kun muut nuoret pojat hakevat jännitystä elämään päihteistä, Koivula nyrkkeilee:

Pojat kaipaavat jännitystä, ja minulle nyrkkeilyharjoitukset tarjosivat sitä. Ostarinkulmilla hengailevat nuoret hakevat jännitystä päihteistä. (Lapsen Maaailma 4/2014)

Nyrkkeily on yläkoulu- ja ammattikouluikäisen Koivulan elämän keskeisin asia. Yläkoulun hän suorittaa loppuun tarkkailuluokalla. Päästötodistuksen numerot ovat liikuntaa ja musiikkia lukuun ottamatta viitotia ja kuu-totia. Ammattikoulusta hän saa suoritettua autokorinkorjaajan tutkinnon, vaikka se on hetkittäin epävarmaa:

Kun opettaja uhkailee luokalle jäämisellä, hän ei ota uhkausta vakavasti. – Ajattelin, mitä sitten. Kukaan ei ainakaan kuole. Elämässäni on tapahtunut kaikenlaista. Tällaisten kokemusten jälkeen ei ota stressiä ihan pienestä asiasta. (Aamulehti, Opinnot & Ura -teemaliite, 30.1.2017)

Ammattiin valmistumisen aikoihin täysi-ikäinen Koivula muuttaa asumaan itsenäisesti. Neljä perheenjäsentä päihteille menettänyt Koivula kuvataan tarinan tässä vaiheessa pelottomaksi. Mikään ei tunnu miltään:

Olisin voinut nukkua ovet auki rappukäytävään enkä olisi vilkaissutkaan, astuuko joku ovestani. Jos kuolisin, so what. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Raskaisiin elämäkokemuksiin liittyvien tunteiden kontrolli on tehnyt hänestä pelottoman, eikä hänellä edes ole päihteitä käyttävien perheenjäsenten menehdyttyä ketään, jonka vuoksi pelätä. Tämä heijastuu välinpitämättömyytenä. Postit jäävät lojumaan eteisen lattialle, laskut maksamatta ja asunto siivoamatta. Vain nyrkkeilyllä on jotain merkitystä. Harjoituksiin hän muistaa aina mennä. Tilanne muuttuu, kun Koivula tapaa tulevan puolisonsa ollessaan vielä 18-vuotias.

18–34-vuotiaana: hoivaava nyrkkeilijä-isä

Puolison tapaaminen ja rakastuminen ovat Koivulan mediaelämäntarinassa muutos kohti uuden miehisyyden mallitarinan mukaista miehisyyttä. Kun Koivula tapaa tulevan puolisonsa, hän kohtaa ensimmäisen ihmisen, jonka kanssa halaaminen tuntuu hyvältä. He muuttavat saman katon alle ilman varsinaista seurustelu-aikaa. Rakastuminen tuo mukanaan muitakin tunteita. Koivula huomaa olevansa riippuvainen toisesta ihmisestä, jonka menettämisen ajattelu pelottaa:

Enhän edes tiennyt, mitä rakastaminen on! Siihen asti minulle oli riittänyt, että saan jostain vaatteet päälleni. En ollut koskaan tarvinnut ketään. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Rakastuminen ja sitä seuraavat riippuvuuden ja pelon tunteet näyttäytyvät tarinassa muutoksena perinteisestä miehisyydestä uuteen miehisyyteen. Rakastuneena Koivula avautuu perinteisen miehisyyden mallitarinan tunteita kontrolloivasta miehisyydestä kohti uuden miehisyyden mallitarinan läheistä ja tunteita ilmaisevaa miehisyyttä (Beynon 2004; Kekäle 2007, 52–83). Isäksi tulo vahvistaa tarinan tätä puolta entisestään.

Isä Koivulasta tulee 19-vuotiaana. Koivulan isyys kuvataan isyyden uuden mallitarinan

mukaiseksi (Kekäle & Eerola 2014; Kolehmainen 2004). Nuoren perheen vanhemmuuden roolit eivät ole perinteiset. Imetyksen lopetettuaan puoliso palaa töihin ja Koivula jää kotiin hoitamaan poikaansa. Hän kutsuu itseään kotiäidiksi ja perheen tulot ovat puolison työn varassa. Suhde poikaan on läheinen ja hellä. Toisin kuin Koivulan omassa lapsuudessa koskettaminen kuuluu isän ja pojan väliseen suhteeseen ja sitoutuminen isyyteen muuttaa Koivulaa herkemmäksi:

Enää halaaminen ja syli eivät tunnu ällöiltä. – Oman lapsen kanssa halaaminen ja poskipusut ovat normaalia. (Yle.fi 15.5.2016)

Tulen viikko viikolta nössömmäksi ja herkemmäksi. (Lapsen Maailma 4/2014)

Koivulan kuvataan toteuttavan kulttuurisesti hallitsevan isyyden uuden mallitarinan läheistä ja hoivaavaa isyyttä (Eerola & Huttunen 2011; Herland ym. 2015.) Vaikka vahva panostaminen nyrkkeilyuraan voitaisiin lukea kuuluvan miehisyyden perinteisen mallitarinan työhön keskittyvään miehisyyteen (Kekäle 2007, 50–53), juuri nyrkkeily työnä mahdollistaa hoivaavan isyyden.

Maajoukkuevalmennettavana Koivula on jo ennen ammattilaisuutta täysipäiväinen nyrkkeilijä. Kahdesti päivässä harjoitteleva Koivula ottaa pojan mukaan aamuharjoituksiin. Poika nukkuu päiväunet vaunuissa salin nurkassa Koivulan treenatessa. Iltatreenin hän tekee puolison palattua töistä. Pojan varttuessa harjoittelu ajoitetaan koulupäivien mukaan. Järjestäessään työnsä niin, että voi olla pääasiallisesti vastuussa poikansa hoivasta, Koivula vertautuu korkeakoulutettuihin hoivaavaan isyyteen panostaviin isiin, joiden on nähty vahvimmin edustavan isyyden uuden mallitarinan hoivaavaa isyyttä. (Eerola & Huttunen 2011; Eerola & Mykkänen 2015.)

Koivulan suhde alkoholiin vahvistaa isyy-

teen sitoutumista. Keskeisin syy raittiuteen on halu olla aina pojan käytettävissä. Kun Koivula lähtee puolisonsa kanssa juhlimaan, molemmat ovat selvin päin, että voivat tarvittaessa ajaa kotiin. Pojan ei tarvitse nähdä isäänsä humalassa:

[Poika] ei ole koskaan nähnyt minua humalassa. Alkoholi on hermomyrky, jota en tarvitse. (Kodin Kuvalehti 10/2012)

Koivulan suhde alkoholiin ei ole täysin kielteinen. Hän ei itse juo, mutta häntä ei häiritse muiden juominen. Ikään kuin Koivula ei voisi suhtautua täysin kielteisesti kulttuurissamme vahvan miehisenä nähtyyn alkoholinkäyttöön. Vaikka miesten alkoholinkäytön kulttuurisissa mallitarinoissa suhde humalahakuiseen juomiseen on muuttunut, alkoholinkäyttö liitetään yhä vahvasti miehisyyteen. Humaltua ei tarvitse, mutta alkoholi kuuluu miehenä olemiseen. (Dempster 2011; Holmila 2001.) Omalle juomattomuudelle pitää olla vahva selitys ja toisten juomista ei voi täysin tuomita:

Jussi ei juo lainkaan, mutta hän kestää kyllä, jos muut juhlivat. – Minä tapasin vaimoni jo 18-vuotiaana. Hän oli ensirakkauteni. Saimme lapsen, kun olin 19-vuotias, joten vastuu perheestä ja urheilusta vievät huomion. (Aamulehti, Moro-liite 27.2.2014)

Koivulan työ, nyrkkeily, on perheen yhteinen harrastus ja se luo uuden isyyden mallitarinan mukaiseen isyyden kuvaukseen säröjä. Koivula valmentaa poikaansa ja puolisoaan ja saa näin ainakin hetkellisesti selvän aseman perheen päänä. Tähän kietoutuu vielä ero nyrkkeilyn harrastamisen ja kilpanyrkkeilyn välillä (ks. Tiihonen 2002, 347). Puoliso ei ottele, mutta poika on ikäluokassaan menestynyt kilpanyrkkeilijä. Koivulan tarinassa kilpanyrkkeily kiinnittyy miehen sukupuoleen. Tämä ylläpitää ajatusta perinteisen miehisyy-

den mallitarinan miehen perusuonteeseen kuuluvasta väkivaltaisuudesta (Kekäle 2007, 52–83; Kekäle & Eerola 2014), jota nyrkkeily hillitsee ja muuttaa kulttuurissa hyväksytyyn muotoon (Galtung 1990; Jokinen 2008). Väkivalta kuuluu miehisyteen, aggressiivisuus ei:

Nyrkkeily on Jussille paitsi työ myös tapa selviytyä. Kotona Jussin ja [puolison] ei tarvitse riidellä, sillä he nyrkkeilevät ärsytykset pois. – Jos en treena, tulee olo, että tekee mieli ryöstää alakerran kioski, Jussi kuvailee. (Me Naiset, 12–13/2016)

Ammattinyrkkeily puolestaan erottaa Koivulan tarinassa miehet pojista. Ammattinyrkkeily vaatii kovuutta, jota Koivulan suojattua lapsuutta eläneellä pojalle ei ole. Rankan lapsuuden eläneestä Koivulasta sitä löytyy. Ammattinyrkkeily määrittänyt tarinassa osaksi väkivaltaavihdettä, mikä mietityttää Koivulaa. Poikaansa Koivula ei ota katsomaan otteluitaan ja hän peittää sen, että lyödyksi tuleminen sattuu. Vaikka menestyminen nyrkkeilyssä on elämän ehkä tärkein tavoite, lajin väkivaltaisuus myös ahdistaa ja hän haluaisi tulla nähdyksi muutoin kuin kehässä näkyvän kovuuden vuoksi:

Joskus mietin mitä järkeä on nyrkkeillä. Toiset nauttivat siitä, että hakkaamme toisiamme. Se tuntuu välillä hullulta ja sairaalta.” (Lapsen Maailma 4/2014)

Nyrkkeilyn kautta Koivula on myös hankkinut kyvyn kulttuurisesti oikeutettuna nähtyyn suojelemaan väkivaltaan (Galtung 1990; Jokinen 2008). Hän tietää pystyvänsä väkivaltaan suojellakseen perhettään. Samalla häntä huolettuu, kuinka rajuun väkivaltaan hän kykenisi. Väkivalta on tuttua jo lapsuudesta ja nyrkkeily on lisännyt taitoa tehdä väkivaltaa:

Mä olen varma itsestäni. Mua tai mun läheisiä ei satuteta. Se on ehkä vähän mörkökin vielä se, mitä mä pelkään. Mä en haluaisi, että joutuisen semmoiseen tilanteeseen, koska mulle voi tulla hyvin radikaali, jos mä joudun puolustamaan mun lasta esimerkiksi, niin mä olen valmis tekemään aika, väkivalta on tuttua, se voi olla aika raju se reaktio. (Inhimillinen tekijä 2017.)

Perheen tärkeys näkyy tarinassa muutoinkin kuin ajatuksena sen väkivaltaisesta puolustamisesta. Perheen vuoksi Koivula kertoo olevansa valmis luopumaan nyrkkeilystä, jossa menestyminen on suuri unelma. Perhekeskeisyys voidaan nähdä siirtymänä miehisyden perinteisen mallitarinan kilpailuun ja työhön keskittyvästä miehisydestä kohti uuden miehisyden mallitarinan hoivaavaa miehisyttä (Beynon 2004; Kekäle & Eerola 2014; Ruby & Scholz 2018). Vaikka nyrkkeilyyn keskittyminen ja rankka harjoittelu ovat olleet apuna rankasta lapsuudesta selviytymisessä, vasta perhe on tehnyt elämästä hyvää:

Kun minulla on [puoliso] ja [poika] on elämäni helppoa. En olisi koskaan lapsuudessa osannut kuvitella, että minulla kävisi näin hyvä säkä! Ongelmat tuntuvat nykyisin niin mitättömiltä. (Lapsen Maailma 4/2014)

Lopuksi

Olen tässä artikkelissa tarkastellut, millaisia ymmärryksiä isyydestä, alkoholista ja miehisydestä Jussi Koivulan mediaelämäntarina välittää. Koivulan mediaelämäntarina esitetään yleensä isänsä ongelmallisesta alkoholinkäytöstä kärsineen pojan kasvu- ja selviytymistarinaan ja ymmärrykset isyydestä, alkoholista ja miehisydestä kietoutuvat mieheksi kasvamisen ja rankasta lapsuudesta selviytymisen juoneen. Tutkimustulosteni perusteella Koivulan mediaelämäntarinan juoni rakentuu kahden vastakkaisen miehisyyskuvan varaan. Ensimmäinen kiinnittyy Koivulan

isään ja esittää epäonnistuvaa miehisyyttä. Isä ei toista miehisyyttään kulttuurisesti hyväksytyillä tavoilla (Beynon 2002, 10-13; Jokinen 2000, 68–69, 213).

Alkoholiongelman vuoksi isän isyys ei ole perheenpäänä ja elättäjänä toimimista, jotka ovat keskeisiä kulttuurisesti perinteiseksi ymmärretylle isyydelle (Gregory & Milner 2011; Kekäle & Eerola 2014). Isyys ei toteudu myöskään kulttuurisesti uudeksi ymmärretyin isyyden läheisyytenä ja hoivana (Kekäle & Eerola 2014; Kolehmainen 2004). Yhteiskunnan tukien varassa elävän isän vain rahan puutteen kontrolloima juominen on miesten alkoholinkäytön kulttuurisissa ymmärryksissä ainoastaan epämiehekästä heikkoutta (Eriksen 1999; Holmila 2001). Vaikka isän väkivaltaisuus kytkee hänet ymmärrykseen perinteisestä miehisyydestä (Beynon 2004; Kekäle 2007, 50–53), humalaisen väkivallan kohdistuessa pääasiassa puolisoon se ei toteudu kulttuurissa hyväksytyllä tavalla (Galtung 1990; Jokinen 2008).

Toinen miehisyysskuva kiinnittyy Koivulaan itseensä ja esittää kulttuurisesti hyväksytyä miehisyyttä. Perinteiseen miehisyyteen liitetty väkivalta läpäisee Koivulan miehisyysskuvaa, mutta esiintyy kulttuurisesti hyväksytyinä nyrkkeilyn hallittuna sääntöjä noudattavana väkivaltana ja perhettä suojelevana väkivaltana (Beynon 2004; Galtung 1990; Kekäle 2007, 50–53; Jokinen 2008). Koivulan isyys toteutuu kulttuurisesti uutena isyytenä ymmärretyinä osallistuvana, läheisenä ja hoivaavana vanhemmuutena (Kekäle & Eerola 2014; Kolehmainen 2004). Juuri uusi läheinen isyys, kilpanyrkkeilyn vahva kytkös miehisyyteen (Gems 2004; Wacquant 1995) ja sen vaatima ankara työnteko (Kortteinen 1992, 44–61; Jokinen 2000, 211–212) sallivat Koivulan miehisyysskuvan puutteen: raittiuden. Alkoholinkäyttö kytkeytyy kulttuurisissa ymmärryksissä niin vahvasti mieheyteen (Dempster 2011; Holmila 2001),

että juomattomuus vaatii vahvan selityksen. Nyrkkeily työnä sekä läheinen ja hoivaava isyys edellyttävät raittiutta.

Koivulan mediaelämäntarinan juonessa Koivulan kasvaminen mieheksi ja samalla selviytyminen rankasta lapsuudesta tapahtuvatkin ottamalla haltuun niitä miehisyyden piirteitä, joiden toteuttamisessa isä on epäonnistunut. Juoni toistaa näkemystä, jossa mieheksi kasvaminen on kulttuurisesti miehisyyteen liitettyjen tapojen ja ominaisuuksien oikeanlaista haltuunottoa (Jokinen 2000, 68–69). Koivulan mediaelämäntarinassa oikeanlainen haltuunotto näyttättyä jatkumona, jossa perinteisen miehisyyden omaksumisen jälkeen voi kiinnittyä uuden miehisyyden tapoihin (vrt. Bach 2017; Eisen & Yamashita 2017).

Jatkumon alussa korostuu työn eetos (Kortteinen 1992, 44–61; Jokinen 2000, 211–212): kova harjoittelu ja raaka tapa ansaita elanto näyttättyvät edellytyksinä mieheksi kasvamiselle ja selviytymiselle. Isältä pojalle siirtyvä juoppouden ketju (Apo 2001, 379–381; Itäpuisto & Grönfors 2004) katkeaa kurinalaisen ja rankan työn, nyrkkeilyn, kautta. Rankka lapsuus esitetään jopa edellytyksenä ammattinyrkkeilyssä pärjäämiselle: rankasta lapsuudesta selviytyminen luo perinteisiä kovia miehiä. Isäksi tulo ja isyys ovat Koivulan mediaelämäntarinan jatkumossa puolestaan hetki, jossa perinteinen miehisyys kiinnittyy uuden miehisyyden tapoihin. Koivulan läheinen ja hoivaava isyys näyttättyä juuri sellaisena perinteistä miehisyyttä laajentavana ja muuttavana voimana, jollaiseksi isyyden on ennustettu tulevan (Jokinen 2000, 70; Ruby & Scholz 2018). Koivulan mediaelämäntarinan jatkumon lopussa kulttuurisissa ymmärryksissä uuteen miehisyyteen liitetty perhekeskeisyys nousee tarinaa määrittäväksi tekijäksi (Beynon 2004; Kekäle & Eerola 2014; Ruby & Scholz 2018).

Koska Koivulan mediaelämäntarina kä-

sittelee ennen kaikkea isänsä alkoholinkäytöstä kärsineen pojan mieheksi kasvamista ja rankasta lapsuudesta selviytymistä, sen voi tulkita tarjoavan malleja siihen, miten kasvu- ja selviytymistarina voidaan esittää (ks. Gripsrud 2002, 3–30; Lyons & al. 2006; McQuial 2010, 340–359). Näin ajatellen, Koivulan mediaelämäntarina tarjoaa mallin, jossa ensin pitää olla perinteisellä tavalla mies, että voi olla läheinen ja hoivaava (vrt. Bach 2017; Eisen & Yamashita 2017). Se asettaa kovat vaatimukset mieheksi kasvamisella ja selviytymiselle: rankka työ, tunteiden hallinta ja kyky väkivaltaan ovat oleellinen osa miehistä kasvu- ja selviytymistarinaa. Tätä asetelmaa purkaa vasta isäksi tuleminen ja isyyden omaksuminen kulttuurisesti uudeksi ymmärretyllä tavalla: läheisyytenä ja hoivana. Voitaneenkin ajatella Koivulan mediaelämäntarinan jähmettävän omalta osaltaan miehiisyyttä perinteiseen malliin, mutta korostavan samalla isyyden mahdollisuutta muuttaa kulttuurista maskuliinisuutta pehmeämpään muotoon.

Lähteet

Kirjallisuus

- Aalto, Ilana (2004) *Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta, TANE-julkaisuja 2004:6.
- Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) *Isäkirja*. Tampere: Vastapaino.
- Andreasson, Jesper & Johansson, Thomas (2016) Global narratives of fatherhood. Fathering and masculinity on the Internet. *International Review of Sociology*, 26(3), 482–496.
- Apo, Satu (2001) *Viinan voima. Näkökulmia suomalaisten kansanomaiseen alkoholi ajatteluun ja -kulttuuriin*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Bach, Anna Sofie (2017) The Ambiguous Construction of Nondominant Masculinity: Configuring the “New” Man through Narratives of Choice, Involved Fatherhood, and Gender Equality. *Men and Masculinities*, <https://doi.org/10.1177/1097184X17715494>.
- Baker, Brian (2006) *Masculinity in Fiction and Film. Representing Men in Popular Genres 1945–2000*. London: Continuum International Publishing Group.
- Bamberg, Michael (2012) Narrative Practice and Identity Navigation. Teoksessa Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (eds.) *Varieties of Narrative Analysis*. London: Sage, 99–124.
- Beynon, John (2002) *Masculinities and Culture*. Buckingham and Philadelphia: Open University Press.
- Beynon, John (2004) The Commercialization of Masculinities: From the ‘New Man’ to the ‘New Lad’. Teoksessa Carter, Cynthia & Steiner, Linda (eds.) *Critical Readings: Media and Gender*. Maidenhead: Open University Press, 198–217.
- Blomqvist, Sarita (2016) Viina vei puolet Jussi Koivulan perheestä – ”Ilkinä en sanonut, että mä rakastan sinua”. *Yle.fi*, 15.5.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-8856205>. (Viitattu 28.9.2018.)
- Brandth, Berit & Kvande, Elin (2018) Masculinity and Fathering Alone during Parental Leave. *Men and Masculinities*, 21(1), 72–90.
- Butler, Judith (1990) *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. London: Routledge.
- Campbell, Hugh (2000) The Glass Phallus: Pub(lic) Masculinity and Drinking in Rural New Zealand. *Rural Sociology*, 65(4), 562–581.
- Connell, R.W. (1995) *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Connell, R.W. (2000) *The Men and the Boys*. Cambridge: Polity Press.
- de Visser, Richard O. & Smith, Jonathan A. (2007) Alcohol consumption and masculine identity among young men. *Psychology and Health*, 22(5), 595–614.
- Dempster, Steve (2011) I drink, therefore I’m man: gender discourses, alcohol and the construction of British undergraduate masculinities. *Gender and Education*, 23(5), 635–653.
- Edwards, Tim (2006) *Cultures of Masculinity*. London & New York: Routledge.
- Eerola, Petteri (2015a) *Responsible Fatherhood. A Narrative Approach*. Jyväskylä: Jyväskylä studies in education, psychology and social research 520.
- Eerola, Petteri (2015b) Hoivaisuus kulttuurisena valtavirtana. Katsaus suomalaisten miesten isyyskertomuksiin. *Yhteiskuntapolitiikka*, 80(4), 414–419.
- Eerola, Petteri & Huttunen, Jouko (2011) Metanarrative of the “New Father” and Narratives of Young Finnish First-Time Fathers. *Fathering*, 9(3), 211–231.

- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2015) Paternal Masculinities in Early Fatherhood: Dominant and Counter Narratives by Finnish First-Time Fathers. *Journal on Family Issues*, 36(12), 1674–1701.
- Eisen, Daniel B. & Yamashita, Liann (2017) Borrowing from Femininity: The Caring Man, Hybrid Masculinities, and Maintaining Male Dominance. *Men and Masculinities*, <https://doi.org/10.1177/1097184X17728552>
- Eriksen, Sidsel (1999) Alcohol as a Gender Symbol. *Scandinavian Journal of History*, 24(1), 46–73.
- Finn, Mark & Henwood, Karen (2009) Exploring masculinities within men's identificatory imaginings of first-time fatherhood. *British Journal of Social Psychology*, 48(3), 547–562.
- Galtung, Johan (1990) "Cultural Violence". *Journal of Peace Research*, 27(3), 219–305.
- Gems, Gerald R. (2004) The Politics of Boxing: Resistance, Religion, and Working Class Assimilation. *International Sports Journal*, Winter 2004, 89–103.
- Gregory, Abigail & Milner, Susan (2011) What is "New" about Fatherhood?: The Social Construction of Fatherhood in France and the UK. *Men and Masculinities*, 14(5), 588–606.
- Gripsrud, Jostein (2002) *Understanding Media Culture*. London: Arnold.
- Harnett, Robert & Thom, Betsy & Herring, Rachel & Kelly, Moira (2000) Alcohol in Transition: Towards a Model of Young men's Drinking Styles. *Journal of Youth Studies*, 3(1), 61–77.
- Herland, Mari D. & Hauge, Mona-Iren & Helgeland, Ingeborg M. (2015) Balancing fatherhood: Experiences of fatherhood among men with a difficult past. *Qualitative Social Work*, 14(2), 242–258.
- Hirvasnor, Tarja & Pihlajaniemi, Anna & Sillanpää, Anna (2016) Mitä sinulle kuuluu? *Kodin Kuvalehti* 24/2016.
- Holmila, Marja (2001) Perhe, päihteet ja sukupuoli. *Yhteiskuntapolitiikka*, 66(1), 55–62.
- Hyvärinen, Matti (2008) Analyzing Narratives and Story-Telling. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Bickman, Leonard & Brannen, Julia (eds.) *The SAGE Handbook of Social Research Methods*. Los Angeles: Sage, 447–460.
- Hänninen, Vilma (1999) *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Hänninen, Vilma (2004) A model of narrative circulation. *Narrative Inquiry*, 14(1), 69–85.
- Itäpuisto, Maritta (2001) *Pullon varjosta valoon. Vanhempiensa alkoholinkäytöstä kärsineiden selviytymistarinoita*. Kuopio: Kuopion yliopiston selvityksiä E. Yhteiskuntatieteet 22.
- Itäpuisto, Maritta & Grönfors, Martti (2004) Isä, poika ja pullon henki. Teoksessa Hänninen, Vilma & Ylijoki, Olli-Pekka (toim.) *Muuttuuko ihminen?* Tampere: Tampere University Press, 139–154.
- Jokinen, Arto (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Jokinen, Arto (2003) Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstin tutkimukseen. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere: Tampere University Press, 7–31.
- Jokinen, Arto (2008) Väkivallan sukupuolistuneet ja kulttuuriset merkitykset. *Kosmopolis* 38(4), 21–30.
- Jokinen, Arto (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Saresma, Tuija & Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsi kirja sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 128–139.
- Jokinen, Arto (2017) Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta. Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino, 36–50.
- Juhila, Kirsi (2004) Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa Jokinen, Arto & Huttunen, Laura & Kulmala, Anna (toim.) *Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista*. Helsinki: Gaudeamus, 20–32.
- Kekäle, Jari (2007) *Postmoderni isyys ja uskonnollisuus – tarinallinen näkökulma*. Joensuu: Joensuun yliopiston teologisia julkaisuja 19.
- Kekäle, Jari & Eerola, Petteri (2014) Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus, 19–31.
- Koivu, Viivi (2016) Sittenkin selviytyjä. *Me Naiset*, 12–13/2016.
- Kolehmainen, Jani (2004) Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) *Isäkirja*. Tampere: Vastapaino, 891–908.
- Korhonen, Merja (1999) *Isyyden muutos. Keskiikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 39.
- Kortteinen, Matti (1992) *Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona*. Helsinki: Hanki ja jää.
- Koski, Pasi (2005) Pojat, pallo ja pullo: viekö seuratoiminta märkään miehuuteen? *Yhteiskuntapolitiikka* 70(6), 624–638.
- Koskinen, Anu Leena (2017) Kovastakin elämäntoukoulusta voi selvitä. *Aamulehti*, Opinnot & Ura -teemaliite, 30.1.2017.

- Kosonen, Ulla (2011) Pähdeongelmaisten miesten tarinoita isydestä. *Yhteiskuntapolitiikka* 76(6), 678–686.
- Lyons, Antonia C. (2000) Examining media representations: Benefits for Health Psychology. *Journal of Health Psychology*, 5(3), 349–358.
- Lyons, Antonia C. & Dalton Sue I. & Hoy, Anna (2006) 'Hardcore Drinking'. Portrayals of Alcohol Consumption in Young Women's and Men's Magazines. *Journal of Health Psychology*, 11(2), 223–232.
- McLean, Kate C. & Shucard, Hannah & Syed, Moid (2017) Applying the Master Narrative Framework to Gender Identity Development in Emerging Adulthood. *Emerging Adulthood*, 5(2), 93–105.
- McQuial, Denis (2010) *McQuial's Mass Communication Theory*. London: Sage, 6th edition.
- Mullen, Kenneth & Watson, Jonathan & Swift, Jan & Black, David (2007) Young men, masculinity and alcohol. *Drugs: education, prevention and policy*, 14(2), 151–165.
- Niiranen, Jussi (2012) Suomalaisnyrkeilijän karu tarina: viina vei vanhemmat ja kaksi sisarusta. *Iltaasanomat* 6.3.2012.
- Peralta, Robert L. (2007) College Alcohol Use and the Embodiment of Hegemonic Masculinity among European American Men. *Sex Roles*, 56, 741–756.
- Pirkanen, Henna (2011) *Alkoholi, isyys ja valta. Ongelmajuovat isät miesten elämäntarinoissa*. Helsinki: Väestöliitto.
- Ranson, Gillian (2001) Change – or No Change? – in the Era of the "New Father". *Men and Masculinities*, 4(1), 3–26.
- Roche, Steven & Barker, Justin & McArthur, Morag (2018) 'Performing' Fathering while Homeless: Utilising a Critical Social Work Perspective. *British Journal of Social Work*, 48(2), 283–301.
- Ruby, Sophie & Scholz, Sylka (2018) Care, care work and the struggle for a careful world from the perspective of the sociology of masculinities. *Österreich Z Soziol*, 43, 73–83.
- Saastamoinen, Salli (2014) *Ei rahasta vaan intohimosta*. Suurtampere 25.3.2014.
- Salo, Arttu (2017) Isien alkoholikäytön kulttuurisia jäsennyksiä Isäasentoja ja Isipappablues-teosten valossa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82(6), 641–650.
- Salo, Ulla-Maija (2015) Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa Aaltonen, Sanna & Högbacka, Riitta (toim.) *Umpikujasta oivallukseen. Reflektiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. Tampere: Tampere University Press, 166–190.
- Sillanpää, Anna (2012) Iskän pojat. *Kodin Kuvalehti* 10/2012.
- Silverstone, Roger (1999) *Why Study the Media?* London: Sage.
- Simonen, Jenni (2012) Miehet ja alkoholi. Ikä, koulutustausta ja juomisen maskuliinisuus. *Yhteiskuntapolitiikka*, 77(4), 386–402.
- Simonen, Jenni (2013) *Lähentyvätkö naisten ja miesten juomatavat? Kvalitatiivinen tutkimus sukupuolesta ja juomisesta*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sipilä, Jorma (1994) Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa Sipilä, Jorma & Tiihonen, Arto (toim.) *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 17–33.
- Sulkunen, Pekka & Alasuutari, Pertti & Nätkin, Ritva & Kinnunen, Merja (1985) *Lähiöravintola*. Helsinki: Otava.
- Tiainen, Tuomas (2014) Kaikki ovat yhtä arvokkaita. *Lapsen Maailma* 4/2014.
- Tiihonen, Arto (2002) *Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa: oikeita miehiä -ja urheilijoita?* Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 134.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Törrönen, Jukka & Härkönen, Janne (2016) Juomisen ritualistiset ja yksilölliset motiivit ja niiden yhteys humalaan 2000-luvun Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81(2), 161–173.
- Törrönen, Jukka & Roumeliotis, Filip (2013) Juomisen maskuliinisuudet suomalais- ja ruotsalaisryhmien kuvaamina. *Yhteiskuntapolitiikka*, 78(1), 35–49.
- Vasara, Päivi (2014) "Koskaan ei kannata luovuttaa". *Aamulehti*, Moro-liite 27.2.2014.
- Wacquant, Loïc J.D. (1995) Pugs at Work: Bodily Capital and Bodily Labour Among Professional Boxers. *Body & Society*, 1(1), 65–93.

Televisiohaastattelut

- Arto Nyberg, esitetty 8.4.2013.
Urheilukatu 2, esitetty 12.5.2013.
Inhimillinen tekijä, esitetty 24.2.2017.

Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat

– nuorten teknologian käyttötavat ja vapaa-ajan harrasteet

Meri-Tuulia Kaarakainen & Loretta Saikkonen

Tässä artikkelissa analysoidaan 8661 suomalaisnuoren digitaalisten teknologioiden käyttöä ja vapaa-ajan harrastuksia. Keskeisenä tutkimusmenetelmänä hyödynnettävän pääkomponenttianalyysin avulla tarkastellaan, minkälaiset ovat nuorten digitaalisten medioiden tyypilliset käyttötavat ja nouseeko niiden joukosta muiden käyttökohteiden käyttöä määrittäviä ankkuroivia mediakäytäntöjä. Lisäksi nuorten vapaa-ajan harrastuksia analysoidaan luokittelun ja visualisoinnin keinoin. Pojilla digitaalinen pelaaminen nousee esiin muita käyttökohteita määrittävänä ankkuroivana käytäntönä. Tyttöillä vastaavaksi nousee sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen erilaisissa sosiaalisen median palveluissa. Molemmat muodostavat nuorille tärkeän sosiaalisen areenan, kodin ja koulun arjesta erillisen kolmannen tilan, jonka keskiössä ovat ajanvietto, viihtyminen ja jutustelu. Aktiivisuus digitaalisten teknologioiden parissa ei tulosten mukaan vähennä nuorten harrastusaktiivisuutta, vaan valtaosa nuorista harrastaa monipuolisesti. Nuorten sekä digitaalisista että muista harrasteista piirtyy kuva, jonka mukaan pojat kerääntyvät jonkin yhteisen tekemisen, kuten pelaamisen, ääreen tyttöjen harrastaessa itsenäisemmin, mutta vastapainoksi hakeutuessa olemaan ja juttelemaan toistensa kanssa silkan yhdessäolon vuoksi.

Asiasanat: nuoret, vapaa-aika, kolmannet tilat, ankkuroivat mediakäytännöt

Digitalisaation näkyvä muutos on ollut median arkipäiväistyminen ja erillisten laitteiden sulautuminen moneen tarpeeseen vastaaviksi monitoimilaitteiksi, joista tunnetuin esimerkki on älypuhelin. Älypuhelimesta on tullut selvästi suosituin laite internetin käyttöön niin lasten ja nuorten kuin aikuistenkin keskuudessa (SVT 2017; Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016). Älypuhelimien merkitys perinteisenä viestintävälineenä on vähentynyt samalla kun sen uudenlainen entistä monipuolisempi merkitys on lisääntynyt; sen avulla ollaan yhteydessä muihin, katsotaan ohjelmia, pelataan tai kuunnellaan vaikkapa musiikkia samalla kun tehdään jotain muuta. Kaikkialle mukana kulkeva laite mahdollistaa sen, ettei nettiin enää erityisesti tarvitse *mennä* vaan se on tullut nuorten luo. Tämä ilmiö näkyy etenkin nuorten keskuudessa, joille sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteydenpito kavereiden kanssa on tärkeä osa medioiden käyttötapoja. Tämän kaltaiseen teknologioiden käyttöön ei erikseen varata aikaa, vaan se on osa arkipäivän toimintoja. (Merikivi ym. 2016.)

Nuoret voivat vierailta netissä kaikkialta tai oleskella siellä kaiken aikaa; aamupalapöydässä, oppitunnilla, bussimatalla ja harrastuksissa. Älypuhelimien suosio liittyy tiiviisti sosiaalisten medioiden suosioon, joka kiinnostaa tutkimusten mukaan tyttöjä vielä poikiakin enemmän. Älypuhelimella ollaan yhteydessä kavereihin erilaisten pikaviestimien välityksellä sekä verkostoitumispalveluiden kautta. Tyttöjen on todettu olevan poikia aktiivisempia viestittelemään, valokuvaamaan ja videoimaan – usein juuri älypuhelimillaan. Tytöt myös jakavat mediasisältöä, esimerkiksi itse ottamiaan kuvia, poikia useammin kavereilleen. (Merikivi ym. 2016; Kaarakainen, Kivinen & Hutri 2015.) Sami Myllyniemen ja Päivi Bergin (2013) mukaan digitaaliset ympäristöt tarjoavat nuorille tärkeän sosia-

lisen areenan; yläkoululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden ikäryhmissä internetistä on viimeisen vuosikymmenen aikana muodostunut tärkein kavereiden kohtaamis- ja ajanviettopaikka, tyttöjen suosiossa sosiaalisten suhteiden ylläpidossa yhteisöpalveluja, poikien pelillisiä virtuaalimaailmoja. Internetin sosiaaliset areenat tarjoavat nuorille yhteydenpidon lisäksi myös sosiaalisten vertailujen ja palautteen myötä mahdollisuuden oman identiteetin rakentamiseen (ks. esim. Spies Shapiro & Margolin 2014).

Mukana kulkevien digilaitteiden lisäksi digitaalisten pelien rooli nuorten arjessa on suuri. Pelaamisessa on tapahtunut 2000-luvulla yhtäaikaaisesti kahdensuuntaista kehitystä: pelaaminen on yleistynyt perinteisen poikavoittoisen *hardcore*-pelaajajoukon ulkopuolelle ja tyttöjen pelaaminen on lisääntynyt (Hayes 2013; Juul 2010). *Media hanskassa* -tutkimuksen mukaan kolmannes tutkituista nuorista pelasi digitaalisia pelejä päivittäin tai useammin, pojat tyttöjä useammin. Pojilla pelaaminen on runsaimmillaan 14–19-vuotiaana, jolloin lähes puolet pojista ilmoittaa pelaavansa päivittäin. Tytöissä päivittäin pelaavia on kaikissa ikäluokissa alle viidennes. Poikien pelaaminen vähenee iän myötä ja kolmekymppisistä nuorista miehistä päivittäin pelaa enää kymmenesosa. (Merikivi ym. 2016.) Internetin sosiaalisten areenojen lisäksi myös digitaalinen pelaaminen tarjoaa mahdollisuuksia paitsi joukkoon kuulumiseen myös identiteetin rakentamiseen. Sosiologi Zygmund Bauman (1995) on todennut identiteettien rakentamisen muuttuneen leikkiliseksi (*ludic culture*), perinteisen nuoruusiän jälkeen pitkälle aikuisuuteen jatkuvaksi prosessiksi. Ylipäätään ajatus pelaamisesta vain lasten leikinä on väistynyt pelillisyyden levittäytyessä perinteisen videopelaamisen ja vapaa-ajan vieton ulkopuolelle työhön, koulutukseen, politiikkaan ja jopa sodankäyntiin (simulaatiot) (ks. Frissen ym. 2015).

Tyttöjen ja poikien pelaamisessa on myös muita kuin sen runsauteen liittyviä eroja. Heta Mularin ja Fanny Vilmilän (2016) mukaan tyttöjen, toisin kuin poikien, keskuudessa pelaamista ei koeta harrastukseksi, vaan se on enemmänkin tapa kuluttaa aikaa. Aiemmassa suomalaistutkimuksessa todettiin tyttöjen suosivan pelatessaan nimenomaan helposti opittavia ajanvietepelejä, joiden pelaaminen ei edellytä sen enempää aiempaa tietämystä pelaamisesta kuin ajan varaamista pelaamiselle, vaan pelaaminen onnistuu lyhyinä pyrähdyksinä vaikkapa odottelun lomassa (Kaarainen ym. 2015; ks. myös Juul 2010). Tyttöjen keskuudessa pelikulttuurien merkitys sosiaalisen areenan taikka oman identiteetin rakennuspaikkana onkin pelaamisen arkipäiväistymisestä huolimatta edelleen vähäisempi kuin niiden vastaava merkitys poikien tai nuorten miesten keskuudessa.

Siinä missä nuorten internetin käytössä korostuu sosiaalisuus ja pelillisuus, koko suomalaisväestön tasolla tarkasteltuna internetiä käytetään pääasiassa asioiden hoitamiseen, viestintään, erilaisten medioiden seuraamiseen ja tiedonhakuun. Internetiä tiedonhakuun käyttävien nuorten määrän on todettu lisääntyvän iän myötä ja erityisesti iän myötä lisääntyy internetin hyödyntäminen erilaiseen asiointiin verkossa. Ajankohtaisasioiden seuraamisen esimerkiksi verkkolehtien välityksellä on todettu olevan yleisempää nuorten aikuisten kuin alle parikymppisten nuorten keskuudessa. Ylipäätään medioiden käytön on todettu monipuolistuvan peruskoulun päättyessä nuorten ottaessa enemmän vastuuta omien asioidensa hoitamisesta, ja esimerkiksi opiskeluun liittyvä internetin ja digitaalisten teknologioiden hyödyntäminen on runsaimmillaan peruskoulun päättäneiden, opiskelemaan siirtyneiden nuorten keskuudessa. (SVT 2017; Merikivi ym. 2016.) Tutkimuskirjallisuudessa puhutaan tavoitteellisesta (*instrumental*) käytöstä viitattaessa internetin käyttöön henkilökohtaisten,

työhön tai opiskeluun liittyvien tavoitteiden saavuttamiseen teknologian avulla (ks. esim. Kolko ym. 2013). Tämän kaltainen käyttö lisääntyy tyypillisesti opiskelun ja työelämään siirtymisen myötä.

Tässä artikkelissa tarkastelemme nuorten (N=8661) digitaalisten medioiden käyttötapoja ja vapaa-ajan harrastuksia keskittyen erityisesti seuraaviin kysymyksiin: 1) Minkälaiset ovat nuorten digitaalisten medioiden tyypilliset käyttötavat ja nouseeko niiden joukosta muita käyttökohteita dominoivia eli niitä itseensä ankkuroivia mediakäytäntöjä? 2) Mitä nuoret vapaa-ajallaan harrastavat? ja 3) Millä tavoin nuorten sukupuoli, ikä ja siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle ovat yhteydessä digitaalisten teknologioiden käyttötottumuksiin ja vapaa-ajan harrastuksiin?

Digitaaliset mediat kolmansina tiloina

Ajatus kolmansista tiloista (*third place* tai *third space*) perustuu alun perin sosiologi Ray Oldenburgin (1989) kuvaukseen julkisista kodin (ensimmäinen tila) ja työn (toinen tila) ulkopuolisista fyysisistä tiloista, kuten kahviloista ja baareista, niin sanottuina kolmansina tiloina, joihin ihmiset kokoontuvat nauttiakseen toistensa seurasta. Kolmansille tiloille on ominaista, että ne sijaitsevat neutraalilla alueella, jolloin ne tasoittavat ihmisten välisiä sosioekonomisia eroja. Kolmansissa tiloissa keskustelu on pääosassa, niissä on omat vakituiset kävijänsä ja niissä vallitsee leikkisä tunnelma. Myöhemmin kolmansien tilojen käsitettä on alettu käyttää myös puhuttaessa virtuaalisista, sosiaalisen kanssakäymisen mahdollistavista vapaa-ajan tiloista, joiden on sanottu tarjoavan helpotusta työstressin ja kodin arjen pyörytyksen keskellä sekä tuottavan samalla yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteita (Soukup 2006).

Internetin virtuaalisten sosiaalisten areenojen ominaisuudet ovat yhteneviä Oldenburgin fyysisten kolmansien tilojen kanssa: myös niissä painottuu informaali keskustelu, huumori ja leikki, ne sijaitsevat neutraalilla alueella, erillään työn ja kodin arjesta, ja niillä on omat säännölliset osallistujansa. Internetissä keskustelu on usein kiivasta ja innokasta, ja osallistujat saattavat kadottaa ajan- ja tilantajan joksikin aikaa sosiaalisen toiminnan pyörteissä aivan kuten Oldenburg (1989) kuvailee fyysisiä kolmansia tiloja. Charles Soukupin (2006) mukaan etenkin keskusteluryhmissä, joissa toimitaan nimimerkin takaa, ihmiset keskustelevat usein tavallista vapautuneemmin, jolloin nettikeskusteluista tulee eläviä ja vilkkaita. Hänen mukaansa säännölliset osallistujat puolestaan tekevät internetin keskusteluryhmistä kodikkaita, samoin kuin vakituiset kävijät vaikkapa kahviloista. Ana Deumert (2014) huomauttaa, että internet-kommunikaation leikkilisyys on nimenomaan paitsi keveyttä, myös groteskiutta ja epäsovinnaisuutta. Internetin sosiaalisilla areenoilla esiintyykin siis myös kiusaamista, juoruamista, vihamielisyyttä ja etenkin nuorten harjoittamaa häirintää (esim. Le Blanc 2016; Griffiths 2014; Jones, Schieffelin & Smith 2011) leikkilisyyden säilyessä silti Deumertin mukaan sille tyyppillisen puheen läpikäynnä.

Oldenburgin kolmansien tilojen ja Soukupin kuvailemien internet-yhteisöjen välillä on kuitenkin myös eroavaisuutensa. Netin virtuaaliareenat eivät esimerkiksi tyyppillisesti ole paikallisia, eivätkä siten yhdistä naapuruston ihmisiä toisiinsa. Tähän on tosin virtuaalimaailmassa omat poikkeuksensa, joista esimerkkeinä mainittakoon paikalliset, vaikkapa taloyhtiöiden Facebook-ryhmät tai lähikoulun rinnakkaisluokkien lasten ja vanhempien WhatsApp-viestiryhmät. Toisaalta myöhemmin on ehdotettu, että internetin kolmas tila voisi ylittää paikalliset alueet, eikä

se tarvitse paikallista yhteisöä toimiakseen. Paikallisen yhteyden sijaan internetin virtuaaliyhteisöissä ihmisiä yhdistävät samat kiinnostuksen kohteet, ja niihin voi liittyä samaa asiaa harrastavia ihmisiä ympäri maailmaa. Tämä voidaan nähdä myönteisenä ominaisuutena, koska se mahdollistaa samanmielisten seuraan liittymisen fyysisestä sijainnista riippumatta. Toisaalta taas tämänkaltaisen yhteisöjen muodostuminen toisinaan kapean kiinnostuksen kohteen pohjalta muuttaa kolmannen tilan luonnetta; siinä missä Oldenburgin (1989) kuvailemassa kolmannessa tilassa kahvilaan kokoontuu joukko eri harrastuksien ja mielenkiinnonkohteiden varustettuja saman alueen ihmisiä keskustelemaan laajasti yleisistä puheenaiheista, nykyaikaisissa nettiyhteisöissä saatetaan keskustella hyvin rajatusta aiheesta samoin ajattelevien, mutta usein eri puolilla maata tai maailmaa asuvien ihmisten kesken. (Soukup 2006.)

Toisaalta Soukupin (2006) näkemystä rajatun kiinnostuksen kohteen ympärille rakentuvasta nettiyhteisöstä voidaan pitää osin paikkaansa pitämättömänä ja perustuvan aikansa eläneeseen käsitykseen internet-yhteisöjen ohimenevästä luonteesta ja merkityksestä. Rich Halverson ja Benjamin Shapiro (2013) nostivat esiin erilaisten verkossa toimivien pelifoorumien merkityksen niin sanottujen osallisuuden kulttuurien synnylle (*participatory cultures*). Nämä virtuaaliareenat rakentuvat pelaamisen ympärille erilaisten keskustelupalstojen, wikien ja viestimien varaan. Tämänkaltaiset pelaamisen ympärille rakentuvat osallisuuden areenat pikemminkin laajentavat keskustelua alkuperäisen intressin ulkopuolelle monenlaiseen pelaamisen ympärille rakentuvaan sosiaaliseen toimintaan kuin pitäytyvät alkuperäisessä kapeassa osallistujat yhteen liittäneessä kiinnostuksen kohteessa.

Esimerkiksi massiiviset monen pelaajan verkkopelit (*massively multiplayer online game*, MMO) voidaankin nähdä nimenomaan vir-

tuaalisina kolmansina tiloina. Ne ovat neutraaleja tiloja, joihin ihmiset voivat tulla ja mennä kuten haluavat, eikä henkilöiden sosiaalisella statuksella tai urasaavutuksilla ole niissä merkitystä. Osallistuminen ei vaadi erityisten ennakkoehtojen täyttämistä tai jäsenyyden osoittamista - ainoana vaatimuksena on ostaa peli ja/tai maksaa kuukausimaksut pelaamisesta verkossa. MMO:ssa pääasiallisena toiminnan ohjausmuotona on usein keskustelu. Keskustelu ja peli rikastuttavat toinen toisiaan. Peleissä on vakiopelaajia, jotka tekevät pelistä kodikkaan tuntuisen. Näiden vakiopelaajien poissaolo huomataan ja heidän peräänsä aletaan kysellä muutaman päivän poissaolon jälkeen. (Steinkuehler 2005; Steinkuehler & Williams 2006.) Edellä kuvattu ei tarkoita sitä, että pelaajayhteisöt olisivat aina avoimia kaikille, vaan esimerkiksi seksismi ja rasismi ovat tunnettuja ilmiöitä myös pelaajayhteisöissä (ks. esim. Le Blanc 2016). Toisaalta pelaajayhteisöissä seksistinen ja rasistinen käytös sekä toisten pelaajien harhaanjohtaminen on todettu pelissä epäonnistuneiden ja ylipäättään tylsistyneiden, lähinnä nuorimpien poikien, harjoittamaksi häirinnäksi (Griffiths 2014; Thacker & Griffiths 2012). Vaikka tämä häirintä ei tarkoituksellisesti valikoi kohteitaan, se saa ehkä nimenomaan monet tytöt ja naiset karttamaan yhteisöjä, joissa sitä esiintyy runsaasti.

Constance Steinkuehlerin (2005) virtuaalisia peliyhteisöjä koskevan kuvauksen yhtenevyys Oldenburgin (1989) esittämään alkuperäiseen kolmansien tilojen kuvaukseen on ilmeinen. Virtuaaliyhteisöjen toiminta, kuten pelaaminen, voidaankin nähdä perinteisen tulkinnan mukaisesti arkielämästä irrallisena, sille vastakkaisena toimintana (ks. esim. Hui-zinga 1949), mutta myös yhtenä nykyaikaisen arkielämän ydintoimintona – tärkeänä osana sosiaalista arkielämäämme (Silverstone 1999). Modernit mediakäytännöt luovatkin *sekoit-*

tuneita tiloja ja rakentavat siltoja arkielämän ja virtuaalisen maailman välille (ks. Kücklich & Fellow 2004), eivätkä niinkään muodosta toisistaan erillisiä reaali- ja virtuaalimaailman todellisuuksia.

Digikäyttöä ankkuroivat mediakäytännöt

Tähänastisen kirjallisuuskatsauksen perusteella jää kuitenkin selvittämättä, millaisten käytötottumusten ympärille kuvatut kolmannet tilat rakentuvat. Tässä tutkimuksessa onkin tarkoituksena kartoittaa nuorten digitaalisten teknologioiden käyttötapoja sekä sitä, löytyykö niiden joukosta muita käyttökohteita ankkuroivia mediakäytäntöjä. Jotkin nuorten digitaalisten teknologioiden käyttökohteet ovat toisia merkityksellisempiä, muut käyttökohteet saavat merkityksensä niiden kautta. Kulttuurintutkija Ann Swidler (2001) on korostanut erilaisten käytäntöjen organisoinnissa ja hierarkian merkitystä. Sosiaalisilla käytännöillä on oma hierarkiansa: ne eivät ole keskenään yhtä merkityksellisiä, vaan jotkut sosiaaliset käytännöt dominoivat muita. Hän kutsuu ankkuroiviksi käytännöiksi niitä käytäntöjä, jotka saavat aikaan sosiaalisia entiteettejä määrittäviä perustavanlaatuisia sääntöjä. Ankkuroivat käytännöt ovat hänen mukaansa muihin käytäntöihin nähden keskeisiä, itseään laajempia toimintoja ja diskursseja ankkuroivia käytäntöjä. Ankkuroivat mediakäytännöt ovat siis niitä, jotka määrittävät paitsi toisten käyttökohteiden käytön määrää ja käytön tapoja myös näiden merkitystä ja tärkeyttä. Swidler olettaa, että etenkin vihamielisten sosiaalisten suhteiden ympäröimät käytännöt ovat tiukasti ankkuroituneita. Hänen mukaansa sosiaalisen käytännön vakiintuminen ei edellytä niinkään aikaa tai toistoja, kuten tapojen vakiintuminen edellyttää vaan julkisen osoituksen, jonka jokainen voi nähdä

ja todeta. (Swidler 2001.) Amin Ghaziania and Delia Baldassarri (2011) pitävät kulttuurisia ankkureita ainakin ohuesti johdonmuokkaisina; ne ovat sosiaalisen elämän muotoja, jotka nauttivat laajaa yhteisymmärrystä eri osapuolten kesken.

Aiempien nuorten medioiden käyttöä koskevien tutkimusten perusteella voidaan olettaa, että sosiaalisen median, etenkin erilaisten yhteisöpalvelujen, sekä toisaalta digitaalisten pelien rooli nuorten arjessa on keskeinen. Niiden parissa vietetään runsaasti aikaa ja muut käyttökohteet saavat merkityksensä niistä: omaa digitaalista sisältöä tuotetaan, esimerkiksi kuvia itsestä, jotta niitä voidaan julkaista vaikkapa Instagramissa tai tietoa toisen maailmansodan kulusta etsitään, koska sillä on merkitystä kyseiseen aikaan sijoituvassa pelissä. Kummassakaan tapauksessa toiminta (sisällön tuottaminen tai tiedonhaku) ei itsessään ole nuorelle välttämättä merkityksellistä, vaan se on mielekästä vasta laajemmassa yhteydessään - sosiaalisten suhteiden ylläpidon tai pelaamisen kontekstissa. Samaan tapaan esimerkiksi Antoni Roig ym. (2009) esittävät video- ja tietokonepelit tällaisina ankkuroivina käytäntöinä, koska juuri pelaaminen määrittää keskeisesti pelaajien keskuudessa sen, miten muita medioita kulutetaan ja miten vapaa-aika organisoidaan. Adrienne Shaw (2010) korostaa, että tästä näkökulmasta esimerkiksi juuri digitaaliset pelit tulee nähdä kulttuurisina käytäntöinä, eikä vain kulttuurituotteina.

Onkin oletettavaa, että nykyaikaiset, nuorten suosimat kolmannet tilat rakentuvat juuri ankkuroivien mediakäytäntöjen varaan tai niiden ympärille. Reaalimaailman ja virtuaalitodellisuuden välisen selväpiirteisen rajan menetettyä paljolti merkityksensä nuorten elämässä, ei ole enää mielekästä tehdä eroa perinteisen ja virtuaalisen kolmannen tilan välillä: nuorten kohtaamispaikat on syytä nähdä kolmansina tiloina riippumatta siitä,

tapahtuuko kohtaaminen nuorisotaloilla, kahviloissa, erilaisten yhteisöpalvelujen ryhmissä tai EVE Onlineen laivastossa.

Kysely nuorten teknologioiden käytöstä

Tässä artikkelissa analysoitava aineisto käsittää yhteensä 8661 15–22-vuotiasta nuorta. Aineiston nuorista 45 prosenttia on poikia ja 55 prosenttia tyttöjä. Aineiston peruskoulun yhdeksäsluokkalaisista koostuva osa (N=5455) on kerätty osana Valtioneuvoston kanslian rahoittamaa Digiajan peruskoulu -hanketta. Aineisto kerättiin tammi-maaliskuun 2017 aikana. Aineisto on kerätty Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) Digiajan peruskoulu -hankkeelle muodostaman kuntaotoksen (68) 65:sta kunnasta (yhteensä 149 koulua). Otoksen ansioista osallistujat jakautuvat maantieteellisesti varsin tasaisesti edustaen niin eteläisintä kuin pohjoisintakin Suomea pienistä maaseutukunnista suuriin kaupunkiasutuskeskuksiin. Toisen asteen opiskelijoiden osa-aineisto (N=3206) sen sijaan on kerätty osana Suomen Akatemian strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamaa Polkuja työhön -hanketta. Tämä aineistonkeruu tapahtui elo-joulukuun 2017 aikana. Toisen asteen aineisto kerättiin peruskoulutuksen kanssa samoista maakunnista, poimien mahdollisuuksien mukaan yhtä monta edellisen otoksen kanssa samansuuruista kuntaa. Koska pienimmät kunnat järjestävät toisen asteen opetuksen usein yhteistyössä, otokseen valikoitui lopulta 43 kuntaa ja 88 oppilaitosta eri puolilta Suomea. Aineistoissa korostuu yhdeksäsluokkalaisten lisäksi pääosin toisen asteen ensimmäisten vuosiluokkien opiskelijoiden osuus, sillä tutkimushankkeeseen mukaan lähteneet toisen asteen oppilaitokset ovat valtaosin halunneet kohdentaa kyselyn juuri opintonsa toisella

asteella aloittaneisiin nuoriin. Tämän vuoksi koko aineiston keski-ikä on 15,79 vuotta.

Mittarina tässä tutkimuksessa hyödynnettiin Turun yliopiston Koulutussosiologian tutkimuskeskuksessa (RUSE) kehitettyä ICT-taitotestiä. Testi sisältää testiosuuden sekä sitä edeltävät käyttötottumus- ja opetuskäyttökyselyosuudet, joissa selvitetään testattavien demografisten taustatietojen (sukupuoli, ikä, postinumero, kouluaste ja opiskeleeko toisen asteen opiskelija lukiossa vai ammatillisessa oppilaitoksessa) lisäksi erilaisten digitaalisten teknologioiden käyttökohteiden käyttöaktiivisuutta (vapaa-ajalla ja/tai koulussa) sekä erilaisten laitteistojen ja oppimateriaalityypin hyödyntämistä opetuksessa. Toisen asteen opiskelijoiden testiin sisältyy lisäksi harrastus- ja tulevaisuuden opinto-/työsuunnitelmakyselyt. Varsinainen testiosuus sisältää käytännön tehtäviä (simulaatiotehtävät) ja kysymyksiä (teoriatehtävät) tieto- ja viestintätekniikan eri osa-alueilta. Testiosuutta, opetuskäyttökyselyä ja tulevaisuuden opinto-/työsuunnitelmiin liittyvää kyselyä ei analysoitu tässä yhteydessä.

Käyttötottumuskyselyssä käyttötottumuksia selvitetään kysymällä (”Käytän digitaalisia teknologioita koulussa ja/tai vapaa-ajalla seuraaviin tarkoituksiin”) seuraavien käyttökohteiden käyttöaktiivisuutta: sosiaalisten suhteiden ylläpito, verkkoasiointi, ajankoh-taisasioiden seuraaminen, viestintä, pelaaminen, tiedonhaku, digitaalinen viihde, oman sisällön tuottaminen, oman sisällön jakaminen ja opiskelu. Kunkin käyttökohteen käyttöaktiivisuutta arvioitiin asteikolla 0 = ei koskaan, 1 = toisinaan, 2 = viikoittain, 3 = päivittäin ja 4 = useita tunteja päivässä. Harrastuskyselyssä kysyttiin toisen asteen opiskelijoiden säännöllisten harrastusten määrää, pyydettiin nimeämään kolme itselle tärkeää harrastusta ja pyydettiin valitsemaan seuraavista ne, joita he harrastavat säännöllisesti (viikoittain): liikunta, aktiivinen liikunta (yli 3 kertaa viikossa), itsetekeminen (esim. käsityöt, valokuvaus,

ruuanlaitto, näytteleminen, soittoharrastus), kulttuuritilaisuudet (esim. teatteri, konsertit, elokuvat), yhdistys- ja seuratoiminta (esim. partio, vapaaehtoistyö, harrasteryhmä) ja digitaalinen kulttuuri (esim. tubettaminen, bloggaus, (monin)pelaaminen, oman digitaalisen sisällön tuottaminen tai jakaminen). Harrastuskysely perustuu Tilastokeskuksen vapaa-ajan haastattelututkimuksissa käytettävään vapaa-ajan harrasteiden luokitteluun (SVT 2018), johon on lisätty omana kohtanaan digitaalinen kulttuuri, jonka piiriin kuuluva vapaa-ajan vietto voi samanaikaisesti kuulua esimerkiksi itsetekemiseen ja vaikkapa harrasteryhmissä toimimiseen.

Erilaiset teknologioiden käyttökohteet nuorten arjessa

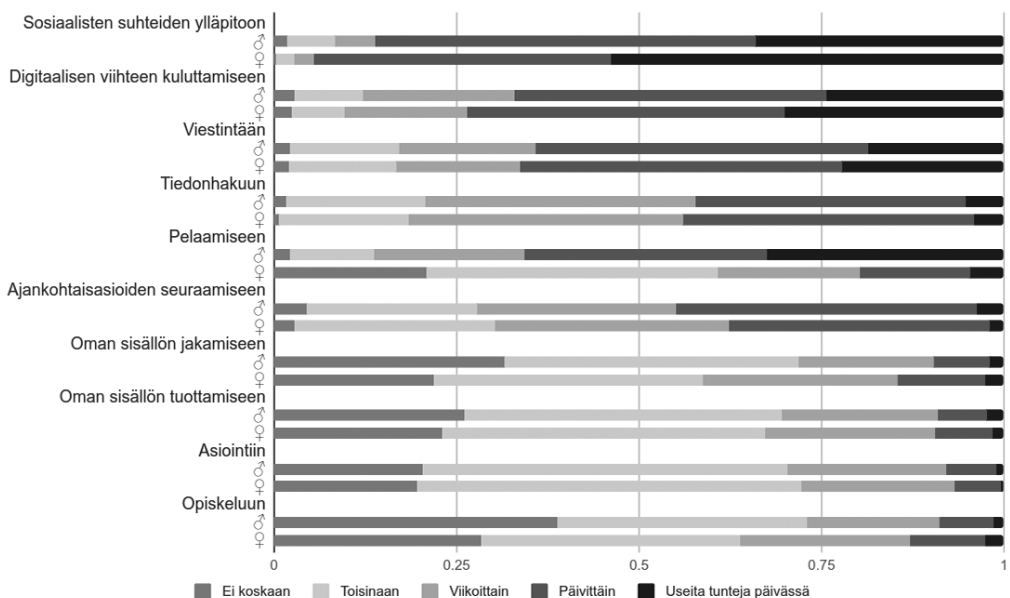
Nuorten käyttötottumuksissa korostuvat kyselyvastausten mukaan sosiaalisten suhteiden ylläpito ja digitaalinen viihde (kuvio 1). Tutkitut nuoret käyttivät digitaalisia teknologioita selvästi eniten sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen; lähes kaikki (90 %) nuoret käyttivät päivittäin erilaisia sosiaaliseen verkostoitumiseen tarkoitettuja palveluja kuten Facebookia tai Instagramia. Lähes puolet (45 %) nuorista kulutti näiden parissa useita tunteja päivässä. Tytöt viettivät keskimäärin useita tunteja päivässä näiden palvelujen parissa, kun taas pojat vierailivat kyseisissä palveluissa keskimäärin päivittäin. Kahden riippumattoman otoksen tilastollisena keskiarvotestinä käytetään yleisesti riippumattomien otosten *t*-testiä, jonka perusteella tytöt käyttävät teknologioita sosiaaliseen verkostoitumiseen merkitsevästi ($t = -13,184, p < 0,001$) poikia enemmän. Digitaalista viihdettä puolestaan nuorista kulutti päivittäin 70 prosenttia, tytöt jälleen poikia enemmän ($t = -3,994, p < 0,001$). Digitaalisella viihteellä tässä tutkimuksessa tarkoitettiin elokuvien tai musiikin lataamista, katselua ja

kuuntelua sekä erilaisten suoratoistopalvelujen tai muiden videopalvelujen välityksellä tv-sarjojen tai elokuvien katselua. Nuorista kaksi kolmesta käytti päivittäin teknologiaa viestintään. Tosin koska viestintäominaisuus sisältyy moneen sosiaalisen median palveluun, ei pelkän viestintään liittyvän käytön osuuden arvioiminen ollut aivan ongelmattonta vastaajille. Lisäksi moni tulee viestineeksi varsinaisen tarkoituksellisen viestinnän lisäksi myös muun toiminnan ohessa. Tytöt vastasivat käyttävänsä teknologiaa viestintään hieman, mutteivät tilastollisesti merkitsevästi ($t = -1,906, p = 0,058$), poikia ahkerammin. Tiedonhakuun nuoret hyödynsivät digitaalisia teknologioita varsin paljon sukupuolesta riippumatta ($t = -0,927, p = 0,354$).

Sosiaalista ja viihdepainotteista käyttöä vähemmälle jäivät muut kyselyn käyttökohteet. Opiskeluun nuoret arvioivat käyttävänsä digitaalisia teknologioita kaikkein vähiten. Vain noin 11 prosenttia nuorista hyödyntää

teknologiaa opiskelutarkoituksissa päivittäin ja peräti kolmannes vastasi, ettei käytä sitä opiskeluun koskaan. Tytöt vastasivat hyödyntävänsä teknologioita opiskeluun poikia tilastollisesti merkitsevästi useammin ($t = -8,509, p < 0,001$). Opiskeluun liittyvällä käytöllä tarkoitettiin kyselyssä nimenomaan erilaisten oppimisympäristöjen tai verkkokurssien hyödyntämistä, ei esimerkiksi työvälineohjelmistojen käyttämistä koulutyössä, joka puolestaan laskettiin oman digitaalisen sisällön tuottamiseksi. Oman digitaalisen sisällön tuottaminen kattoi kyselyssä niin koulutyössä kuin vapaa-ajallakin tuotettavan digitaalisen sisällön tekstinkäsittelystä blogeihin ja videonkäsittelyohjelmista ohjelmointiin. Tämänkaltainen oman sisällön tuottaminen todettiin myös aineiston nuorten keskuudessa varsin vähäiseksi, sillä opiskelun ja asioinnin tapaan vain noin 11 prosenttia ilmoitti käyttävänsä teknologiaa oman digitaalisen sisällön tuottamiseen päivittäin.

"Käytän digitaalisia teknologioita koulussa ja/tai vapaa-ajalla seuraaviin tarkoituksiin:"

Kuvio 1. Nuorten erilaisten käyttökohteiden käyttöaktiivisuus sukupuolittain.

Peräti neljännes vastaajista arvioi, ettei koskaan tuota omaa digitaalista sisältöä. Oman sisällön jakajina verkkosivulla, videon- ja kuvanjakopalveluissa tai muissa sosiaalisen median palveluissa nuoret jakautuvat aktiivisuuden suhteen kahteen ryhmään: valtaosa arvioi jakavansa omaa sisältöä vain toisinaan, kun taas noin joka kahdeksas vastanneista ilmoitti jakavansa omaa digitaalista sisältöä päivittäin. Oman sisällön tuottamisessa ei todettu merkitsevää eroa sukupuolten välillä ($t = 0,347, p = 0,729$), mutta sisällön jakaminen oli vastausten perusteella selvästi runsaampaa tyttöjen kuin poikien keskuudessa ($t = 5,592, p < 0,001$).

Tutkitut nuoret eivät ole erityisen aktiivisia verkkopankki-, viranomaispalvelu- tai vaikkapa verkkokauppa-asioijia, eikä aktiivisuudessa todettu tilastollisesti merkitsevää eroa sukupuolten välillä ($t = 1,001, p = 0,316$). Valtaosa nuorista hyödyntää kuitenkin erilaisia verkon asiointipalveluita toisinaan. Ajankohtaisasioita eli erilaisia nettilehtiä, sää- ja uutispalveluja seuraa reilu 40 prosenttia nuorista päivittäin, kolmannes viikoittain ja loput toisinaan. Pojat osoittautuivat tyttöjä hieman aktiivisemmiksi ajankohtaisasioiden seuraajina, joskaan sukupuolten välinen ero ei ole merkitsevä ($t = 1,327, p = 0,185$). Suurin sukupuolten välinen eroavaisuus kyselyaineiston perusteella todetaan teknologian käyttämisessä pelaamiseen; pojista kaksi kolmesta pelaa päivittäin joko yksin tai yhdessä, kun taas tytöistä vastaava osuus pelaa korkeintaan toisinaan.

Nuorten digitottumuksia ankuroivat käyttökohteet

Sen analysointiin, nouseeko nuorten digitaalisten teknologioiden käyttökohteiden joukosta muita dominoivia käyttökohteita, sovellettiin pääkomponenttianalyysiä (*principal compo-*

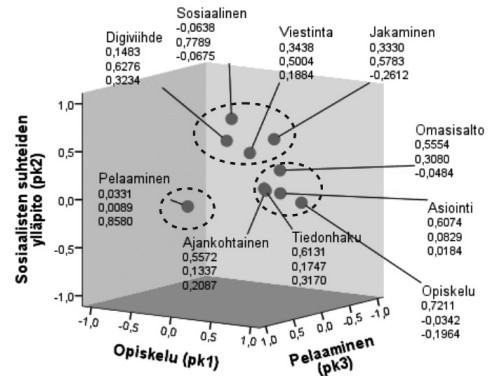
nent analysis, PCA). Pääkomponenttianalyysi sekoitetaan usein virheellisesti faktorianalyysiin, mutta siinä missä faktorianalyysin avulla pyritään muuttujajoukon esittämän informaation tiivistämiseen etsimällä muuttujien taustalla olevia latenteja muuttujia (ks. esim. Jolliffe 2002) pääkomponenttianalyysissä pyritään etsimään muuttujien muodostamasta avaruudesta pääkomponentteja eli analysoitavien muuttujien vaihtelun kerääviä suuntia. Pääkomponenttianalyysi on monimuuttujamenetelmä, joka analysoi havaintotaulukkoa, jossa havainnot on kuvattu lukuisina keskenään korreloivina numeerisina muuttujina. Menetelmä etsii ensin suunnan, joka kerää eniten muuttujien vaihtelua, ja tämän jälkeen etsitään vastaavasti aina seuraavaksi eniten vaihtelua keräävä suunta. Tavoitteena on tiivistää havaintotaulukon informaatiota ja esittää se uusien ortogonaalisten muuttujien avulla. Pääkomponentit ovat siten lähtökohteisesti suorassa kulmassa toisiinsa nähden eli toisistaan riippumattomia, joskin toisinaan epäortogonaalisten pääkomponenttien hyödyntäminen kuvaa aineistoa edellä esitettyä tulkintavoimaisemmin esimerkiksi suhteiden epälinearisuuden vuoksi. Pääkomponenttianalyysi kuvaa pääkomponenttien lisäksi havaintojen ja muuttujien samankaltaisuutta esittämällä ne pisteinä alkuperäistä yksinkertaisemmassa avaruudessa. (Ks. Abdi & Williams 2010; Oja & Plumbley 2003.)

Pääkomponenttianalyysin, kuten myös kyselytutkimuksissa useammin sovellettavan faktorianalyysin tuottamaa mallia arvioidaan sen ominaisarvojen (*eigenvalue*) perusteella. Ominaisarvot kertovat pääkomponenttien kyvystä kerätä havaittujen muuttujien hajontaa: mitä suurempi ominaisarvo, sitä paremmin komponentti kerää muuttujien hajonnan. (Abdi & Williams 2010.) Niin sanotun Kaiserin kriteerin (esim. Beavers ym. 2013) mukaan hyväksyttävänä ominaisarvona pidetään arvoa, joka on suurempi kuin 1,

jonka tässä tarkasteltavan analyysin tuottamat pääkomponentit kaikki ylittävät (pk1 = 2,796, pk2 = 1,129 ja pk3 = 1,086).

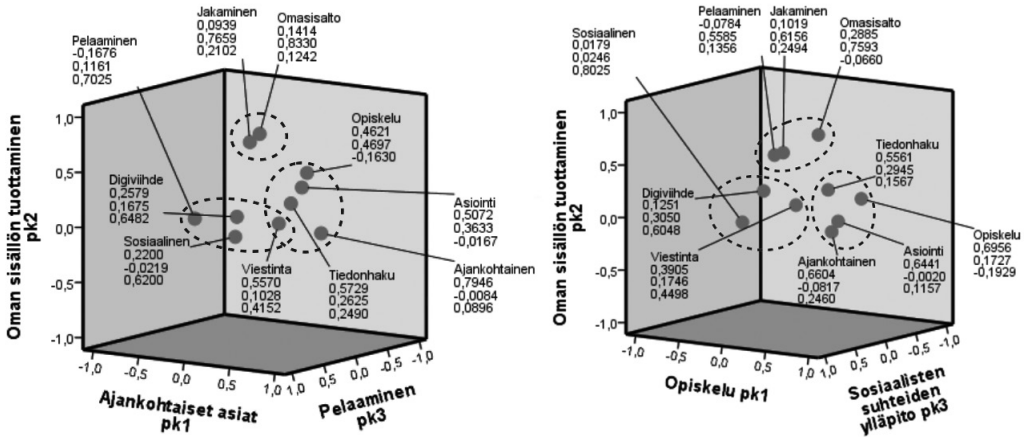
Analyysi tuotti mallin (kuvio 2), jossa digitaalisten teknologioiden käyttäminen opiskeluun muodostaa ensimmäisen (pk1), sosiaalisten suhteiden ylläpitoon liittyvä käyttö toisen (pk2) ja pelaamiseen liittyvä teknologioiden käyttö kolmannen (pk3) pääkomponentin. Tarkasteltaessa muiden käyttökohdemuuttujien latautumista, eli korrelaatioita löydettyihin pääkomponentteihin, saadaan kuva siitä, miten vahvasti löydettyt ankkuroivat käyttökohteet määrittävät muiden käyttökohteiden käyttöä. Kirjallisuudessa esitetään useita raja-arvoja (0,25–0,50) sille, minkä suuruista komponenttilatausta on syytä pitää merkitsevänä (Peres-Neto, Jackson & Somers 2003). Tässä artikkelissa pitäydettiin konservatiivisessa tulkinnassa ja vasta 0,5 ylittävää latausta pidettiin vahvana merkinä siitä, että pääkomponentti määrittää merkitsevästi kyseistä muuttujaa. Lataukset, jotka ylittivät 0,4 tulkittiin lisäksi jonkinasteiseksi yhteydeksi ankkuroivaan käyttökohteeseen.

Kuviosta 2 voidaan todeta, että opiskeluun liittyvään teknologioiden käyttöön yhdistyy merkitsevästi tiedonhaku (0,61), asiointi (0,61), oman digitaalisen sisällön tuottaminen (0,56) ja ajankohtaisasioiden seuraaminen (0,56). Toinen pääkomponentti, sosiaalisten suhteiden ylläpito, on tiiviimmin yhteydessä digitaalisen viihteen kuluttamiseen (0,63), oman sisällön jakamiseen (0,58) ja viestintään (0,50). Kolmas pääkomponentti, pelaaminen, ei vaikuta dominoivan muita käyttökohteita. Juuri pelaamisessa sukupuolten väliset erot ovat kuitenkin erittäin suuret, minkä perusteella on syytä olettaa, että digitaalisten teknologioiden käyttötottumuksia ankkuroivat käyttökohteet eivät välttämättä ole samat molemmille sukupuolille. Tämän vuoksi pääkomponenttianalyysi oli syytä tehdä erikseen pojille ja tytöille.

Kuvio 2. Nuorten teknologioiden käyttöä vahvimmin määrittävät käyttökohteet.

Toteutettaessa pääkomponenttianalyysi erikseen pojille ja tytöille (kuvio 3) todetaan, että käyttötottumuksia ankkuroivat käyttökohteet poikkeavat koko aineistoa kuvaavasta mallista, ja lisäksi malleissa on sukupuolten välillä huomattavia eroavaisuuksia. Pojilla pelaaminen säilyy keskeisenä käyttötottumuksia ankkuroivana käytäntönä. Se määrittää poikien sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä (0,62), digitaalisen viihteen kuluttamista (0,65) ja jossain määrin myös digitaalista viestintää (0,42). Opiskelun sijaan poikien merkittävänä mediakäytäntönä nousee esiin ajankohtaisasioiden seuraaminen, joka koko aineistossa esiin nousee opiskelun sijaan määrittää poikien tiedonhakuun (0,57) ja asiointiin (0,51) sekä osaltaan myös viestintään (0,56) ja jossain määrin opiskeluun (0,46) liittyvää teknologioiden käyttöä. Oman digitaalisen sisällön tuottaminen nousee poikien keskuudessa kolmanneksi teknologioiden käyttöä määrittäväksi ankkuriksi. Siihen yhdistyy vahvasti oman sisällön jakaminen (0,77) ja jossain määrin myös opiskeluun liittyvä teknologioiden käyttö (0,47). On syytä huomata, ettei poikien keskuudessa sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen muodosta omaa ankkuriaan, vaan se korreloi voimakkaasti pelaamisen

Kuvio 3. Poikien (vasemmalla) ja tyttöjen (oikealla) käyttötottumuksia ankkuroivat käyttökohteet.

kanssa. Tämä tukee aiempien tutkimusten tulkintaa, jonka mukaan juuri pelaaminen on se kokoava tekijä, jonka parissa merkittävä osa poikien ja nuorten miesten kohtaamisista tapahtuu ja joka määrittää muiden medioiden käyttöä ja vapaa-ajan organisoimista (ks. esim. Roig ym. 2009).

Tyttöjen teknologioiden käytössä ankkuroivana tekijänä korostuu sosiaalisten suhteiden ylläpito. Tähän yhdistyy digitaalisen viihteen kuluttaminen (0,60) sekä jossain määrin digitaalinen viestintä (0,45). Opiskelu muodostaa tytöillä käyttötottumuksia määrittävän pääkomponentin. Siihen ovat yhteydessä niin ajankohtaisasioiden seuraaminen (0,66), asiointi (0,64) kuin tiedonhaku verkosta (0,56). Kolmas keskeinen käyttötottumuksia ankkuroiva käyttökohte tytöjen keskuudessa on poikien tapaan oman digitaalisen sisällön tuottaminen, johon korreloi poikien tapaan oman sisällön jakaminen (0,62), mutta pojista poiketen myös pelaaminen (0,56). Aiemmassa suomalaistutkimuksessa tyttöjen todettiin ilmoittavan digitaalisiksi harrastuksikseen nimenomaan valokuvaamisen ja bloggaamisen (Merikivi ym. 2016), jotka molemmat ovat esimerkkejä oman digitaalisen sisällön

tuottamisen pääkomponenttiin sisältyvistä käyttökohteista.

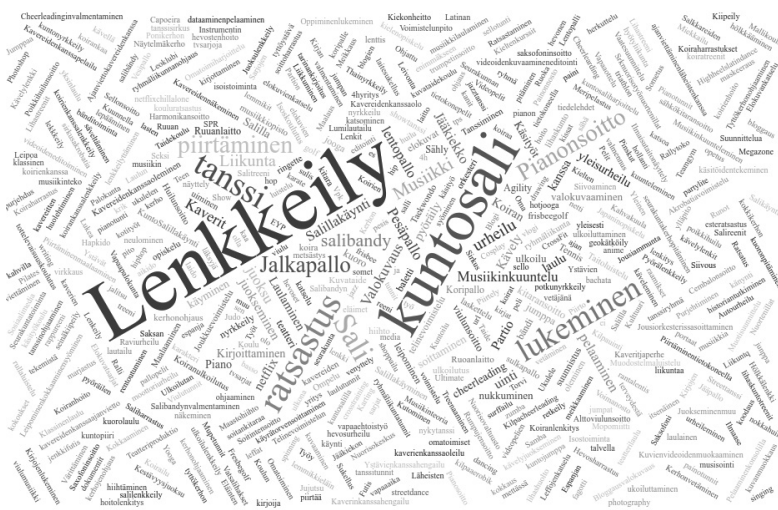
Pääkomponenttianalyysi laskee jokaiselle havaintomatriisin riville jokaista pääkomponenttia kohden faktorianalyysin tapaan komponenttipistemäärät (vrt. faktoripistemäärä), jotka ovat havainnon geometrinen projektiio (ts. etäisyys) pääkomponentteihin nähden (Abdi & Williams 2010). Näitä komponenttipistemääriä hyödynnettiin selvittäessä, millä tavoin ikä ja kouluaste ovat yhteydessä löydetyihin pääkomponentteihin tarkastelemalla iän ja kouluasteen sekä komponenttipistemäärien välisiä korrelaatioita (Spearmanin järjestyskorrelaatiokerroin, *rho*). Koko aineiston tasolla analysoituna nuorten joukossa opiskeluun liittyvä teknologioiden käyttö ($p = 0,30$) vahvistuu merkitsevästi iän myötä. Lisäksi erityisesti kouluaste on yhteydessä erityisesti opiskeluun liittyvään teknologioiden käyttöön ($p = 0,35$), tämänkaltaisen käytön lisääntyessä nuorten siirtyessä peruskoulusta toisen asteen opintoihin. Erikseen pojille ja tytöille tehtyjen analyysien perusteella todetaan, että pojilla ajankohtaisasioiden seuraaminen ($p = 0,20$) jonkin verran lisääntyy iän myötä siinä missä pelaamisen merkitys iän

syttä voida päätellä yksinomaan sanapilvien esittämien sanojen koosta. Nuorten oma ilmaisuus haluttiin kuitenkin nimenomaan säilyttää, eikä avovastauksia siksi lemmatisoitu ennen visualisointia.

Sukupuolesta riippumatta nuoret nimesivät harrastukseksi useimmiten kuntosalilla käymisen. Poikien top 5 -harrastuksiin nousivat lisäksi (digitaalisten pelien) pelaaminen, jalkapallo, lenkkeily/juokseminen ja salibandy. Lisäksi usein mainittiin jonkin soittimen soittaminen, jääkiekko, frisbeegolf, koripallo, pyöräily, musiikki, metsästys, kalastus sekä mopolla tai autolla ajaminen ja niiden laittaminen. Tyttöjen vastaava lista sisälsi kuntosalin lisäksi juoksemisen, (jonkin instrumentin) soittamisen, tanssimisen ja ratsastuksen. Tytöillä lukeminen, jalkapallo, salibandy, piirtäminen, valokuvaus, laulaminen, musiikin kuuntelu ja koiran ulkoilutus nousevat mainittujen harrastusten joukossa myös yleisiksi. Sekä tytöt että pojat nimeävät myös elokuvien ja tv-sarjojen katselun sekä kavereiden kanssa olemisen itselleen tärkeiksi harrastuksiksi. Selkein ero sukupuolten välillä ilmeni digitaalisten pelien suosiossa harrastuksina: pojista 16 prosenttia nimesi pelaamisen kolmen tärkeimmän harrastuksensa joukkoon, tytöistä vajaat kaksi

prosenttia. Vastaavasti pojat eivät osallistuneet tanssilliseen ryhmäliikuntaan tyttöjen tapaan eivätkä olleet yhtä ahkeria koirien ulkoiluttajia. Nuorilta kysyttiin erikseen sitä, mitä he harrastavat säännöllisesti vähintään viikoittain (ks. kuvio 6). Näistä suosituimpia ovat liikunta sekä itsetekeminen, johon sisältyvät esimerkiksi piirtäminen, käsityöt, valokuvaaminen, soittaminen ja ruoanlaitto. Kulttuuriharrastukset, kuten konserteissa, teatterissa tai elokuvissa käyminen, taikka yhdistystoiminta, kuten esimerkiksi partioon tai johonkin seuratoimintaan osallistuminen, eivät ole erityisen yleisiä toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa. Liikuntaharrastuksissa tytöt ja pojat ovat riippumattomien otosten *t*-testin mukaan yhtä aktiivisia ($p > 0,05$). Sen sijaan tytöt osallistuvat poikia merkitsevästi enemmän kulttuuritilaisuuksiin ($t = -6,012, p < 0,001$) ja yhdistystoimintaan ($t = -3,439, p = 0,001$) ja viettävät poikia enemmän aikaa itsetekemisen ($t = -13,812, p < 0,001$) kategoriiaan kuuluvien harrastusten parissa. Pojat puolestaan ovat tyttöjä huomattavasti aktiivisempia digitaalisen kulttuurin harrastajina ($t = 18,491, p < 0,001$).

Nuorten avovastaukset analysoitiin myös ristiin nuorten ilmoittamien säännöllisten harrastuskategorioiden kanssa. Poikien kes-

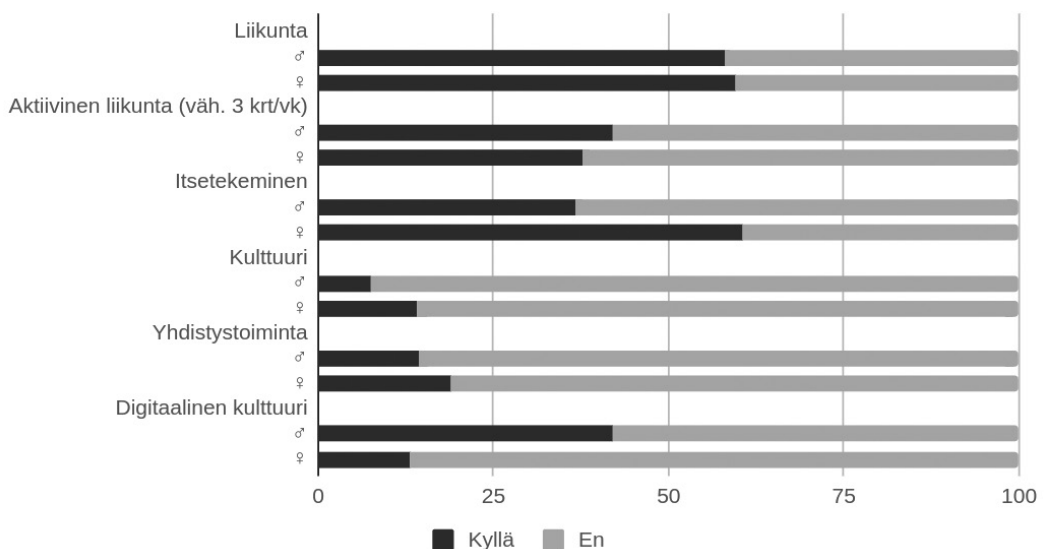
Kuvio 5. Sanapilvi tyttöjen nimeämistä itselleen tärkeistä harrastuksista.

kuudessa yleisin itsetekemisen muoto oli musiikkiharrastus (yli 16 prosenttia pojista), tyypillisimmin jonkin instrumentin soittaminen, mutta mainintoja saivat myös musiikin kuuntelu, musiikin tekeminen ja bändiharrastus. Poikien itsetekemisen vähemmän mainintoja saaneita muotoja olivat mopolla ajaminen ja mopojen tai autojen laittaminen/korjaaminen, kavereiden kanssa oleminen, television, Netflixin tai elokuvien katsominen, metsästys ja kalastus sekä lukeminen. Kuten poikien keskuudessa, niin myös tyttöillä yleisin itsetekemisen muoto oli musiikin harrastaminen (lähes 20 % tytöistä), tyypillisesti jonkin instrumentin soittaminen. Toiseksi yleisimpiä olivat kuvataiteisiin liittyvät harrastukset, joista useimmin mainittiin piirtäminen. Kolmanneksi eniten mainintoja sai tyttöjen keskuudessa lukeminen. Lisäksi runsaasti mainintoja saivat kavereiden kanssa oleminen, TV:n, elokuvien ja Netflixin katselu, valokuvaus, käsityöt sekä vähäisessä määrin myös eläinten hoito, ruoanlaitto,

kirjoittaminen, näytteleminen, leipominen, ulkoilu ja vieraan kielen opiskelu. Sellaisia itsetekemisen muotoja, joita vain tytöt mainitsivat avovastauksissaan, olivat eläinten hoito, kerhon ohjaaminen, leipominen, shoppailu ja meikkaaminen. Vastaavasti vain pojat ilmoittivat harrastavansa mopoilua tai kalastusta.

Poikien digikulttuurin harrastaminen keskittyi pelaamiseen (yli 16 % pojista). Muita huomattavasti harvinaisempia digiharrastamisen muotoja olivat esimerkiksi ohjelmointi, editointi ja netissä surffailu. On syytä huomata, ettei digikulttuurin nimeäminen harrastukseksi tarkoittanut poikien keskuudessa sitä, että se olisi heidän ainoa harrastuksensa, vaan he tyypillisesti rastivat useita muitakin harrastuskategorioita tai mainitsivat muita harrastuksia. Tytöt mainitsivat digikulttuuriin liittyviä harrastuksia hyvin vähäisessä määrin: pari prosenttia kertoi harrastukseksi pelaamisen, muutama kuvien tai videoiden muokkaamisen ja sosiaalisen median käytön. Yhdistystoimintaan liittyvät harrastukset olivat molemmilla

"Harrastan säännöllisesti (vähintään viikoittain):"

Kuvio 6. Nuorten säännölliset harrastukset sukupuolen mukaan.

sukupuolilla hyvin vähäisiä. Parikymmentä tyttöä mainitsi harrastukseksi partion ja kymmenkunta seurakuntatoiminnan. Pojista parikymmentä oli mukana partio toiminnassa ja kymmenkunta vapaapalokunnassa. Kulttuuritoimintaan liittyvät harrastukset jätettiin luokittelematta, sillä niihin liittyviä mainintoja oli vastauksissa vain muutama.

Analysoitaessa nuorten digitaalisten teknologioiden käyttöaktiivisuuden ja harrastusten välisiä yhteyksiä todettiin, ettei harrastusaktiivisuus (montako harrastusta vastaa ja ilmoittaa itsellään olevan) ole yhteydessä nuorten teknologioiden käyttöaktiivisuuteen (kaikkien käyttökohteiden käyttöaktiivisuus yhteenlaskettuna) muuttujien välisen korrelaation jäädessä erittäin alhaiseksi ($p = 0,08$). Digitaalisten teknologioiden käyttö ei siis vähennä harrastamista, vaikka näin aikuisten huolipuheessa ja tutkimuksissakin (esim. Tsitsika ym. 2014) toisinaan esitetään. Itse asiassa juuri ahkerimpien digitaalisten teknologioiden käyttäjien keskuudesta ei löytynyt yhtään sellaista nuorta, joka ei harrastaisi mitään muuta vapaa-ajallaan.

Sukupuolittuneet kolmannet tilat

Tässä artikkelissa todettiin nuorten käyttötottumuksista voitavan tunnistaa muita käyttökohteita dominoivia tapoja käyttää teknologioita. Koko aineiston tasolla tällaisiksi ankkuroiviksi käytännöiksi nousivat opiskeluun, sosiaalisten suhteiden ylläpitoon ja pelaamiseen liittyvä teknologioiden käyttö. Pelaaminen muita käyttökohteita ankkuroivana käytäntönä korostuu etenkin poikien keskuudessa, joilla muut ankkuroivat käytännöt olivat koko aineistosta poiketen ajankohtaisasioiden seuraaminen ja oman digitaalisen sisällön tuottaminen. Pojilla sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen, digitaalisen viihteen kuluttaminen ja digitaalinen

viestintä liittyvät vahvasti nimenomaan pelaamiseen. Digitaalinen pelaaminen vaikuttaakin muodostavan pojille erityisen kolmannen tilan, jossa tavataan ystäviä ja vietetään aikaa pitämällä hauskaa pelaamisen, erilaisen digitaalisen viihteen ja keskustelun merkeissä. Nämä tilat ovat itse pelaamista laajempia ja merkityksellisempiä: ne luovat yhteisön, jonka jäsenet elämänvaiheineen tunnetaan vuosienkin takaa.

Tyttöjen keskuudessa ankkuroiviksi käyttökohteiksi nousivat sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen, opiskelu ja oman digitaalisen sisällön tuottaminen. Tyttöillä viestintä ja digitaalisen viihteen kulutus ankkuroituvat pojista poiketen sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Tyttöjen keskuudessa erilaiset sosiaalisen median palvelut vaikuttavatkin muodostavan kolmanneksi tilaksi vertautuvan vapaa-ajan viettopaikan, jossa poikien digipelien tapaan vietetään merkittävä osa vapaa-ajasta ystäviä tavaten, kuulumisia jakaen ja jutellen. Harrastuskyselyn perusteella tyttöjen vapaa-ajan harrastamisesta muodostuu poikia vähemmän yhteisöllinen kuva tyttöjen harrastaessa pääasiassa varsin itsenäisesti; tytöt suosivat poikia vähemmän harrastuksia, joissa tehdään asioita yhdessä ryhmänä, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että joukkuelajeja tytöt ilmoittivat harrastavansa selvästi poikia vähemmän. Tyttöjen keskuudessa sosiaalisten suhteiden ylläpitämisessä vapaa-ajalla korostuukin käytettävissä olevan aineiston perusteella poikia vahvemmin digitaalisten areenojen merkitys sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja yhteisöllisyydessä.

Eron tekeminen reaali maailmaan ja virtuaali maailmaan sijoittuvien kolmansien tilojen välille tuntuu nuorten kohdalla keinotekoiselta. Nuorille virtuaaliset areenat ovat samanarvoisia ja yhtä todellisia tiloja tavata ystäviä, viettää aikaa ja kokea asioita kuin fyysiseen maailmaan sijoittuvat tilat ja kohtaamisetkin. Keskeiseksi havainnoksi nousee virtuaalisten kolmansien tilojen vahva sukupuolittuneisuus.

suus, joka muistuttaa Oldenburgin (1989) esiinnostamien perinteisten kolmansien tilojen vastaavasta luonteesta, digitaalisen pelaamisen toimiessa tästä selkeimpänä esimerkkinä vahvasti miesvaltaisena tilana (ks. Shaw 2015). Tähän sukupuolittuneisuuteen näyttää tulostemme valossa vaikuttavan sosiaalisen kanssakäymisen erilainen rooli tyttö-/poikavaltaisissa virtuaalisissa tiloissa: tytöille sosiaalisten suhteiden ylläpito itsessään vaikuttaa olevan syy teknologioiden käytölle, kun se pojille on usein osa digitaalisen pelaamisen ympärille syntyviä digitaalisia käytänteitä. Pojilla sosiaalinen kanssakäyminen liittyy usein johonkin toimintaan myös netin ulkopuolella; pojat kokoontuvat usein yhteen tehdäkseen jotain, kuten vaikkapa pelaamaan jalkapalloa, frisbeegolfia tai konsolipelejä. Tytöille ominaista sen sijaan on kokoontua yhteen sosiaalisen vuorovaikutuksen vuoksi. Digitaaliseen maailmaan sijoittuvissa kohtaamisissa tämä ilmiö toistuu samankaltaisena. Pojat kerääntyvät jonkin yhteisen tekemisen ääreen tyttöjen hakeutuessa olemaan ja juttelemaan toistensa kanssa. Toisin sanoen, tytöt eivät kaipaa sosiaalisuudelle välittävää tekijää, kuten pelaamista vaan pelkästään siihen sopivan tilan, kahvilan tai verkkoyhteisön toimiessa tästä oivina esimerkkeinä. Vaikka tuloksista piirrettykin kuva hyvin sukupuolisidonnaisista tavoista viettää vapaa-aikaa, ei tule unohtaa nuorten yksilöllisyyttä. Etenkin moni poika käyttää teknologioita hyvin samaan tapaan kuin valtaosa tässä analysoidun aineiston tytöistä ja pelaajien joukossa on myös tyttöjä. Digitaalisen pelaamisen ympärille ankkuroituva kolmas tila erilaisine mediakäytäntöineen on kuitenkin selvästi enemmän ominainen yksinomaan pojille kuin sosiaalisten suhteiden ylläpidon ympärille muodostuva tila tytöille.

Kaiken kaikkiaan nuorten harrastustoiminta vaikuttaa varsin monipuoliselta. Hyvin harva tutkimukseen osallistunut nuori on vailla yhtään harrastusta. Harrastamattomien

joukosta ei myöskään noussut esille yhtään tekijää, joka olisi herättänyt tutkijoissa ajatuksen siitä, että harrastamattomuuden takana voisi olla jokin laajemmin asiaa selittävä, kenties myös aiheen huoleen antava ilmiö. Digiteknologioiden käyttö ei myöskään, ahkerimmillaankaan, vähentänyt nuorten muuta harrastusaktiivisuutta. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, ettei digimaailmassa olla muun todellisuuden ja kohtaamisten kustannuksella, vaan osana luontevaa ja normaalia nuorten arkea. Aineistosta puuttuvat kuitenkin toisen asteen koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret, jolloin tutkimuksen tulos ei kerro koko totuutta nuorten vapaa-ajan harrastuksista eikä myöskään digitaalisten teknologioiden käytöstä. Olisikin tärkeää tavoittaa myös koulutuksen ulkopuolelle jääneet tai jättäytyneet nuoret ja tarkastella heidän vapaa-ajan viettoaan, mediasuhdettaan ja sosiaalisten suhteiden ylläpidon muotoja.

Lähteet

- Abdi, Harvé & Williams, Lynne J. (2010) Principal component analysis. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Computational Statistics* 2 (4), 433–459.
- Bauman, Zygmunt (1995) *Life in fragments: essays in postmodern morality*. Oxford: Blackwell.
- Beavers, Amy S. & Lounsbury, John W. & Richards, Jennifer K. & Huck, Schuyler W. & Skolits, Gary J. & Esquivel, Shelley L. (2013) Practical considerations for using exploratory factor analysis in educational research. *Practical Assessment, Research and Evaluation* 18 (6), 1–13.
- Cui, Weiwei & Wu, Yingcai & Liu, Shixia & Wei, Furu & Zhou, Michelle X. & Qu, Huamin. (2010) Context preserving dynamic word cloud visualization. Teoksessa *Proceedings of Visualization Symposium (PacificVis)*, 2010 IEEE Pacific.
- Deumert, Ana (2014) The performance of a ludic self on social network(ing) sites. Teoksessa Philip Seargeant & Caroline Tagg (toim.) *The language of social media. Identity and communication on the Internet*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 23–45.
- Frissen, Valerie & Lammes, Sybille & de Lange, Michiel & de Mul, Jos & Raessens, Joost (2015)

- Homo ludens 2.0: Play, media and identity. Teoksessa Valerie Frissen & Sybille Lammes & Michiel de Lange & Jos de Mul & Joost Raessens (toim.) *Playful identities: The Ludification of digital media cultures*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 9–52.
- Ghaziania, Amin & Baldassarrib, Delia (2011) Cultural anchors and the organization of differences: a multi-method analysis of LGBT marches on Washington. *American Sociological Review* 76 (2), 179–206.
- Griffiths, Mark D. (2014) Adolescent trolling in online environments: A brief overview. *Education and Health* 32 (3), 85–87.
- Halverson, Rich & Shapiro, Benjamin (2013) Technologies for education and technologies for learners. How technologies are (and should be) changing schools. Teoksessa Dorothea Anagnostopoulos & Stacy A. Rudledge & Rebecca Jacobsen (toim.) *The Infrastructure of Accountability. Data Use and the Transformation of American Education*. Cambridge: Harvard Education Press, 163–180.
- Hayes, Elisabeth R. (2013) A New look at girls, gaming, and literacies. Teoksessa Barbara J. Guzzetti & Thomas W. Bean (toim.) *Adolescent Literacies and the Gendered Self. (Re)constructing Identities through Multimodal Literacy Practices*. New York: Routledge, 101–108.
- Huizinga, Johan (1949) *Homo ludens: a study of the play element in culture*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Jolliffe, Ian T. (2002) *Principal component analysis*. 2nd edition. Springer series in statistics. New York: Springer.
- Jones, Graham M. & Schieffelin, Bambi B. & Smith, Rachel E. (2011) When friends who talk together stalk together: Online gossip as metacommunication. Teoksessa Crispin Thurlow & Kristine Mroczek (toim.) *Digital Discourse. Language in the New Media*. Oxford: Oxford University Press, 26–47.
- Juul, Jesper (2010) *A casual revolution. Reinventing video games and their players*. Cambridge: The MIT Press.
- Karakainen, Meri-Tuulia & Kivinen, Osmo & Hutri, Heikki (2015) Pelit ja pelaaminen sosiaalisena oppimisympäristönä. Teoksessa Rainer Koskimaa & Jaakko Suominen & Frans Mäyrä & J. Tuomas Harviainen & Usva Friman & Jonne Arjoranta (toim.) *Pelitutkimuksen vuosikirja 2015. Suomalaisen pelitutkimuksen julkaisu*. Tampere: Tampereen yliopisto, 11–39.
- Kolko, Beth & Racadio, Robert & Deibel, Kate & Krause, Kristina & Prempeh, James (2013) *The value of non-instrumental computer use: Skills acquisition, self-confidence, and community-based technology teaching*. Global impact study research report series. Seattle: Technology & Social Change Group, University of Washington Information School.
- Kücklich, Julia & Fellow, Marie Curie (2004) *Play and playability as key concepts in new media studies*. Dublin: Dublin City University.
- Le Blanc, Amana Marie (2016) *Gender and gaming: Postmodern narratives of liminal spaces and selves*. Atlanta: Georgia State University.
- Merikivi, Jani & Myllyniemi, Sami & Salasuo, Mikko (toim.) (2016) *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Valtion nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 55. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Mulari, Heta & Vilmiä, Fanny (2016) Medioitunutta vapaa-aikaa – näkökulmia vuorovaikutukseen ja mediaharrastuksiin. Teoksessa Jani Merikivi & Sami Myllyniemi & Mikko Salasuo (toim.) *Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta*. Valtion nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 55. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 125–136.
- Myllyniemi, Sami & Berg, Päivi (2013) *Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja, nro 49. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Oja, Erkki & Plumbley, Mark (2003) *Blind separation of positive sources using non-negative PCA*. In 4th International Symposium on Independent Component Analysis and Blind Signal Separation (ICA2003). April 2003. Nara, Japan, 11–16. <https://pdfs.semanticscholar.org/968b/6524ba58e5eafac700b86bf24c0061be400d.pdf>
- Oldenburg, Ray (1989) *The great good place: Cafes, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hangouts, and how they get you through the day*. New York: Paragon House.
- Peres-Neto, Pedro R. & Jackson, Donald A. & Somers, Keith M. (2003) Giving meaningful interpretation to ordination axes: Assessing loading significance in principal component analysis. *Ecology* 84 (9), 2347–2363.
- Roig, Antoni & San Cornelio, Gemma & Ardèvol, Elisenda & Alsina, Pau & Pagès, Ruth (2009) Videogames as media practice. An exploration of the intersections between play and audiovisual culture. *Convergence* 15 (1), 89–103.
- Shaw, Adrienne (2015) *Gaming at the edge: Sexuality and gender at the margins of gamer culture*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Shaw, Adrienne (2010) What is video game culture? Cultural studies and game studies. *Games and*

- Culture* 5 (4), 403–424.
- Silverstone, Roger (1999) *Why study the media?* London: SAGE.
- Soukup, Charles (2006) Computer-mediated communication as a virtual third place: building Oldenburg’s great good places on the world wide web. *New Media & Society* 8 (3), 421–440.
- Spies Shapiro, Lauren A. & Margolin, Gayla (2014) Growing up wired: social networking sites and adolescent psychosocial development. *Clinical Child and Family Psychology Review* 17 (1), 1–18.
- Steinkuehler, Constance (2005) The new third place: Massively multiplayer online gaming in American youth culture. *Tidskrift Journal of Research in Teacher Education* 3 (3), 17–32.
- Steinkuehler, Constance & Williams, Dmitri (2006) Where everybody knows your (screen) name: Online games as “third places”. *Journal of Computer Mediated Communication*, 11, 885–909. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1083-6101.2006.00300.x>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2018) *Vapaa-ajan osallistuminen* [verkköjulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus (Viitattu: 11.6.2018.) <http://www.stat.fi/til/vpa/kas.html> (Viitattu: 11.6.2018.)
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2017) *Väestön tieto- ja viestintäteknikan käyttö* [verkköjulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. http://www.stat.fi/til/sutivi/2017/13/sutivi_2017_13_2017-11-22_tie_001_fi.html (Viitattu: 27.12.2017).
- Swidler, Ann (2001) What anchors cultural practices. Teoksessa Theodore R. Schatzki & Karin Knorr Cetina & Eike von Savigny (toim.) *The Practice Turn in Contemporary Theory*. London: Routledge, 74–92.
- Thacker, Scott & Griffiths, Mark D. (2012) An exploratory study of trolling in online video gaming. *International Journal of Cyber Behavior, Psychology and Learning* 2 (4), 17–33.
- Tsitsika, Artemis & Janikian, Mari & Schoenmakers, Tim M. & Tzavela, Eleni C. & Olafsson, Kjartan & Wójcik, Szymon & Macarie, George Florian & Tzavara, Chara & Richardson, Clive (2014) Internet addictive behavior in adolescence: A cross-sectional study in seven European countries. *Cyberpsychology, Behavior, Social Networking* 17 (8), 528–535.

Tässä numerossa kirjoittavat

Päivi Berg, VTT, dosentti yliopistotutkija, Jyväskylän yliopiston PRACTICE-hanke

Teppo Eskelinen, YTT, dosentti. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Hanna-Mari Ikonen, YTM, HTT, dos., vs. yliopistonlehtori, Tampereen yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Meri-Tuulia Kaarakainen, KM, FM, koulutussosiologian jatko-opiskelija, Turun yliopisto, koulutussosiologian tutkimuskeskus (RUSE)

Eila Kauppinen, KTM, FT, tutkijatohtori, aineenopettaja, Nuorisotutkimusverkosto

Elina Lahelma, professori, emerita, Helsingin yliopisto

Kaarlo Laine, YTT, yksikönjohtaja, Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES, LINET-tutkimusyksikkö

Hanna Laitinen, VTT, yliopettaja, Humanistinen ammattikorkeakoulu

Pia Lundbom, YTT, lehtori. Humanistinen ammattikorkeakoulu

Vesa Peipinen, jatko-opiskelija, Tampereen yliopisto, pääaine nuorisotutkimus

Loretta Saikkonen, KM, projektitutkija, Turun yliopisto, koulutussosiologian tutkimuskeskus (RUSE)

Arttu Salo, YTM, väitöskirjatutkija, Tampereen yliopisto, yhteiskuntatutkimuksen tiedekunta

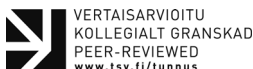
Vaula Tuomaala, VTM, nuorempi tutkija, Itä-Suomen yliopisto, yhteiskuntatieteiden laitos

Prometheus-leirit kasvun areenana

Teppo Eskelinen & Pia Lundbom

Artikkelissa käsitellään Prometheus-leirien vaikutusta leiriläisiin. Tutkimus on monimenetelmäinen aineistolähtöinen tutkimus ja asettuu nuorisotutkimuksen monitieteiseen kenttään. Tulkinat pohjautuvat leirien osallistujilta leirikesän 2017 aikana ja jälkeen koottuihin kirjoitelmiin ja videopäiväkirjoihin sekä verkkokyselyyn. Tutkimusote korostaa leiriläisten omia tulkintoja. Jäsentävänä käsitteenä käytetään maailmankuvien kehitystä. Aineistossa rakentuu tarina itseymmärryksen syvenemisestä ja leirin vaikuttavuuden prosessinomaisuudesta. Leirien vaikutus näyttää myös keskittyvän pikemminkin sosiaalisiin taitoihin kuin tietoon.

Asiasanat: aikuistuminen, vaikuttavuus, aineistotriangulaatio, maailmankuvat, itseymmärrys, Prometheus-leiri

Prometheus-leirit ovat peruskoulun kahdeksannen luokan käyneille nuorille suunnattuja ”uskonnottomia aikuistumisleirejä”. Leirejä on järjestetty lähes 30 vuoden ajan¹. Pienimuotoisena alkanutta toimintaa voi nykyisellään luonnehtia institutionaalisesti vakiintuneeksi, joskin vapaaehtoistoiminnalla on keskeinen rooli leirien järjestämisessä. Prometheus-leirin käy vuosittain lähes tuhat nuorta. Leirit tunnetaan varsin hyvin nuorten keskuudessa, varsinkin paikoissa, joissa ET-opetuksella on vahva asema².

Tutkimusta Prometheus-leireistä on kuitenkin tehty vain vähän, siinä missä esimerkiksi rippileirejä on tutkittu runsaasti (mm. Innanen & Niemelä 2009)³. Tehdyt tutkimukset ovat pääosin opinnäytetöitä (Rautio 1997; Poikselkä 2006; Tuppurainen 2008; Kaisalmi 2012). Muut leirejä koskevat julkaisut ovat lähinnä sanomalehtiuttuja, joiden tyyli on usein yleisesittelyn omainen. Populaarikulttuurin parissa leirejä on kuvattu myös Salla Simukan (2006) nuortenkirjassa *Kipinä*.

Tässä tutkimuksessa selvitetään leirin käymisen vaikutusta nuorten maailmankuviin.

Tutkimus on aineistolähtöinen ja nojaa leirin käyneiden nuorten omiin kokemuksiin. Tutkimus on tehty Prometheus-leirin tuki ry:n aloitteesta ja mahdollistamana. Yhdistys fasilitoi tutkimusta auttamalla saamaan yhteyksiä leireille, minkä lisäksi aineistoa ja alustavia johtopäätöksiä on esitelty yhdistyksen hallitukselle. Asetelma on edellyttänyt tutkijoilta muodollisten vapauksien lisäksi itsereflektiota, vaikka yhdistys ei ole puuttunut millään tavalla tutkimuksen kulkuun tai tulosten esittämiseen.

Prometheus-leirien tausta ja tarkoitus

Prometheus-leiri nähdään perustellusti jonkinlaisena rippileirien vastapainona tai vaihtoehtona. Alun perin leiritoiminta syntyikin tarjoamaan elämäntutkimustietoa opiskeleville koululaisille mahdollisuuden suorittaa vaihtoehtoinen leiri samanikäisenä kuin uskonnon lukijat käyvät rippileirin. Leireillä ei kuitenkaan nojata ainakaan eksplisiittisesti uskonnottomuuteen ideologiana. Yhdistyksen materiaalissa ja laajemmin itseymmärryksessä korostuu pikemmin sitoutumattomuus, keskustelu ja epädogmaattisuus: leireillä ei ”anneta valmiita vastauksia”. Käytännössä Prometheus-leirit ovat kuitenkin sitoutuneet selvästi yleiseen suvaitsevaisuuteen ja (globaalinen) vastuun eetokseen. Leireistä puhutaan toisinaan myös ”aikuistumisleireinä”, millä viitataan laajasti eettiseen kasvuun. Leirien mainetta nuorten keskuudessa taas leimaa yhdistyksen aktiivien mukaan uskonnottomuuden sijaan tietty ”vaihtoehtoisuus”.

Usein syrjäisissä leirikesköksissä järjestettävänä intensiivisinä kokemuksina leirit noudattavat initiaatoriitin mallia (Niemelä 2002): siirtymävaihe aikuisuuteen on eräänlainen symbolinen väli- tai poikkeustila, jolloin normaalin elämän ja arjen rakenteet ja sään-

nöt lakkaavat pätemästä (esim. Lewis 1987, 131). ”Siirtymäriitin perustarkoituksia” ovat identiteetin muutos ja kulttuuriin astuminen (Harris 1982). Symboliseen välitilaan kuuluu siirtyminen joukolla pois ”normaalielämän” parista, mihin myöhemmin palataan jaetun kokemuksen kasvattamina. Rippikoulua rituaalina tutkinutta Jarmo Kokkosta mukaillen: siirtymäriitin sisällä sosiaaliset suhteet saavat erilaisen sävyn kuin sen ulkopuolella, ja sitä vahvistetaan konkreettisilla rituaaliakteilla, kuten leikeillä (Kokkonen 2016).

Leirien osallistujamäärä vaihtelee, mutta on aina suhteellisen pieni: yli 15 osallistujan leirit ovat poikkeuksellisia. Jokaisella leirillä on myös kokki, kaksi aikuista ohjaajaa ja (yleensä) viisi apuohjaajaa, jotka ovat edellisten kesien leiriläisiä. Ohjaajat ja apuohjaajat ovat yhdistyksen kouluttamia vapaaehtoisia. Leirin päiväohjelma on varsin intensiivinen. Varsinaisia opetus sisältöjä ei ole, mutta leirien ohjelmaa jäsentävät erilaiset teemat. Leirillä käsiteltäviä teemoja ovat muun muassa yhdenvertaisuuteen, demokratiaan ja ympäristöön liittyvät kysymykset. Käytännössä teemat ovat väljätköjä, ja leirin vetäjillä on runsaasti vapauksia ohjelman suunnittelussa.

Leirin pedagogiikka perustuu erilaisiin toiminnallisiin menetelmiin, mukaan lukien leikit. Keskustelua varten pyritään tuottamaan tasa-arvoista tilaa, konkreettisesti esimerkiksi suosimalla tilankäytössä keskustelupiiriä lattialla patjoilla puhuja-yleisö -tyyppisen tilankäytön sijaan. Vaikka leirin vetäjät toki ohjaavat keskustelua, tiedon jakamisen sijaan pyritään korostamaan ajatustenvaihtoa⁴.

Nuorten maailmankuvien muutos ja sen tutkiminen

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää leirien vaikutusta leiriläisten maailmankuviin heidän omien kokemustensa kautta tulkittu-

na. Maailmankuvalla tarkoitetaan tässä asenteiden, arvojen ja identiteetin yhdistelmää (Helve 2015) ”henkilökohtaisen” maailmankuvan mielessä, erotuksena ”organisoiduista” maailmankuvista eli varsin vakiintuneista uskomusjärjestelmistä (esim. van der Kooij & de Ruyter & Miedema 2013).⁵ Olemme siis kiinnostuneita tällaisen laajasti ymmärretyn maailmankuvan muutoksesta. Se voi käytännössä tarkoittaa esimerkiksi asioiden pohtimista uusista näkökulmista, ajatusmallien syventymistä, heränneitä kriittisiä ajatuksia tai nuorten tapauksessa myös koettua aikuistumista.

Nuoruus on ylipäänsä intensiivistä aikaa ajattelutapojen ja arvojen muodostumisessa, ja pitää sisällään jatkuvaa ristivetoa kulttuuriin sosiaalistumisen ja uusille ideoille avoimuuden välillä (Häkkinen & Salasuo 2017, 178). Sosiaalistuminen erilaisiin arvoihin ja asenteisiin tapahtuu monen tekijän yhteisvaikutuksesta, joten on usein vaikeaa ja mahdotontakin eritellä, mistä jokin ajatus tai mielikuva on syntynyt (Rinne & Kallio 2017, 17-31). Toisaalta yksilön lukuisista vaikutteista huolimatta ryhmien muodostaminen ja niiden toimintatapojen muotoutuminen ovat keskeisiä sosiaaliselle toiminnalle ja vuorovaikutukselle (Anttila 2010, 6; ikätoverisuhteista ks. Korkiamäki & Ellonen 2010).

Kokemuslähtöisyys erottaa tutkimuksen myös varsinaisesta vaikuttavuuden tutkimuksesta. Vaikuttavuuden tutkiminen edellyttäisi, että ”intervention” tavoitteet olisivat eksplisiittiset, vaikutukset tunnettaisiin, ja niitä pystyttäisiin vertaamaan jonkin vastaavan ryhmän tilanteeseen. Prometheus-leireissä ei kuitenkaan ole kyse varsinaisesta tavoitteellisesta interventioista, koska leirien tavoitteita ei ole eksplikoitu kovin tarkasti. Ohjaajilla voi myös olla keskenään vaihtelevia käsityksiä leirin pedagogisista tavoitteista. Lisäksi leirien pedagogiset välineet ja käytännöt ovat pääosin intuitiivisia, kokemuseräisiä ja pikemminkin

käytännössä kehittyneitä kuin systemaattisesti arvioituja.⁶ Lisäksi tietoistenkin interventoiden tulokset voivat olla epäselviä, koska seurauksilla voi olla muita syitä (Dahler-Larsen 2005), ja interventioiden vaikutukset voivat olla erilaisia kuin etukäteen on oletettu.

Jos leirin vaikuttavuutta haluttaisiin arvioida objektiivisesti, olisi leiriläisten tietoja ja sosiaalisia taitoja arvioitava ennen leiriä ja sen jälkeen. Toinen vaihtoehto olisi kerätä vastaava aineisto riittävästi samankaltaiselta vertailuryhmältä, joka ei ole käynyt Prometheus-leiriä. Ainoa olemassa oleva aineisto, joka muistuttaa jälkimmäistä asetelmaa, on Opetushallituksen suorittama perusopetuksen katsomusaineiden oppimistulosten arviointi vuodelta 2002. Siinä havaittiin, että Prometheus-leirin käyneillä 9-luokkalaissilla on korkeampi osaamistaso joissakin aihealueissa⁷ (Rusama 2002, 158-159). On kuitenkin mahdollista, että leirille on valikoitunut jo valmiiksi paremmin näitä asioita hallitsevia nuoria. Lisäksi Opetushallituksen aineisto käsittelee vain tiedollisia valmiuksia, siinä missä leirien ohjaajat kokevat leirien tavoitteeksi yhtä lailla tai jopa ensi sijassa ajatusten herättämisen ja keskustelun sekä läheisyyden ja hyväksymisen ilmapiirin luomisen (Tuppurainen 2008, 30). Tällaisten tavoitteiden toteutumisen arviointiin vastaavan vertailuaineiston avulla sisältyisi mahdollisesti ylitsepääsemättömiä ongelmia.

Ilmiötä on siksi parempi lähestyä kysyen leiriläisiltä suoraan heidän kokemuksistaan leiristä ja sen vaikutuksista. Kokemuksen korostaminen on potentiaalisesti sekä vahvuus että riski. Kuvauksia leireistä leimaa initiaatiotiille ominainen voimakas henkilökohtainen kokemuksellisuus. Tyypillinen leirin käyneen kuvaus on, että leiri ”täytyy kokea itse”. Merkittävänkin yksittäisen tapahtuman vaikutus maailmankuvaan on kuitenkin monimutkainen kysymys. Subjektiiiset tulokset ovat usein värityneitä, eivätkä ihmiset aina löydä sanoja

muutosten kuvaamiseen. Lisäksi vastaajilla (erityisesti nuorten henkilöiden tapauksessa) ei ole selviä vertailukohtia, joihin perustaa arvioitaan, eikä ole myöskään täysin selvää, miten paljon nuoret pystyvät erittelemään leirin vaikutuksia ajatteluunsa erotuksensa kaikista muista tapahtumista. Esimerkiksi kysyttäessä, suosittelisitko leirikokemusta ystävällesi, Prometheus-leiri saa hyvin korkeita lukemia, mutta niin saa rippileirikin: koska vain murto-osa leiriläisistä pystyy kokemusperäisesti vertaamaan näitä, informaation relevanssilla on rajansa. Tällaisista syistä asianosaisten ihmisten kuvauksista on tehtävä tulkintoja, kategorisoitava ja etsittävä yhdenmukaisuuksia. Epistemologisena lähtökohtana on kuitenkin luottaa nuorten omiin tulkintoihin.

Tutkimuksessa keskitytään kokemuksiin leirin käymisestä. Käytännössä leiritoiminta on monelle nuorelle laaja-alaisempi kasvamisen paikka, sillä monet leiriläiset jatkavat myöhemmin kesinä apuohjaajina tai muuten yhdistyksen toiminnassa⁸. Yhdistystoiminnalla on myös yleisempiä yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka seuraavat tietyn identiteetin luomisesta, suvaitsevaisuuden vaalimisesta ja uskonnottoman tapakulttuurin vakiinnuttamisesta.

Aineisto ja analyysi

Tutkimuksessa pyrittiin ennen kaikkea yhdistämään tiedonkeruutapoja. Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä itse kerätystä empiirisestä aineistosta sekä yhdistykseltä saaduista asiakirjoista (oppaat, palautekyselyn koontitulokset, jne.). Lisäksi kirjallisuuskatsausta varten on käyty läpi kaikki leireistä kirjoitetut tieteelliset tekstit, mukaan lukien opinnäytetyöt. Kävimme myös taustakeskusteluja yhdistyksen aktiivien kanssa.

Monimenetelmäisyys tai aineistotriangulaatio (Eskola & Suoranta 1998, 69-70) on varsin tavanomainen tapa pureutua analy-

soimaan toimintaa tai ilmiötä. Käytännössä erilaisilla menetelmillä saadaan erilaista tietoa ja eri menetelmillä saadut aineistot usein täydentävät toisiaan. Täydentävyyden lisäksi eri vaiheissa kerätyt aineistot mahdollistivat vertailevan otteen. Maailmankuvien tutkimisessa on yleensäkin kiinnitetty huomiota siihen, että kyse on niin monimutkaisesta ilmiöstä, että se vaatii välttämättä monimenetelmäisen otteen (Helve 2005, 58).

Tutkimusmenetelmien valintaa perusteli lähtökohta antaa nuorille rooli aktiivisina tutkimusaineiston tuottajina pelkkinä tutkimuskohteina toimimisen sijaan (vrt. esim. Tani 2010, 157). Menetelmiksi valitut kirjoitelmat, videopäiväkirjat ja verkkokysely toimivat erilaisina lähestymistapoina samaan aiheeseen. Erityisesti videopäiväkirjoja koskevassa metodikirjallisuudessa korostetaan, että menetelmä on parhaimmillaan monimenetelmäisessä tutkimisessa muiden aineistojen rinnalla ja tukena (Zundel, Macintosh & Mackay 2018). Keskeiset tavoitteet menetelmien valinnassa olivat aineistolähtöisyys ja leiriläisten kokemuksista ammentaminen (vrt. Eskola & Suoranta 1998, 15).

Aineistonkeruuta suunniteltaessa oli otettava huomioon myös leiritilanteen intensiivisyyden tuottamat välittömät rajoitukset. Tiedonkeruun valinnoissa lähdettiinkin siitä, että kaikki leirille ja leirinvetäjille aiheutettu häiriö oli minimoitava. Esimerkiksi leirillä havainnointi olisi merkinnyt ulkopuolisten tutkijoiden läsnäoloa, mikä olisi vaikuttanut huomattavasti leirin dynamiikkaan. Valitut menetelmät eivät edellyttäneet päiväohjelman muuttamista, eikä ”ylimääräisten” ihmisten osallistumista leireille. Kaikki leireillä tapahtunut aineistonkeruu toteutettiin leirien ohjaajien avustuksella. Tässä oli toki omat riskinsä: olihan kyse vapaaehtoisista ohjaajista, joilla oli paljon muutakin tekemistä leirillä. Oli erityisen tärkeää varmistaa, että eri leirien ohjaajat ohjeistaisivat tehtävät samalla tavalla.

Ensimmäinen osa-aineisto koostui sekä leirien alussa että loppupuolella toteutetuista kirjoitustehtävistä (n=60). Leirin aluksi toteutetut kirjoitukset käsitelivät enemmän odotuksia leiristä, lopuksi kerätyt pikemmin pohdintoja omasta itsestä, kasvamisesta ja itseeseen vaikuttaneista aiheista. Ennen kaikkea leirin aluksi tehdyt kirjoitukset jäsentävät leiriläisten halua hankkiutua leirille. Niiden ohjeistuksessa keskityttiin avaamaan sitä, miten on päätyntä leirille ja minkälaisia odotuksia leiristä on. Nuorten toivottiin tämän tehtävän kautta paitsi avaavan käsityksiään leiristä, myös kertovan hieman itsestään ja toiveistaan leiriä kohtaan. Leirin jälkeen -kirjoitukset keskittyivät leirin vaikuttavuuteen. Leiriläisiä pyydettiin kirjoittamaan leirin vaikutuksesta vapaasti, mutta sisällyttämään teksteihin pohdintaa siitä, mikä leirillä oli kaikkein vaikuttavinta, ja mitkä asiat jäivät keskeisistä päiväteemoista erityisesti mieleen. Nuoria pyydettiin erikseen pohdiskelemaan sitä, muuttiko leiri heidän käsityksiään aikuisuudesta yleisesti tai omasta aikuiseksi kasvamisesta. Kirjoitustehtävien aineiston toivottiin kokonaisuutena mahdollistavan vertailun leirin alku- ja lopputilanteiden välillä. Kirjoitustehtävät toteutettiin niin, että ohjaajilla oli mahdollisuus hyödyntää kirjoituksista keskustelua osana leirin ohjelmaa.

Toinen osa-aineisto koostui videopäiväkirjoista (n = 35), joita leiriläisiä pyydettiin tekemään aina leiripäivän päätteeksi illan vapaa-aikana. Toiveenamme oli myös, että leiriläisillä olisi pääsy rauhalliseen tilaan videopäiväkirjojen tekemiseksi. Videopäiväkirjojen tehtävänanto oli tietoisesti joustava, mutta niissä pyydettiin pohtimaan, mikä päivän aikana oli ollut mielenkiintoista, mieleenpainuvaa ja tärkeää, ja yhden videon ohjepituudeksi annettiin muutama minuutti. Ne tallennettiin tabletille tai lähetettiin suoraan tutkijoille. Videoiden ajateltiin olevan nuorille helppo tapa kertoa leirien teemoista ja kysymyksistä. Videopäiväkirjojen vahvuuksiin voi lukea

tutkittavien oman äänen vahvan kuulomisen (Koivisto et al 2012, 34) sekä tutkittavien oman kokemuksen ja näkökulman korostumisen (Hyers 2018, 150). Toisaalta kaikessa päiväkirjoihin perustuvassa tutkimuksessa on ongelmana se, että päiväkirjat ovat vähemmän spontaaneja kuin ne näennäisesti ovat: päiväkirjanpitäjä ajattelee väistämättä myös ”yleisöä” (Day & Thatcher 2009). Videopäiväkirjoja tehtiin kahdella leirillä. Käytännössä aineisto on vaihteleva, koska leiriläiset tekivät niitä vaihtelevalla säännöllisyydellä.

Kolmas osa-aineisto oli noin puoli vuotta leirin jälkeen toteutettu verkkokysely (n=159). Kysely ajoitettiin tarkoituksella näin myöhäiseen ajankohtaan, koska sen ajateltiin mahdollistavan vertailun leirin jälkeiseen aikaan: jo leirin intensiivisyyden vuoksi on olennaista erottaa kuvaukset leirikokemuksesta leirillä ja leirin jälkeen. Lisäksi kysely haluttiin pitää selvästi erillään heti leirikesän jälkeen toteutettavasta yhdistyksen omasta palautekyselystä. Kyselylinkki ja pyyntö osallistua lähetettiin kaikille edellisen kesän leiriläisille sähköpostilla⁹. Ennen kyselyn lähettämistä muutamaa vuonna 2017 Prometheus-leirin käyntyä nuorta pyydettiin testaamaan lomaketta sen varmistamiseksi, että kysymykset ovat ymmärrettäviä ja yksiselitteisiä. Kysely koostui taustatiedosta (asuinpaikan tyyppi, sukupuoli, onko et-oppilas) sekä kahdeksasta avovastausta edellyttävästä kysymyksestä. Kysymykset noudattelivat leirin lopussa kerättyjen kirjoitusten teemoja. Kysymyksissä pyydettiin nimeämään vaikuttavin tai mieleenpainuvuin asia tai teema, pohtimaan suhdetta aikuistumiseen, ja sitä, miten ajatukset tai käsitys omasta tulevaisuudesta on muuttanut leirin myötä. Kyselyssä kysyttiin näiden lisäksi myös sitä, oliko jokin teema vaikea tai ahdistava, ja miten leirillä oppiminen eroaa koulussa oppimisesta. Viimeinen kysymys antoi mahdollisuuden täydentää vielä omin sanoin¹⁰.

Arvioimme verkkokyselyn olevan nuorten kohdalla paras tapa teettää kysely. Verkossa tehtävän kyselyn kiistattomia etuja tutkimuksen teossa ovat muun muassa se, että lomakkeen käsittely on varsin vaivatonta ja siinä myös säästyy postittamisen vaiva (Räsänen & Sarpila 2015, 65, 69). Kysymysten tarpeellisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota, korostuahan kysymysten tutkimuksellinen perustelu lomakekyselyissä (Tuomi & Sarajärvi 2011, 75).

Koska kyse on tutkimuksesta, jonka kohteena ovat nuoret, tutkimuseettisiä kysymyksiä oli ajateltava huolellisesti aineistonkeruuta tehdessä. Leiriläisille selvitettiin kaikkien tehtävien kohdalla tutkimuksen luonne ja mahdollisuus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. Leirin ohjaajien kautta leiriläisille myös saatettiin etukäteeni tieto siitä, ketkä ovat tutkimuksesta vastaavia ja keneen voi ottaa yhteyttä lisätietojen saamiseksi tutkimuksesta. (vrt. Kuula 2006, 104-106). Lisäksi koska oikeus päättää lapsen tai nuoren osallistumisesta tutkimukseen kuuluu lain mukaan huoltajan päätettäviin asioihin (Nurmenniemi 2010, 12), tutkimuksesta tiedotettiin etukäteen leiriläisten huoltajille ja selvennettiin, miten he voivat saada lisätietoja ja halutessaan kieltää tutkimukseen osallistumisen. Kaikki aineisto myös käsiteltiin ehdottoman luottamuksellisesti ja anonyymina.

Aineistoja analysoitiin temaattisen sisällönanalyysin keinoin (Guest, MacQueen & Namy 2012). Etsimme siis aineistosta toistuvia vastaustyyppisiä ja -teemoja, joiden avulla yksittäisten ihmisten antamat usein hyvinkin oma-kohtaiset merkityksenannot pystyy näkemään yleisemmän teeman variantteina (Silvasti 2014, 44-45). Samalla pyrittiin lukemaan aineistoja rinnakkain ja toisiaan täydentävinä. Tutkimusote oli näin ollen tulkitseva, mikä korostaa tutkijan vastuuta ”tärkeimpänä tutkimusvälineenä” (Eskola & Suoranta 1998, 152).

Tutkimusaineiston tulkinnessa oli huomioitava aineiston koko. Videopäiväkirjat ja

leireillä kerätyt kirjoitukset ovat selvästi näytteitä. Ne ovat kuitenkin sattumanvaraisesti valikoituneilta leireiltä, eikä mikään niiden sisällössä tai leiritoiminnan luonteesta viittaa siihen, että leirien välillä olisi aineistoa vinouttavia olennaisia eroja. Verkkokyselyllä tavoiteltiin kaikkia tutkimuskesänä leirillä käyneitä. Loppujen lopuksi siihen vastasi 159 leiriläistä, jolloin vastausprosentti oli 17,9. Kyselytutkimusten varsin yleinen haaste, vastauskato, todentui siten tässäkin kyselyssä (Miettinen & Vehkalahti 2013, 91). Kyselyn vastausten perusteella aineisto toimii kuitenkin varsin hyvin leiriläisten joukon kuvaajana. Taustamuuttujat tukevat arviota edustavuudesta: sekä asuinpaikka, sukupuoli että ET-oppilaiden määrä vastaavat aineistossa hyvin leiriläisten joukkoa¹¹. Kyselyssä ei myöskään ole yksinomaan positiivista palautetta ja positiivisia huomioita, joten ei ole syytä olettaa, että vastaajiksi olisivat valikoituneet leirin positiivisesti kokeneet. Yhdistyksen omiin palautekyselyihin peilaten asia voi olla jopa toisinpäin.” Vaikka vastaajat suhtautuvat aina kyselyyn vaihtelevalla vakavuudella (Hirsjärvi ym. 2009) ja joukossa oli yksittäisiä ”humoristisempia” vastauksia, vastausten yleissävy oli pohdiskeleva ja perusteltu.

Taulukko 1. Aineisto.

	Keräämisajankohta	Lukumäärä	Tutkimukseen osallistuneet leirit
Kirjalliset materiaalit	Ennen leirejä	x	x
Kirjoitukset 1	Leirien aluksi	60	5
Videopäiväkirjat	Leirien aikana	35	2
Kirjoitukset 2	Leirien päätyttyä	60	5
Verkkokysely	Puoli vuotta leirikesän jälkeen	159	kaikki

Analyysi: leirin yhteydessä kerätty aineisto

Käymme seuraavaksi läpi aineistojen analyysin tuloksia. Analyysi on kaksivaiheinen: ensin esittelemme analyysin tuloksia osa-aineisto kerrallaan, erityisesti tuloksia kategorisoimalla. Tämän jälkeen vedämme tuloksia yhteen vertaillen osa-aineistoja keskenään.

Videopäiväkirjat keskittyivät yllättävänkin vahvasti leirin välittömiin tapahtumiin ja puitteisiin. Niissä puhutaan leiripaikasta, leikeistä ja leirin rutiineista. Vaikuttaakin siltä, että varsinaisten leiriteemojen pohdiskelu ja jäsentäminen oli työlästä leiriläisille *leirin aikana*. Vain muutamissa videoissa kuvattiin päivän aikana heränneitä ajatuksia: näissä viittauksissa sisältöihin todettiin, että jokin teema oli saanut ajattelemaan asioita uudesta kulmasta. Videoissa sivuttiin myös leirin sosiaalista dynamiikkaa. Osa kertoi olevansa varsin ujoja luonteeltaan ja puhumisen ryhmässä olevan vaikeaa. Tähän kuitenkin leirin leikit ja ryhmäytyminen olivat tuoneet helpotusta.

Leirin aluksi -kirjoituksissa korostuivat motiivit leirille osallistumiseen. Näistä motiiveista erottui aineistossa kolme selvää kategoriaa: sosiaaliset motiivit, maailmankuvalliset motiivit ja Prometheus-leiri rippileirin vaihtoehtona. Kaikki muut kirjoitelmissa tulevat maininnat olivat yksittäisiä. Ympäristön paineeseen tai vanhempien tahtoon viittaaminen oli merkilepantavan vähäistä ikäryhmän huomioiden. *Sosiaaliset* motiivit ilmaistaan kirjoitelmissa usein sellaisilla ilmaisuilla kuin ”haluan tutustua uusiin ihmisiin”. Usein mainitaan myös ”samanhenkiset ihmiset” tai ”vapaamieliset ihmiset”. *Maailmankuvalliset* motiivit puetaan kirjoitelmissa sellaiseen muotoon kuten ”oppia katsomaan maailmaa eri kantilta”, ”keskustelua politiikasta, rasismista jne” tai ”viisautta, mitä kirjoista ei voi luke”. *Rippi-leirin vaihtoehto* -kategoriassa taas korostuvat sekä käytännöllisempi ”halusin vastaavan-

laiselle” kuin periaatteellisempi rippileirin / uskonnon / kirkon kritiikki. Yleisesti kirjoituksista erottuu jonkinlainen Prometheus-leirien ”standarditarina”: leirin odotetaan sen imagon perusteella olevan sosiaalista ja syvälistä. Vastauksissa näkyy myös jonkinlainen identiteettitietoisuus: viiteryhmän etsintä ja muiden oletettu ”samanhenkisyyttä”.

Leirin lopussa kerättyissä kirjoituksissa avautuvat ensinnäkin leirillä välittömästi vaikuttavimmiksi koetut teemat. Selvästi yleisimpiä mainintoja ovat kategoriat ”eriarvoisuus”, ”maailmankuvat” ja ”ympäristö”. Näiden teemojen näin selvä esillä olo on varsin yllättävääkin. Muut teemat, kuten addiktiot, mielenterveys, kuolema tai ”rakkausjutut”, saavat vain yksittäisiä mainintoja.

Eriarvoisuuden kategorian yleisiä asiasanoja ja muotoiluja ovat esimerkiksi stereotyyppiat, syrjintä, etuoikeudet, epäreilisuus ja epätasa-arvo. Kirjoituksissa todetaan tärkeiksi leirillä esiin nousseiksi kysymyksiksi muun muassa, miten auttaa erilaisia ihmisiä, maahanmuuttajien asema, yhdenvertaisuus ja tieto vähemmistöistä. Ympäröivä maailma näkyy vastauksissa: esimerkiksi pakolaisuus mainitaan hyvin usein. Yleisesti teksteissä korostuu voimakas yhdenvertaisuuden eetos. Leirin katsotaan tyypillisesti vahvistaneen näitä mielipiteitä pikemmin kuin muuttaneen aiempia mielipiteitä. Kiinnostavasti puheena ovat ongelmat, auttamisen tavat ja periaatteet, mutta empatiapuhe (toisen asemaan asettuminen) puuttuu. Tämä on sikäläkin mielenkiintoista, että empatiapuhe korostuu hyvin vahvasti muissa yhteyksissä: eriarvoisuus vaikuttaa näin pikemmin tiedon kuin moraalien kategorialta. Toistuva kertomus on nimenomaan se, että on saatu tietoa vähemmistöistä ja opittu, miten eriarvoisuuteen voi vaikuttaa.

Samoin *ympäristö* näkyy kirjoitelmissa varsin selvästi nimenomaan tiedollisena teemana. Teema jäsentyy vastauksissa jonkinlaisena maailmankuvallisenä peruselementti-

nä, joka leiriltä on tarttunut. *Maailmankuvat* taas mainitaan paitsi usein, myös jäsentymätömämpinä. Ne tuntuvat kiteyttävän ”syvällisyyden” vastapainona leirin sosiaaliselle komponentille. Voikin kysyä, ovatko maailmankuvat aina edes oikea nimi tälle teemalle vai onko se leirillä omaksuttu kattokäsite kuvaamaan syvälliseksi koettua yleisesti.

Vastauksissa pyydettiin myös reflektoidaan suhdetta aikuisuuteen ja leirin vaikutusta omaan aikuistumiseen. Näitä pohdintoja on vastauksissa paljon, ja voikin sanoa leirillä olleen näiltä osin merkittävä vaikutus. Vastauksista jäsenyyksiä mielenkiintoinen ja kattavakin ajatus aikuisuuden merkityksestä, joka voidaan kategorisoida esimerkiksi seuraavasti. Ensinnäkin, *autonomia* tietyn yhteiskuntasuhteen mielessä. Tähän liittyvät kommentit ovat usein muotoa ”saan olla just sellainen kuin oon”. Toiseksi *itseluottamus*, joka ilmaistaan sellaisilla käsitteillä kuin rohkeus, itsensä hyväksyntä, rehellisyys, omien ajatustensa arvostaminen, tai havainnoilla siitä, että ”mun kykyihin uskotaan” tai ”tunnen itseni fiksummaksi”.

Kolmantena kategoriana voidaan mainita *maailmankuvallinen moniulotteisuus*: kirjoituksissa todettiin, että maailmankuva on avartunut, ajatukset ovat laajempia ja harkitumpia tai että muiden mielipiteiden kuuntelu on avartanut ajatusmaailmaa. Neljänneksi *epävarmuuden sietäminen*, joka osittain liittyy autonomiaan ja itseluottamukseen: kirjoituksissa toistuu usein ajatus aikuisuudesta jonkinlaisena legitimiinä tai hallittuna epävarmuutena. Nämä näkyvät sen tyyppisinä muotoiluina kuten ”ei haittaa, vaikka ei ole kiirettä aikuistua”, ”ei tarte olla varma vaikkapa seksuaalisuudestaan tai työurastaan” tai ”ovet ovat auki, ei kiire mihinkään”. Viimeistä kategoriaa voi pohtia suorastaan ajankuvana ja aikuisuuteen liitettyjen roolien murren kautta. Mielenkiintoista kyllä, aikuisuutta ei reflektoida niinkään ihmissuhteiden (pari-

suhde, perhe) tai sosiaalisten kykyjen kautta (kuunteleminen, vuorovaikutus). Aikuisuuteen ei myöskään kytketä mitään kehitystehtävyydestä elämäntapaajattelua vaan pikemmin juuri psykologisia valmiuksia.

Analyysi: leirin jälkeen kerätty aineisto

Loppusyksyllä kerättyssä *kyselyaineistossa* maininnat vaikuttavimmista teemoista poikkesivat leirin lopussa kerätystä kirjoitusaineistosta. Eniten mainintoja saivat *seksi*, *seksuaalisuus* ja *sukupuoli*. *Suvaitsevaisuus* ja *eriarvoisuus* näkyivät teemana selvästi tässäkin aineistossa (pakolaisuus, suvaitsevaisuus, eriarvoisuus, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus). Kolmas paljon mainintoja saanut teema oli *päihteet* (huumeet ja alkoholi). Muut teemat saivat vain yksittäisiä mainintoja (kuolema ja itsemurha, arvot, maailmankatsomukset). Lisäksi itsetunnon ja minäkäsityksen kehittyminen näkyy vahvasti näissäkin vastauksissa, vaikka eivät kuulukaan leirin varsinaisiin teemoihin.

Vastauksissa myös avattiin sitä, miten vastaajat kokivat muuttuneensa leirin myötä. Tässä näkyy ennen kaikkea suvaitsevaisuuden lisääntyminen, mihin usein yhdistetään empatia ja tietty positiivinen uteliaisuus: vastauksissa kirjoitettiin muun muassa, että vastaaja on oppinut huomioimaan toiset tai osaa olla avoin ja avoimempi erilaisia asioita kohtaan. Lisäksi usein mainitaan asioiden näkeminen erilaisista näkökulmista ja monipuolisemmalla tavalla tai oppiminen ”ajattelemaan laajemmin”. Usein mainittiin myös kuuntelemisen kehittyminen ja keskustelutaidot. Empatia ja suvaitsevaisuus sekä tiedollinen uteliaisuus sekoittuvat teksteissä mielenkiintoisella tavalla. Mielenkiintoinen piirre näissä vastauksissa onkin, ettei niissä ole juuri lainkaan viittauksia järkipäisyyteen ja loogisesti parempaan argumentaatioon, vaan

keskustelu- ja ajattelutaitojen kehittyminen nähtiin nimenomaan erilaisten mielipiteiden kunnioittamisena ja avoimuutena. Tätä voi pitää yllättävänä paitsi leirien filosofis-humanistista taustaa vasten myös (ja ennen kaikkea) siksi, että muun muassa mediakriittisyyden ja valeutusten voisi kuvitella olevan nuortenkin kokemusmaailmassa keskustelua herättäviä asioita.

Ihmisenä kasvuun ja aikuisuuteen liittyvät vastaukset olivat varsin samanlaisia kuin leirin lopussa annetut, joskin jonkin verran punnitumpia. Vastauksissa toistuu sama aikuisuuskäsitys kuin leirin lopussa kerätyissä kirjoituksissa: nuori/aikuisen -kategorioiden rikkominen tai aikuisuuden ”epätäydellisyys”. Yli puolet vastaajista vastasi jollakin tavalla myönteisesti kysymykseen siitä, muuttiko leiri käsityksiä omasta aikuisuudesta tai aikuisuudesta ylipäänsä, minkä lisäksi ”ei, mutta...” -tyyppiset vastaukset olivat yleisiä. Tämän tyyppiset vastaukset jatkuivat usein esimerkiksi ”tunsin kasvaneeni leirin aikana ja tunsin olevani eri ihminen leirin jälkeen” tai ”tuli vain kypsempi olo kuin aikoihin”. Viittaukset kiireettömyyteen suhteessa omaan elämään olivat yleisiä: on aikaa ajatella omaa tulevaisuuttaan.

Kyselyssä pyydettiin myös arvioimaan, onko vastaaja oppinut jotain leirillä. Yleisesti ottaen vastaajat arvioivat, että ”leirillä oppii enemmän kuin koulussa”. Useimmat siis kokivat oppineensa leirillä, vaikka siellä ei olekaan mitään varsinaisia tiedollisia oppisisältöjä. Monet korostavat oppimisen tavan eroa (miten opitaan: leikkimällä, ajattelemalla itse, puhumalla, rennommin, vapaammin jne.), jolloin lausumaton tai lausuttu ajatus on, että leirillä joka tapauksessa opitaan. Tosin yleinen vastaustyyppi on myös oppimista vähättelevä ”jutellaan vaan asioista”.

Aineistojen synteesiä

Aineistosta nouseva yleinen johtopäätös on, että leiri vaikuttaa osallistujiin merkittävästi erityisesti itsetunnon ja sosiaalisten taitojen vahvistumisena. Samalla leirin teemoista alkaa jonkinlainen ajatusprosessi, joka vahvistaa ajatuksia ja mielipiteitä käsitellyistä asioista, joskaan ei näy suoraan perinteisellä tavalla ymmärrettynä tietona. Leirin katsotaan vahvistavan, ei niinkään muuttavan mielipiteitä, ja mahdollistavan joidenkin teemojen syvällisempi ajattelu, joka ottaa huomioon erilaisten mielipiteiden mahdollisuuden.

Kiinnostavimmat havainnot aineistosta seuraavat aineistojen vertailevasta lukemisesta. Miten nämä eri menetelmillä ja ennen kaikkea eri ajankohdissa kerätyt aineistot poikkeavat toisistaan? Ennen kaikkea on havaittavissa selvä reflektion syveneminen, kun etäisyys leiristä kasvaa. Puoli vuotta leirin jälkeen vastaukset olivat selvästi punnitumpia, siinä missä leirin aikana -materiaali keskittyi konkreettisemmin leiriolosuhteisiin. Vastausten huomattava syveneminen viittaa siihen, että leirin vaikutukset ovat hyvin pitkäkestoisia (”siemen, ”kipinä”), ja ajallinen etäisyys antaa myös mahdollisuuden pohtia teemoja syvemmin. Ymmärrys käsitellyistä asioista näyttäisikin alkavan jäsentyä vasta intensiivisen leiriviikon jälkeen. Leirin aikana käsiteltyjen asioiden jäsentäminen vaatii myös distanssia ja voi olettaa, että leirin käyneet työstävät kukin tahoillaan sisältöä vielä pitkään leirin jälkeen.

Kiinnostava kysymys on leirin ja prosessin suhde: on myös tavallista, että leiriläiset mahdollisuuksien niin salliessa kokoontuvat leirin jälkeen useinkin yhteen, jatkavat teemojen pohdintaa ja ovat tekemisissä toistensa kanssa. Leiriporukan tapaaminen leirin jälkeen voi olla merkittävä osa leirin maailmankuvallista vaikutusta.

Vaikka Prometheus-leirit korostavatkin yksilöllisyyttä, aineistossa näkyy ennen kaik-

kea kasvu: useimmat kuvaavat nimenomaan pikemmin muuttuneensa kuin ”saaneen olla oma itsensä”. Itsetuntopuheen kohdalla kiinnostavaa on myös se, ettei se juuri näy leirin alussa tehdyissä kirjoituksissa. Pikemmin leirin alussa korostuu identiteettiä kantavan viiteryhmän etsintä – tarve löytää samanhenkisiä ihmisiä. Tämä väistyy leirin loppuun tultaessa, jolloin leirin vaikutuksena korostetaan itsetunnon kehittymistä ja itsensä hyväksymistä. Leiri on selvästi tarjonnut etsityn viiteryhmän sekä maailmankuvallisten aineiden kokoamisen tilan ja ympäristön (vrt. Helve 2001, 142–144), minkä myötä sosiaalisten identiteettien pohdinta on muuttunut henkilökohtaiseksi vahvistumiseksi. Vahvistava yhteisö on näin tukenut yksilöllistä itsetuntoa. Todennäköistä toki on myös se, että näillä vahvistavilla yhteisöillä on voimakas vaikutus maailmankuvaan, joko tietoisesti tai tiedostamatta. Vaikuttavuudessa korostuu sosiaalisten taitojen ja itseluottamuksen taso, mutta ehkä yllättävänkin vähän suorat käyttäytymisen muutokset. Ihmisenä kasvaminen näyttäytyy ennen kaikkea itseluottamuksen kasvun kautta, samoin kuin aikuisuus näyttäytyy jonkinlaisena ”legitiiminä epävarmuutena”. Kiinnostava lisähavainto on se, että itsetunnon kehittymisen rinnalla vastauksissa mainitaan toistuvasti leirin tärkeimpänä vaikutuksena avoimuuden kehittyminen. Itsetunto ei siis

nuorten kokemuksessa viittaa lukittuun tai sulkeutuneeseen vahvuuteen.

Nämä havainnot ovat varsin hyvin linjassa leirejä käsittelevän aiemman tutkimuksen (opinnäytetöiden) kanssa, joissa on havaittu leirin vaikutuksista maailmankuvan laajeneminen ja aikuistuminen erityisesti tunteiden vahvistumisen mielessä (itseluottamus, itsensä hyväksyminen ja hyväksynnän saaminen) (Poikselkä 2006, 51–54) sekä voimaantumisen vahvistavan vertaisryhmän löytämisen mielessä (Tuppurainen 2008).

On myös merkillepantavaa, että leirin lopussa kerättyjen kirjoitusten ja puoli vuotta myöhemmin kerätyn kyselyaineiston välillä ajatus vaikuttavimmista teemoista muuttuu. Puoli vuotta leirin jälkeen erityisesti seksuaalisuus näkyy usein mainittuna teemana, kun taas leirin lopussa tehdyissä kirjoituksissa se ei näy juurikaan. Samoin päihdeteema näkyy selvästi enemmän myöhemmissä vastauksissa. Seksuaalisuusteeman korostuminen on mielenkiintoista, ja syitä voidaan spekuloida. Voi olla, että aihe on sikäli henkilökohtainen, että täyden vastaamisrauhan tarjoavassa verkkokyselyssä se on helpompi mainita. Toinen – ja kiinnostavampi – vaihtoehto on, että leirillä omaksutaan tietty leirin tarjottu kertomus, jossa korostuvat maailmankuvalliset asiat, kun taas myöhemmin vastatessa tähän kertomukseen on tehty irtiottoa. Toisaalta

Taulukko 2. Muutokset.

	Leirin aluksi/ kuluessa	Leirin loppuksi	Leirin jälkeen
Käsittelyn tapa	Leirin välittömät tapahtumat	Teemojen reflektio	Syvällisempi teemojen reflektio
Sosiaalinen kokemus	Vertaisryhmän etsintä	Kokemus kasvusta ja itsetunnon kehittymisestä	Kokemus kasvusta ja itsetunnon kehittymisestä
Keskeiset teemat	x	Maailmankuvat, eriarvoisuus, ympäristö	Seksuaalisuus, eriarvoisuus, päihteet
Kokemus oppimisesta	x	Tiedot	Sosiaaliset taidot

leiripedagogiikan elämismaailmalähtöisyys tuntuisi puhuvan tätä tulkintaa vastaan.

Myös suhde tietoon muuttuu myöhemmissä vastauksissa. Siinä missä heti leirin lopuksi leirin anti näyttäytyy uuden asiantiedon omaksumisen kautta, myöhemmin leirin vaikutusta jäsennetään toisella tavalla. Vaikka monet sanovat oppineensa paljon, opituista asioista ei listata juuri yhtään *tietoja* vaan erilaisia taitoja (sosiaalisia taitoja, suvaitsevaisuutta, läheisyyttä, kuuntelemaan, yhdessäoloa, toisten ymmärtämistä, muiden arvostamista, hyväksymistä, jne). Harvatkin viittaukset tietoihin ovat hyvin yleisellä tasolla (”sellaista filosofista settiä”). Yleisesti voidaan todeta, että leirin jälkeen korostuu tiedon lisääntyminen, erityisesti eriarvoisuudesta ja ympäristöstä, ja myöhemmissä jäsennyksissä tieto katoaa näkyvistä ja opitun kuvaus keskittyy sosiaalisiin taitoihin ja asenteisiin. Joka tapauksessa leiriläiset kokevat oppineensa leireillä. Aiemmin mainitun nuoruuteen kuuluvan ristivedon sosiaalistumisen ja uusille ideoille avoimuuden välillä (Häkkinen & Salasuo 2017, 178) voidaan tietystä mielessä katsoa ”ratkeavan”, jos sosiaalistuminen korostaa juuri avoimuutta ideoille.

Lopuksi

Yllä olevat havainnot ovat osittain leiritoiminnan ”näkyvätöntä tietoa” vahvistavia, osittain sitä täydentäviä ja osittain myös yllättäviä. Subjektiiivisten tulkintojen joukossa korostuvat leirin yleinen voimakas vaikutus ja itsetunnon kasvu sekä suvaitsevaisuuden eetoksen vahvistuminen leirin myötä. Tältä osin tutkimuksen tuloksissa ei ollut mitään erityisen yllättävää. Maailmankuvien kehitykseen liittyvät havainnot ovat kuitenkin kiinnostavia. Vaikuttaa siltä, että leirin aikana tapahtui tiettyä kulttuuriin sosiaalistumista siinä mielessä, että vertaisryhmän etsintä näyt-

ti toteutuneen ja sen tilalle tuli jonkinlainen minuuden vahvistuminen. Lisäksi on merkillepantavaa, että maailmankuvien muutos näytti tapahtuvan pikemmin ajatusmallien syvenemisen kuin muuttumisen mielessä.

Näitä kuitenkin täydensivät havainnot leirin vaikutuksen syvenemisestä ja jatkumisesta ajan kuluessa. Prometheus-leirin sisältö vaikuttaa olevan leiriläisille vaikea käsiteltävä leiriviikon aikana ja se vaatii palautumisen ”initiaatoritistä yhteisöön”. Toiseksi leirin aikana vaikuttavimman tuntuiset päiväteemat eivät välttämättä ole samoja kuin teemat, jotka tuntuvat vaikuttavimmalta leiriä myöhemmin arvioidessa ja muistellussa. Leiriläiset vaikuttavat ottavan leirillä vastaan tietyn kokonaisuuden, josta he vasta myöhemmässä vaiheessa ammentavat maailmankuvaansa elementtejä. Lisäksi heti leirin loputtua leirin maailmankuvallinen vaikutus jäsennetään helpommin selvän *tiedollisena* oppimisena, siinä missä puolen vuoden pohdinnan jälkeen korostuvat *sosiaaliset taidot*.

Tässä tutkimuksessa nojattiin ennen kaikkea kokemusten ja niiden merkityksen tutkimiseen. Tässä tutkimusotteessa on puolensa ja puolensa. Sen voi katsoa yhtäältä merkitsevän tutkimuskohteisiin luottamista, toisaalta tutkija on vahvasti myös kohteidensa tulkintojen varassa ja armoilla. Tässä tutkimusotteen katsottiin ennen kaikkea mahdollistavan nuorten kuulemisen. Varsin erilainen näkökulma Prometheus-leireihin varmasti syntyisi esimerkiksi tässä tutkimuksessa hylättyä etnografista otetta hyödyntämällä. Toisaalta myös kokemukseen nojaava tutkimus voisi avata leiritoiminnan vaikutusta laajemminkin: esimerkiksi pitkittäistutkimus, jossa seurataan leirin käyneitä nuoria, jotka ryhtyvät apuohjaajiksi tai yhdistyksen aktiiviksi, olisi kiinnostava.

Viitteet

- 1 Jo ennen Prometheus-leirejä vapaa-ajattelijat järjestivät ”varjorippikouluja” (Hartikainen 1984).
- 2 Alueelliset erot ovat varsin suuria. Esimerkiksi eteläpohjalaisista yläkoululaisista ainoastaan 8,5%:lla oli asiaa selvittäneen opinnäytetyön mukaan jotain tietoa leireistä (Helminen & Tilli 2016). Pääkaupunkiseudulla lukema olisi luultavasti ollut hyvin toisensuuntainen jo siksi, että ET-oppilaat ovat painottuneita Helsingin seudulle. Vuonna 2016 ET-oppilaiden osuus yläkoululaisista oli valtakunnallisesti 5,0% ja Helsingissä 15,6% (Opetushallitus 2019).
- 3 Suomessa toteutuva rippikoulujen tavoitavuus on poikkeuksellista Euroopan kehityksessä: vuonna 2016 rippikoululaisia oli yli 50 000 (Juusela 2017).
- 4 Leirin keskustelunvetoharjoituksia opinnäytetyössään tutkinut Aino Kaisalmi toteaa, että suurimman osan ajasta keskustelunvetäjä esittää keskustelua eteenpäin vievät kysymykset - toisaalta keskustelijan tekemää avautusta ei pidetä poikkeuksellisenä, eikä kilpailua vetäjän roolista synny. (Kaisalmi 2012, 65-66).
- 5 Viimeaikaisessa tutkimuksessa esimerkiksi Anna Juntunen on kuvannut samassa hengessä ”spiritualiteetiksi” ihmisen sisäisiä ajatusprosesseja, arvoja ja uskomuksia, jotka rakentavat kuvan itsestä, toisista ja maailmasta (Juntunen 2018). Pitäydymme tässä tutkimuksessa kuitenkin selvyiden vuoksi maailmankuvan käsitteessä.
- 6 Simo Tuppuraisen haastattelemat Prometheus-leirien vetäjät pitivät leirien pedagogisia menetelmiä tärkeinä, mutta toisaalta mitään yksittäistä menetelmää ei pidetty välttämättömänä leirin onnistumisen kannalta. (Tuppurainen 2008)
- 7 Aihealueet ovat uskonnottomat rituaalit, käsitteet ja maailmankatsomukset, moraalit, uskonnonvapaus, sekä perusoikeudet ja kansalaisoikeudet.
- 8 Yhdistys nojaa vahvasti vapaaehtoistoimintaan, ja monet ottavat roolin yhdistyksessä vapaaehtoisena koulutuksen, tiedotuksen tai muiden toimintojen parissa. Toki suurin osa leiriläisistä ainoastaan käy oman leirinsä.
- 9 Tästä jätettiin kuitenkin pois kansainvälinen leiri kielisyydestä sekä seniorileiri, jolla leiriläiset ovat muutaman vuoden vanhempia.
- 10 Verkkokyselymetodologiasta yleisesti ks Fox, Murray & Warm 2003.
- 11 Maantieteellisesti noin puolet vastaajista oli pääkaupunkiseudulta, noin neljäsosa muista suuremmista kaupungeista ja neljäsosa pienistä

kaupungeista tai maaseudulta. Naisia vastaajista on noin 60%, miehiä vajaa kolmasosa ja osa ei halua määritellä. ET-oppilaita on kaksi kolmasosaa vastaajista.

Lähteet

- Anttila, Anu-Hanna (2010) Ohipuhuminen sukupuolien välisenä kysymyksenä. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna, Kuurisaari, Kristiina & Puhakka Tiina (toim.) *Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos & Nuorisosaain neuvottelukunta, 6–12.
- Dahler-Larsen, Peter (2005) *Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt. Menetelmä-käsikirja*. Helsinki: Stakes.
- Day, Melissa & Thatcher, Joanne (2009) “I’m really embarrassed that you’re going to read this...”: Reflections on using diaries in qualitative research. *Qualitative research in psychology* 6 (4), 249–259.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fox, Jezz, Murray, Craig & Warm, Anna (2003) Conducting research using web-based questionnaires: practical, methodological and ethical considerations. *International journal of social research methodology* 6 (2), 167–180.
- Guest, Greg; MacQueen, Kathleen & Namey, Emily (2012) *Applied thematic analysis*. London: Sage.
- Harris, Marvin (1982) *Kulttuurien synty*. Helsinki: Kirjapaja.
- Hartikainen, Erkki (1984) Suomen ensimmäinen varjorippikoulu Forssassa. *Vapaa-ajattelijä* 5, 108–109.
- Helminen, Elias & Tilli, Timo (2016) *En vielä oikein tiedä, mitä se meinaa. Tutkimus eteläpohjalaisien yläkoululaisten Protu-tietoudesta*. Opinnäytetyö, Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Helve, Helena (2001) Nuorten muuttuvat arvot ja maailmankuvat. Teoksessa Helve, Helena (toim.) *Arvot, maailmankuvat, sukupuoli*. Helsinki: Helsinki University Press, s. 140–172.
- Helve, Helena (2015) A longitudinal perspective on worldviews, values and identities. *Journal of Religious Education* 63 (2–3), 95–115.
- Helve, Helena (2005) Borders and possibilities in youth research – a longitudinal study of the world views of young people. Teoksessa Helve, Helena (toim.) *Mixed methods in youth research*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hyers, Lauri (2018) *Diary methods*. Oxford: Oxford

- University press.
- Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (2017) Aika näyttää. Nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa Sami Myllyniemi (toim.) *Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoneuvosto, julkaisuja 56 & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 189, 177–192.
- Innanen, Tapani & Niemelä, Kati (2009) *Rippikoulun todellisuus*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 107. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Juntunen, Anna (2018) ”Pitää saada itkee ilosta ja surustakin”: nuoret ja hyvän elämän rakennusaineet. *Nuorisotutkimus* 36 (2), 35–54.
- Juusela, Pauli (2017) Rippikoulun kävijämäärä kasvoi – ero muihin Pohjoismaihin on huikea. *Kirkko ja Kaupunki* 6.4.2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/rippikoulun-kavijamaara-kasvoi-ero-muihin-pohjoismaihin-on-huikea>. (Viitattu 10.10.2018.)
- Kaisalmi, Aino (2012) *Kysyminen ja vastaaminen Prometheus-leirin ohjaajakoulutuksen keskustelunvetoharjoituksissa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- Koivisto, Elina; Mattila, Pekka; Hietanen, Joel; Sihvonen, Antti & Vassinen, Antti (2012) *Personal media day. State of Art -kartoitus*. Helsinki: NIBS.
- Kokkonen, Jarmo (2016) *Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa*. Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja.
- Korkiamäki, Riikka & Ellonen, Noora (2010) Ikätoverisuhteet sosiaalisina resursseina yläkouluiässä. *Nuorisotutkimus* 28 (3), 18–35.
- Kuula, Arja (2006) *Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino
- Lagström, Hanna; Pösö, Tarja; Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 101.
- Lewis, Ioan M. (1987) *Social Anthropology in Perspective. The Relevance of Social Anthropology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Miettinen, Jani & Vehkalahti, Kimmo (2013) Verkkokyselytutkimusten otosten valinta. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.) *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere: Vastapaino. 84–104
- Niemelä, Kati (2002) Rippikoulu ja Prometheus-leiri aikuistumisriitteinä. Teoksessa Tapio Kuore, Mika Vuori, Mika Gissler & Sakari Karvonen (toim.) *Viatomuudesta vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen –siirtymävaiheen tarkastelua*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosiain neuvottelukunta.
- Nurmenniemi, Jenni (2010) *Raportti lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka-verkkokyselystä*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 33. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etiikkaraportti.pdf>. (Viitattu 10.10.2018.)
- Opetushallitus (2019) 7–9. *luokilla katsomusaineita opiskelleet. Vipunen – Opetushallituksen tilastopalvelu*. <https://vipunen.fi/fi-fi/perus/Sivut/Kieli-ja-muut-ainevalinnat.aspx>. (Viitattu 26.2.2019.)
- Poikselkä, Kati (2006) *Protu oli kuin viikon kestänyt humala – sen jälkeinen ikäväkrapula tuskin ikinä loppuu. Prometheus-leirin merkitys aikuistuvalla nuorelle*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.
- Rautio, Päivi (1997) *Prometheus-leirit. Katsomuksiin sitoutumatonta aikuistumiskoulutusta Suomessa: uskontotieteellinen näkökulma*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Rinne, E. & Kallio, K. (2017) Nuorten tilallisten mielikuvien lähteillä. *Alue ja ympäristö* 46 (1), 17–31.
- Rusama, Jaakko (2002) Perusopetuksen katsomusaineet ja tapakasvatus. *Oppimistulosten arviointi 5/2002*. Helsinki: Opetushallitus.
- Räsänen, Olli & Sarpila, Outi (2015) Internet-lomake vai ei? Verkkokysely postikyselyitä täydentävänä menetelmänä. Teoksessa Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.) *Otteita verkosta: verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino: Tampere.
- Silvasti, Tiina (2014) Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, Ilmo (toim.) *Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristöntutkimukseen*. Helsinki: Gaudeamus, 33–48.
- Simukka, Salla (2006) *Kipinä*. Helsinki: WSOY.
- Tani, Sirpa (2010) Hengailun maantiede ja nuorisotutkimuksen eettiset ongelmat. *Kasvatus & aika* 4 (3), 51–71.
- Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli 2011. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tuppurainen, Simo (2008) *Tiedostava ja kriittinen yksilö yhteiskunnassa. Prometheus-leirin tuki ry:n leiritoiminnan tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.
- van der Kooij, Jacomijn, de Ruyter, Doret J. & Miedema, Siebren (2013) ”Worldview”: the Meaning of the Concept and the Impact on Religious Education. *Religious Education* 108 (2), 210–228.
- Zundel, M., MacIntosh, R., & Mackay, D. (2016) *The utility of video diaries for organizational research*. *Organizational Research Methods*. doi:10.1177/1094428116665463.

Moniääninen ruokaympäristö – ruokakasvatuksen mahdollisuudet nuorisotaloilla

Eila Kauppinen

Kauppinen, Eila (2018) *Moniääninen ruokaympäristö – ruokakasvatuksen mahdollisuudet nuorisotaloilla*. Helsinki: Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 38. 269 s.

Teksti perustuu kirjoittajan väitöskirjan lectio praecursoriaan Helsingin yliopistossa 16.11.2018. Vastaväittäjänä toimi dosentti Tomi Kiilakoski (Nuorisotutkimusverkosto).

Lasten ja nuorten ruokatottumukset, kouluruokailu, syömishäiriöt ja ylipaino ovat olleet jo pitkään puheenaiheita yhteiskunnassamme. Ruokatottumukset ovat yhteydessä lasten ja nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä hyvinvointiin lapsuudessa ja aikuisena (esim. Roos & Lehto & Ray 2012). Esiin on nostettu myös ruokavalintojemme merkitys ympäristön ja yhteiskunnan näkökulmasta (esim. Macdiarmid & Douglas & Campbell 2016; Perignon ym. 2017). Keskusteluihin osallistuvat niin tutkijat, ruoka-, terveys- ja ympäristöalan ammattilaiset, poliitikot, yritykset, media kuin kokemusasiantuntijat. Ruoka ja syöminen ovat kaikille omakohtaisia asioita ja jokaisella on mielipide tähän aiheeseen. Väitöskirjassani en osallistu keskusteluun siitä, millaiset ruokatottumuksemme pitäisi olla, vaan pohdin, miten voimme auttaa nuoria ymmärtämään ja arvioimaan niistä käytäviä keskusteluja sekä tekemään itsenäisiä ratkaisuja.

Ruokakasvatuksella pyritään auttamaan yksilöä ymmärtämään omien ruokavalintojen vaikutuksia niin omaan kuin muidenkin hyvinvointiin. Ruokakasvatus on arvoperusteista ja sen tavoitteena on herättää ihmiset miettimään arvojaan ja asenteitaan sekä ohjata ihmisten käyttäytymistä (vrt. Risku-Norja & Mikkola 2010). Ruokakasvatus liittyy kokonaisvaltaisesti ihmisen arkeen ja elämään, moniin erilaisiin ruokaympäristöihin.

Ruokakasvatus on viime vuosina herättänyt kasvavaa kiinnostusta ja yhteiskunnallista keskustelua. Tutkimuksellisesti on kiinnostavaa, että ruokakasvatuksen eri toimijoilla on usein erilaisia näkemyksiä siitä, mikä ruokakasvatuksessa on tärkeää ja mikä sen tavoitteena tulisi olla. Ruokakasvatus on monitieteinen tutkimuskohde. Siksi onkin luontevaa, että sen tavoitteet voidaan rakentaa eri lähtökohdistista käsin ja suunnata sitä eri kohderyhmille.

Ruokakasvatuksen merkitys korostuu nyky-yhteiskunnassa. Elämme yhteiskunnassa,

jossa tutkitun tiedon rinnalla leviää monenlaista ruokaan liittyvää kokemusasiantuntijoiden tietoa. Erityisen nopeasti käsitykset ja kokemukset leviävät nuorten suosimassa sosiaalisessa mediassa. Ruokaan ja syömiseen liittyviä näkökulmia on runsaasti. Siihen liittyvä tieto on ajoittain ristiriitaista. Tästä seuraa, että lisääntyneiden vaihtoehtojen tulkitsemiseksi sekä terveellisten ja kestävien valintojen tekemiseksi tarvitaan monipuolisia tiedollisia ja taidollisia valmiuksia. Näitä ruokaan liittyviä tietoja ja taitoja opitaan monissa erilaisissa ruokaympäristöissä. Aiemmin nuorille suunnattua ruokakasvatusta on tutkittu erityisesti koulukontekstissa. Nuorten vapaa-ajan ruokakasvatusta ja muita ruokaympäristöjä on tutkittu vain vähän. Väitöskirjassani olen tarkastellut, miten nuoria voidaan vapaa-ajan ruokakasvatuksen ja ruokaympäristöjen avulla ohjata ruokaan liittyvissä valinnoissa ja oppimisessa. Pohdin, miten nuoret oppivat ruokaan liittyviä tietoja ja taitoja koulun ja kodin lisäksi vapaa-ajan toiminnassa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat nuorisotalot. Pystyväkseni ymmärtämään aiemmin melko tutkimatonta ilmiötä monipuolisesti tarkastelin tutkimuskohdettani eri tieteenalojen näkökulmasta. Lisäksi käytin aineiston keräämisessä sekä määrällisiä että laadullisia tutkimusmenetelmiä.

Tässä lektiössäni haluan nostaa esiin ruokakasvatuksen merkityksen osana laajempaa sivistyskäsitteistä ja pohtia ruokakasvatuksen asemaa elinikäisen oppimisen näkökulmasta. Sivistys on enemmän kuin osaaminen; se on kasvatuksen kautta omaksuttua viisautta, avarakatseisuutta ja henkistä kehittyneisyyttä. J. V. Snellman (1806–1881) puhui sivistyksestä, joka on sekä yksilönä kasvamisen että yhteiskunnallisen edistyksen prosessi. Tutkimuksella ja tiedolla on tärkeä rooli osana sivistystä, mutta sivistys ei rakennu pelkästään hankkimalla uutta tietoa. Sivistys sisältää vaatimuksen opetella tarkastelemaan elämää ja

maailmaa uusista näkökulmista, kriittisesti ja itseksikriittisesti. Sivistys on jatkuvaa inhimillistä kasvua ja kehittymistä. Sivistys ja kansalaisena toimiminen ovat kiinteässä liitossa keskenään. Ruokakasvatuksen tapaan sivistyksessä keikeistä on uuden oppiminen, omakohtaisen suhteen muodostaminen opittuun ja kyky arvioida, käyttää ja soveltaa opittuja tietoja ja taitoja. (vrt. Niemelä 2011.)

Seija Lintukangas on tuonut kouluruokailua kehittävässä tutkimuksissaan esiin ruokasivistyksen käsitteen. Sen mukaan ruokasivistys on kasvatuksen kautta opittuja tietoja ja taitoja; osaamista, jonka avulla ihmiset ymmärtävät ruoan merkityksen elämässä. Se on ruoan kunnioittamista ja niiden arvostamista, jotka tuottavat ja valmistavat ruokaa. Ruokasivistykseen kuuluu myös ymmärrys siitä, ettei ruoka ole itsestäänselvyys tai kenenkään etuoikeus. Ruokasivistys näkyy arvoissa ja arvostuksissa vastuullisina valintoina, ruoan järkevänä käyttämisenä ja hyvinä tapoina. Ruokasivistys on esimerkiksi kiitollisuutta ja itsestä, toisista ja koko elinympäristöstä välittämistä, niin kansallisesti kuin globaalisti. (Lintukangas 2014.)

Ihminen sivistyy, kun hän voi toteuttaa itseään ja kasvaa omiin mittoihinsa sekä yksilönä että osana yhteisöä. Sivistymisen prosessia tukevat omakohtaisuus, osallisuus ja yhteisöllisyys. Vertaisryhmän vuorovaikutuksen ja keskustelujen avulla oma ajattelu ja sen ilmaisu kehittyvät ja opitaan yhdessä toimimista. (Niemelä 2011.) Ruokakasvatuksen tavoitteita voidaan tarkastella ruokataju-käsitteen avulla. Sivistymisen prosessia mukaillen ruokataju-käsitteessä korostuvat toimijuus, omakohtaisuus ja ruoan sosiaaliset merkitykset. Ruokatajun näkökulmasta ruokakasvatuksen tavoitteena on ohjata ja tukea ihmisiä siten, että valinnat ovat kestäviä yksilön, yhteiskunnan ja maapallon kannalta (vrt. Janhonen & Mäkelä & Palojoki 2016).

Tämän väitöstutkimuksen tulosten pe-

rusteella nuorten ruokataju kehittyy, kun ruokaympäristöjen ilmapiiri ja toimintatavat mahdollistavat yhdessä toimimisen ja aktiivisen toimijuuden. Tärkeää on myös, että ruokaympäristöt muodostuvat erilaisista valinnan paikoista, jolloin nuoret voivat pohtia omia valintojaan suhteessa omaan arkeen, muiden valintoihin, ympäristöön ja jopa yhteiskuntaan. Ruokakasvatuksen avulla pyritään vahvistamaan osaamista, mutta kuten sivistyksenkin näkökulmasta tavoite on osaaamista laajempi. Se ohjaa nuorta toteuttamaan itseään, kasvamaan niin yksilönä kuin osana yhteisöä ja ymmärtämään, että olemme kaikki samalla maapallolla ja valintamme vaikuttavat myös ympäröivään maailmaan.

Sivistys voidaan nähdä omaehtoisen oppimisen prosessina (Niemelä 2011). Snellman, jota voidaan pitää elinikäisen oppimisen ”isänä” Suomessa, totesi: ”sivistys ei pääty kouluun tai johonkin tiettyyn tutkintoon, vaan koko elämä on sitä koulua, jossa yksilö muokataan ihmiseksi”. Elinikäistä kasvatusta ja oppimista voidaan perustella niin yhteiskunnan kuin yksilön näkökulmaista. Yksilölle merkittävää on, että ihmisen henkinen kehitys jatkuu läpi elämän ja elinikäisen oppimisen avulla elämänlaatu ja työelämässä ja elämässä yleensä tarvittavat valmiudet paranevat. Yhteiskunnalliset perustelut voidaan liittää kansalaisen ja työntekijä rooleihin, joiden kautta edistetään demokraattisen yhteiskunnan toimivuutta ja kilpailukykyä. (Tuomisto 2012.)

Elinikäisen oppimisen painopiste on oppijassa, oppimisessa ja oppimisympäristöissä sekä ohjauksessa. Opimme niin formaaleissa, informaaleissa kuin non-formaaleissa oppimisympäristöissä ja kaikilla on oikeus oppia omalla tavallaan. (Niemelä 2011.) Ruokakasvatuksen keskusteluissa usein unohdetaan, että lapset ja nuoret oppivat myös koulun ja kodin ulkopuolella. Informaalia oppimista voi tapahtua paikasta riippumatta. Tietoja ja tai-

toja opitaan aidoissa tilanteissa, jolloin opittua on helpompi käyttää ja soveltaa tulevaisuudessaakin (Resnick 1987). Parhaimmillaan informaali oppiminen toteutuu, kun yksilö osallistuu aktiivisesti yhteisön toimintaan. Oppiminen liittyy käytännön tekemiseen, yhteisöön kuulumiseen, identiteetin kehittymiseen ja kokemiseen, merkitysten luomiseen. (Wenger 2009.) Näistä syistä halusin tarkastella ruokakasvatusta juuri nuorten kodin ja koulun ulkopuolisen vapaa-ajan, erityisesti nuorisotalojen näkökulmasta.

Nuorisotalot tarjoavat nuorille ruokaan liittyviä oppimisympäristöjä. Ruoka on läsnä nuorisotaloilla eri tavoin. Nuoret tuovat mukanaan omia välipaloja, nuorille tarjotaan välipaloja ja nuorisotaloilla on kioskeja ja kahviloita, joista nuoret voivat ostaa välipaloja. Joillain taloilla nuoret voivat valmistaa ruokaa ja syödä yhdessä. Nuorisotyössä oppiminen nähdään siten, että se on omaehtoista ja nuorilähtöistä. Osallistuminen on vapaaehtoista ja nuoret voivat itse päättää, mitä tekevät. He toimivat yhdessä vertaistensa, ystävien ja nuorisotalon muiden nuorten kanssa. (Batsleer 2008.) Nuorisotalot tarjoavat oppimisympäristöinä nuorille mahdollisuuden oppia, kasvaa ja kehittyä eri tavoin. Tavoilla, jotka ovat juuri nuorille mielekkäitä. Nuorisotaloilla oppiminen perustuu pääasiassa sosiaaliseen kanssakäymiseen vertaisryhmässä (Kiilakoski & Kivijärvi 2014). Vuorovaikutus onkin keskeistä niin sivistyksen prosesseissa (Niemelä 2011), vertaisoppimisessa (Ogden 2000) kuin nuorisotyössä (Batsleer 2008). Kun nuoret keskustelevat tai väittelevät esimerkiksi ruokaan liittyvistä aiheista, heillä on mahdollisuus oppia enemmän kuin yksin työskennellessään (De Lisi 2002; Fawcett & Garton 2005).

Sivistys on itse tekemistä. Oppiminen on aina prosessi, jonka äärellä ihmisen on itse oltava. Vaikka läsnä olisikin oppimisen sosiaalisuutta ja yhdessä oppimista tukevia

muuta oppijoita, toisen puolesta ei voi oppia. Kasvattaminen puolestaan on ulkoista vaikuttamista. Sivistyksen näkökulmasta nuoria kasvattavien tahojen tehtävänä on kehittää nuorten oppimisen perustaa, osaamista, jota tarvitaan jatkuvassa oppimisessa, tulevaisuuden ja uusien tilanteiden haltuunotossa sekä arjen muuttuvissa olosuhteissa. (vrt. Niemelä 2011.) Ruokakasvatuksen osalta nuorten voi olla vaikea tunnistaa oman osaamisensa tasoa ja myös niitä asioita, joita tulisi vielä oppia. Vapaa-ajan ruokakasvatuksessa tulisikin pohtia, miten nuorten kanssa työskentelevät aikuiset voisivat nykyistä aktiivisemmin tehdä nuorten osaamista näkyväksi ja auttaa nuoria arvioimaan omaa osaamistaan. Sivistyksen ja ruokakasvatuksen näkökulmasta nuorten vapaa-ajan ruokaympäristöissä tulisi jatkossakin, ehkä jopa nykyistä enemmän, tukea nuorten aktiivista toimijuutta ja vertaisoppimista sekä vahvistaa nuorten keskinäisiä sosiaalisia suhteita yhteisen toiminnan kautta.

Nykyajan sivistynyt ihminen kantaa vastuuta niin muista ihmisistä kuin luonnostakin ja osallistuu yhteiskunnalliseen toimintaan (Niemelä 2011). Sivistys ei liity vain yksilöihin, vaan sillä on kollektiivinen luonne ja kulttuurinen merkitys. Ruokakasvatuksessa nousevat esiin nämä samat tekijät, mikä edelleen vahvistaa sivistyksen ja ruokakasvatuksen yhteyttä. Vaikka nuorisotyössä on monia ruokaan ja syömiseen liittyviä käytäntöjä, näyttää siltä, että toiminnassa ei hyödynnetä riittävän monipuolisesti ruokakasvatuksen mahdollisuuksia. Tai että ne eivät esiinny riittävästi nuorisotyöhön liittyvässä ammatillisessa ja tieteellisessä keskustelussa. Ruoan ja yhdessä syöminen ulottuvuuksia ei hyödynnetä riittävästi, vaikka juuri ne voitaisiin liittää terveiden elämäntapojen edistämisen ja ympäristövastuullisuuden lisäksi laajemminkin yleisen sivistyksen ja nuorisotyön tavoitteisiin. Yhdessä syöminen ja ruoan valmistaminen tarjoavat tilaisuuden olla vuorovaikutuksessa

nuorten kanssa, tukea nuorten välistä vuorovaikutusta ja keskustella ruoan välityksellä nuorten arjesta. Ruoan kautta nuoret voivat oppia vuorovaikutustaitoja. Onnistumiset ja saatu palaute vahvistavat nuoren uskoa omaan itseensä ja toimijuutta, joka puolestaan kehittää nuoren identiteettiä (Greeno 2006). Nuorten yhteiskunnallisen vastuunkannon ja osallistumisen näkökulmista vapaa-ajan ruokakasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti siihen, että nuoret pohtisivat nykyistä enemmän ruoan eri merkityksiä sekä ruokajärjestelmää ja siihen liittyviä kestävän kehityksen näkökulmia.

Yhteiskuntamme sivistyksen ja yhdessä rakennetun sivistyneisyyden osoituksena on muotoutunut ajatus siitä, että kaikilla on oikeus oppia. On myös tärkeää, että opimme toimimaan erilaisten ihmisten kanssa. Lasten ja nuorten etu onkin, että kehitämme tapoja, joiden avulla erilaiset lapset ja nuoret voivat oppia toisiltaan. Nuorisotaloilla nuoret ovat tekemisissä vertaisten kanssa, jotka tulevat monista eri taustoista. Ruokakasvatuksen näkökulmasta nuorisotalot ruoka- ja oppimisympäristöinä voivat vahvistaa jokaisen oikeutta oppia ja tarjota ruokaan liittyviä vertaisoppimisen paikkoja. Tuomalla esiin ruoan sosiaalisia merkityksiä voidaan kehittää tapoja, jotka auttavat nuoria ymmärtämään toisiaan ja eri kulttuureja. Kun ruokaan liitetään vuorovaikutus ihmisten välillä, yhteinen syöminen ja tarinankerronta, voidaan rakentaa myös suvaitsevaisempaa yhteisöä, jossa erilaisuus ja moniäänisyys nähdään rikkautena (Flowers & Swan 2012).

Kuten Snellmankin aikanaan totesi, sivistys rakentuu koko elämän ajan. Opimme eri paikoissa ja tilanteissa eri tavoin. Ruokakasvatuksen tavoitteita voidaan parhaiten saavuttaa, kun hyödynnetään niin formaaleja kuin informaaleja oppimisympäristöjä. Tämä tutkimus vahvistaa aikaisempien tutkimusten lailla (esim. Murcott 2014; Wolfson

ym. 2017), että kodilla on suuri merkitys ruoanvalmistustaitojen ja ruokatottumusten taustalla. Suomessa ruokakasvatusta käynnistyy formaalin koulutusjärjestelmän puolella jo osana varhaiskasvatusta ja jatkuu peruskoulun loppuun. Koulun ja kodin lisäksi ruokakasvatuksen parissa on paljon muita toimijoita. Jotta nuoret pystyvät näkemään eri paikoissa opitun yhteyden toisiinsa ja hyödyntämään opittua nykyistä paremmin, tulisi kasvatustyö tehdä nykyistä näkyvämmäksi ja rakentaa enemmän yhteistyötä ruokakasvatuksen eri toimijoiden välillä. Ruokakasvatuksesta vastaavien henkilöiden tulisi myös nähdä ne ristiriidat, joita nuoret kohtaavat tehdessään valintoja, ja auttaa nuoria ymmärtämään ja ratkaisemaan näitä tilanteita.

Väitöskirjani kautta olen halunnut tuoda nuorten vapaa-ajan ruokaympäristöihin ja nuorisotyöhön liittyviä näkökulmia ruokakasvatuksesta käytävään monitieteiseen keskusteluun. Nyt tarkastettavassa väitöskirjassa rakennan ymmärrystä siitä, miten vapaa-ajan moniäänisissä ruokaympäristöissä voidaan ohjata nuoria ruokaan liittyvissä valinnoissa ja oppimisessa. Ruokaympäristön moniäänisyys syntyy sen monista valinnan paikoista ja nuorten yhdessä tekemistä valinnoista. Kun ruokakasvatuksen ja ruokaympäristöjen lähtökohtana on nuorten aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen sekä yhdessä toimiminen vertaisten kanssa, nuorten on helpompi motivoitua, sitoutua, oppia ja myös hyödyntää omaa ja muiden osaamista. Ruokakasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistä on, että nuorten eri paikoissa oppimat tiedot ja taidot muodostavat nuorten arkeen liittyviä kokonaisuuksia. Kokonaisuuksia, jotka luovat pohjaa laajemman ruokaymmärryksen rakentumiselle. Sivistyksen näkökulmasta ruokakasvatusta tulisi tarkastella nykyistä kokonaisvaltaisemmin ylittäen formaalien ja informaalien oppimisympäristöjen rajat.

Näin voimme tarjota nuorille kokonaisvaltaisia, kodin, koulun ja vapaa-ajan yhdistäviä oppimisen kokemuksia ja vahvistaa myös elinikäiseen oppimiseen tarvittavia taitoja. Jotta tähän päästään, ruokakasvatuksen kentällä tarvitaan nykyistä enemmän yhteistyötä sekä organisaatioiden ja tieteenalojen rajat ylittäviä näkökulmia. Tämä koskee sekä tutkimusta että käytännön toimintaa lasten ja nuorten kanssa.

Lähteet

- Batsleer, Janet (2008) *Informal learning in youth work*. London: Sage Publications Ltd.
- De Lisi, Richard (2002) From marbles to Instant Messenger: Implications of Piaget's ideas about peer learning. *Theory into Practice* 41(1), 5–12.
- Fawcett, Lillian M.. & Garton, Alison F. (2005) The effect of peer collaboration on children's problem-solving ability. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 157–169.
- Flowers, Rick & Swan, Elaine (2012) Eating the Asian other? Pedagogies of food multiculturalism in Australia. *Portal Journal of Multidisciplinary International Studies*, 9(2) 1–30.
- Greeno, James G. (2006) Commentary: Authoritative, Accountable Positioning and Connected, General Knowing: Progressive Themes in Understanding Transfer. *Journal of the Learning Sciences*, 15, 537–547.
- Janhonen, Kristiina & Mäkelä, Johanna & Palojoki, Päivi (2016) Food education: from normative models to promoting agency. Teoksessa Jennifer Sumner (toim.) *Learning, Food, and Sustainability*. New York: Palgrave Macmillan, 93–110.
- Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti (2015) Youth clubs as spaces of non-formal learning: professional idealism meets the spatiality experienced by young people in Finland. *Studies in Continuing Education*, 37(1), 47–61.
- Lintukangas, Seija (2014) *Ruoan arvostaminen – Vastuullinen ja taitava ruokapalveluhenkilöstö muutosagenttina ruokahävikkiä vähentämässä ja ruokasivistystä nostamassa*. ResTaRu-hankkeen loppuraportti. Iitti: Edutaru Oy.
- Macdiarmid, Jennie I. & Douglas, Flora & Campbell, Jonina (2016) *Eating like there's no tomorrow: Public awareness of the environmental impact of food and reluctance to eat less meat as part of a*

- sustainable diet. Appetite*, 96, 487–493.
- Murcott, Anne (2014) 'It's such a pleasure to cook for him'. Food, mealtimes and gender in some South Wales households. Teoksessa Stevi Jackson & Shaun Moores (toim.) *The politics of domestic consumption. Critical readings*. New York: Routledge, 89–99.
- Niemelä, Seppo (2011) *Sivistymisen. Sivistystarve, -pedagogiikka ja -politiikka pohjoismaisessa kansansivistystraditiossa*. Itä-Suomen yliopiston väitöskirja, Snellman-instituutin A-sarja 25. Keuruu: Kansanvalistusseura & Snellman-instituutti.
- Ogden, Lynn (2000) Collaborative tasks, collaborative children: An analysis of reciprocity during peer interaction at Key Stage 1. *British Educational Research Journal*, 26(2), 211–226.
- Perignon, Marlene & Vieux, Florent & Soler, Louis-Georges & Masset, Gabriel & Darmon, Nicole (2017) Improving diet sustainability through evolution of food choices: review of epidemiological studies on the environmental impact of diets. *Nutrition reviews*, 75(1), 2–17.
- Resnick, Lauren B. (1987) The 1987 presidential address: Learning in school and out. *Educational Researcher*, 16, 13–20.
- Risku-Norja, Helmi & Mikkola, Minna (2010) Ruokakasvatus osaksi koulujen kestävyyskasvatusta. *Maaseudun uusi aika*, 2/2010, 44–54.
- Roos, Eva & Lehto, Reetta & Ray, Carola (2012) Parental family food choice motives and children's food intake. *Food Quality and Preference*, 24(1), 85–91.
- Tuomisto, Jukka (2012) *Elinikäinen oppiminen: oikeus vai pakko? Teoksessa Pauli Kettunen & Hannu Simola (toim.) Tiedon ja osaamisen Suomi: kasvatus ja koulutus Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: SKS, 411–435.
- Wenger, Etienne (2009) A social theory of learning. Teoksessa Knud Illeris (toim.) *Contemporary theories of learning: learning theorists... in their own words*. New York: Routledge, 209–218.
- Wolfson, Julia A. & Frattaroli, Shannon & Bleich, Sara N. & Smith, Katherine Clegg & Teret, Stephen P. (2017) *Perspectives on learning to cook and public support for cooking education policies in the United States: A mixed methods study. Appetite*, 108, 226–237.

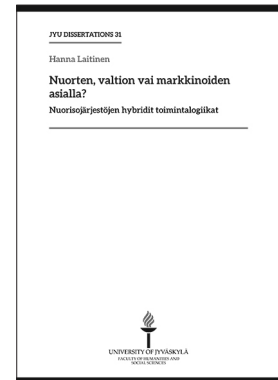
Nuorten, valtion vai markkinoiden asialla?

Nuorisojärjestöjen hybridit toimintalogiikat

Hanna Laitinen

Laitinen, Hanna (2018) Nuorten, valtion vai markkinoiden asialla? Nuorisojärjestöjen hybridit toimintalogiikat. University of Jyväskylä: JYU Dissertations numero 31. 200 s.

Teksti perustuu kirjoittajan väitöskirjan lectio praecursoriaan Jyväskylän yliopistossa 10.11.2018. Vastaväittäjänä toimi dosentti Leena Suurpää (Punainen Risti).

Millaisia ovat suomalaiset nuorisojärjestöt ja mihin niitä nykypäivänä tarvitaan? Onko sillä ylipäänsä mitään merkitystä, että nuorille vapaa-ajan toimintamahdollisuuksia tarjoavat kunnallisten ja muiden julkishallinnollisten toimijoiden sekä yritysten rinnalla juuri järjestöt? Tällaisia kysymyksiä olen pohtinut viimeiset vuodet väitöstutkimusta tehdessäni.

Aloitin vastausten etsimisen historiasta, joka ulottuu kauas. Kristilliset yhdistykset, raittiusyhdistykset ja nuorisoseurat järjestivät nimittäin nuorisotoimintaa jo 1800-luvulla, ja 1900-luvun alkupuolella Suomen lapsille ja nuorille toimintaa alkoivat suunnata myös muun muassa partioliike, 4H-liike, poliittiset liikkeet ja esimerkiksi Nuoren Voiman liitto, jonka piiriin syntyi lukuisia osastoja ja harrastuspiirejä.

Nuoren Voiman Liiton jäsenten yhdyssiteenä on palava isänmaanrakkkaus, uuttera, kehittävä, harrastuksellinen työskentely, lujat toverihenki ja viattomalle ilolle, leikeille ja urheilulle avoin mieli.

Ote *Nuori Voima* -lehden kirjoituksesta koskien liiton perustamista 1.3.1920 (Nuoren Voiman Liitto 2018).

Tekstiotteen kuvaama 1920-luvun kaltainen ponteva isänmaallisuus ei ollut tuon ajan nuorisojärjestöissä mitenkään poikkeuksellinen ilmiö. Päinvastoin, nuoriin kohdistuva ja nuorten oma järjestötoiminta liittyi kiinteästi yhteiskunnassa muutoinkin pinnalla olleisiin pyrkimyksiin rakentaa ahkeraa, sivistynyttä ja toinen toistensa kanssa toimeen tulevaa suomalaista kansakuntaa. Tämä isänmaallinen kasvatusavoite näkyi järjestöissä vahvana vielä sotien aikana ja niiden jälkeen. (Nieminen 2012.)

1900-luvun alkupuolen järjestöt olivat tyypillisesti osa kansanliikkeitä, joiden suu-

ruus näyttäytyi jäsenmäärissä. Ympäri Suomen perustettiin runsaasti paikallisia nuorisoyhdistyksiä, osastoja, harrastuspiirejä, seuroja ja lippukuntia (Siisiäinen 1988). Ei ehkä ole liioiteltua olettaa, että tällä laajalle levinneellä ahkeruudella, sivistystyöllä ja tervehenkisyydellä edistävällä työllä oli osansa siinä, miten Suomi nousi köyhästä maatalousmaasta rikkaiden länsimaiden joukkoon. Ainakin voidaan todeta, että järjestöjen työ rakensi pohjaa nuorisotyölle ja nuorisopolitiikalle, jotka siirtyivät vuosisadan jälkipuoliskolla asteittain ensisijaisesti kuntien ja valtion vastuulle. Kaiken kaikkiaan varhaisilla nuorisojärjestöillä oli muun suomalaisen kansalaisjärjestötoiminnan rinnalla suuri merkitys nuorisotyön ja laajemmin hyvinvointivaltion rakentamiselle eikä voi kuvitella, että lopputulos olisi ollut samanlainen, jollei järjestöjä olisi ollut. Kiitos menneille järjestöaktivisteille!

Monia noina aikoina perustettuja järjestöjä on edelleen hengissä. Vuosikymmenten saatossa ne ovat sopeutuneet moniin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja uudistaneet toimintatapojaan vastatakseen yhteiskunnan ja nuorten kansalaisten muuttuviin tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. Yksi tutkimushaastatteluissani¹ usein kuvattu muutos oli suurten liikkeiden ajanjakson päättyminen 1970-luvulla. Tuolloin kiinnostus kansanliiketyyppiseen toimintaan väheni ja nuorille tarjoutui yhdistysrienteiden lisäksi myös monia muita vapaa-ajan mahdollisuuksia: viihteelliset ja kaupalliset palvelut alkoivat lisääntyä eikä aina tarvinnut edes lähteä kotoa minnekään tekemistä etsimään, kun yhä useampaan kotiin tuli televisio. Kiinnostus järjestöjen toimintaa kohtaan ja samalla myös järjestöjen jäsenmäärät lähtivät selvään laskuun. Toinen samaan suuntaan vaikuttanut muutos koskee ihmisten suhdetta aatteellisuuteen tai ideologisuuteen. Osa haastatteleistani järjestöjohtajista näet kertoo, että aatteellisuus ja etenkin politiikkaan viittaavat aatteet ovat

1970-luvun jälkeen muuttuneet kokoavasta voimasta pikemminkin rajaavaksi tekijäksi, joka sulkee osan nuorista ulos.

Varmaan yksiä semmosia merkittäviä seikkoja – tätä ei oo varmaan missään todistettu, mut mun mielestä se menee aika lailla yksiin sen kanssa – että 70-luvulle asti [niin meidän] kuin muidenkin poliittisten nuorten kesäpäivät oli valtavia tilaisuuksia, siis yli 10.000-päisiä yleisöjä. Ja niitten hiipuminen alkoi samaan aikaan kuin Ruisrock, Ilosaarirock, Provinssirock on perustettu.

Järjestöjohtajan haastattelu, poliittinen nuorisojärjestö.

Aika näytti siis ajavan aatteellisten, kansanliikkeisiin perustuvien järjestöjen ohi oman lapsuuteni ja nuoruuteni aikoina 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella. Tämä pakotti vanhat järjestöt tarkistamaan toimintojaan. Muutos näkyi selvästi myös siinä, millaisia uusia yhdistyksiä noihin aikoihin perustettiin. Itse olin perustamassa Pohjola-Nordenin nuorisoliiton paikallisosastoa Keravalle vuonna 1984. Samaan aikaan muut ikätoverini ja meillemme silloisille nuorille hyvää tarkoittavat aikuiset perustivat eniten kulttuuriin, liikuntaan ja muuhun virkistämistoimintaan liittyviä yhdistyksiä (Siisiäinen 1988). Väitöstutkimukseni kohdejoukossa yksi tyypillinen tällä ajalla syntynyt valtakunnallinen nuorisojärjestötyyppi onkin harrastusyhdistysten kattojärjestö, jonka tehtävänä on edistää lasten ja nuorten paikallisia harrastusmahdollisuuksia, harrastuksen tunnettuutta ja ohjaajien osaamista. Harrastusjärjestöjä perustetaan runsaasti edelleen ja niissä on yhteensä sekä paljon jäseniä että aktiivista toimintaa (Siisiäinen & Kankainen 2009). Sen sijaan Keravan Pohjolan-Nordenin nuorisoliiton paikallisosasto poistettiin viime vuonna yhdistysrekisteristä, koska sen katsottiin olevan kuollut.

Tähän mennessä esimerkkeinä mainitsemani nuorisojärjestöt ovat rakenteeltaan

jäsenyyteen perustuvia järjestöjä. Niiden ole-massaolon idea perustuu siihen, että kansa-laiten joukossa on yhteisen mielenkiinnon kohteen jakavia ihmisiä, jotka liittyvät järjes-töön jäseniksi. Tutkimieni nuorisjärjestöjen joukossa näkyy, että 1970-luvun jälkeen alkoi asteittain yleistyä myös toisenlainen tyyppi, tehtävälähtöinen järjestö, jossa jäseniä on joko hyvin vähän tai ei ollenkaan. Osa näistä onkin rekisteröitynyt säätiöiksi. Tällaisten nuorisjärjestöjen perustamisen herätteenä on havainto jostakin nuoria koskevasta ongel-masta tai tarpeesta, johon tartutaan vapaaeh-toisten ja ammattilaisten yhteistoimin, joskus lähes kokonaan ammattilaistyönä. Toisin kuin perinteisiin kansanliikkeisiin pohjautuvissa nuorisjärjestöissä, näiden järjestöjen toi-minta ei siis ole lähtöisin jäsenistöstä eikä kohdistu ensisijaisesti jäseniin vaan muihin nuoriin. Järjestön talous ei näin ollen myös-kään perustu jäsenmaksuihin, vaan muunlai-seen varainhankintaan julkisista ja yksityisistä lähteistä, usein myös esimerkiksi maksulliseen harrastustoimintaan ja muiden palvelujen myyntiin.

Jos se nuoren osallisuus alkaa vaikka sieltä, että se alkaa netissä seuraamaan meitä, alkaa sitten käy-mään joskus kommentoimassa meidän keskusteluja, seuraavaksi pyytää meidän tarroja ja liimailee niitä jonnekin, tulee sitten käymään jossain meidän iltatapahtumassa, juttelee siellä meidän [vapaaeh-toisten] kanssa ja päättää ilmoittautua, et hän olis kiinnostunut. Niin siitä on aika pitkä matka siihen, että on kiinnostunut siitä järjestötoiminnasta. Että järjestötoiminnan ongelma ehkä on se, että monet järjestöt lähestyy jäsenyys edellä. Sehän on aika sitouttavaa tavallaan, se on aika kynns.”

Järjestöjohtajan haastattelu, sosiaalisen vahvista-misen järjestö

Alussa esitin kysymyksen, millaisia suoma-laiset nuorisjärjestöt ovat. Tutkimuksessani laskin, että vuonna 2015 päätoimisia valta-kunnallisia nuorisjärjestöjä – eli nuorten

omia järjestöjä tai ensisijaisena tehtävänään nuorisotoimintaa tekeviä valtakunnallisia nuorisjärjestöjä – oli Suomessa yhteensä 109. Näistä 20 on aloittanut toimintansa jo ennen vuotta 1950 ja 25 on perustettu 2000-luvulla, joten joukossa on sekä jo hyvin vanhoja että uusia järjestöjä ja monia siltä väliltä. Ikänsä lisäksi järjestöt ovat myös muutoin hyvin monenlaisia ja monet historiakuvaukseni piirteet näkyvät niiden joukossa edelleen. Niinpä vaikka isänmaanrakkaus, uutterra harrastuk-sellinen työskentely ja toverihenki edustavat monen mielestä menneen maailman ihanteita ja vanhojen liikkeiden aatteetkin saattavat kalskahtaa nuorten korviin vanhentuneilta, ei aatteellisuus ole kokonaan kuollut – ei edes puoluepolitiikka, sillä 2000-luvullakin on perustettu neljä valtakunnallista poliittista nuoris- tai opiskelijajärjestöä. Lisäksi suurin osa järjestöistä perustaa toimintansa edelleen jäsenlähtöisyyteen eivätkä kaikkien järjestöjen jäsenmäärät edes ole kovin pieniä: Suomen suurimmaksi nuorten vapaaehtoisjärjestöksi julistautuneella Suomen Partiolla on nettisivujensa mukaan 65.000 ja 4H-liitollakin omien nettisivujensa mukaan yli 50.000 jä-sentä. Samalla paikkansa pitää kuitenkin myös se, että monet järjestöt kuvaavat toimintansa perustuvan järjestön oman aatteen tai ide-ologian sijaan yhteiskunnassa hyvin yleisesti hyväksytyille arvoille, osalla järjestöistä on hyvin vähän jäseniä tai ei lainkaan ja jotkut järjestöistä toimivat hyvin työntekijävetoisesti jopa niin, että niiden toimintatavat ovat hyvin lähellä yritystoimintaa.

Valtakunnalliset nuorisjärjestöt ovat siis periaatteiltaan, tavoitteiltaan ja nuorille tar-joamiensa jäsen- tai muiden osallistujaroolien suhteen moninaisia. Samalla ne ovat hyvin samankaltaisia siinä, millaisin tavoin ne ovat vuosituhannen alkupuolella muokanneet toi-mintatapojaan vastatakseen toimintaympäris-tön ajankohtaisiin muutoksiin ja odotuksiin. Esittelen näistä tavoista kolme.

Ensimmäinen tapa on toiminnan ammattimaistaminen. Ammattimaistamisella voidaan pyrkiä vastaamaan taloudenhallinnan ongelmiin, rahoittajien vaatimustason nousemiseen, jäsenmäärien laskuun, ratkaistavien yhteiskunnallisten ongelmien monimutkaisuuteen tai yhdistystoiminnan hallinnollisten perusasioiden ylläpitämiseen, joihin voi olla vaikea löytää vapaaehtoisia. Ammattimaistaminen voi tarkoittaa sekä ammattilaisten lisääntyvää palkkaamista että ammattimaista työskentelytapaa. Siihen liittyy monesti myös toiminnan tehokas organisointi, usein yritysmailmasta tuttuja käsitteitä ja välineitä käyttäen.

Silloin kun minä tulin tänne, ryhdyttiin tuotteistamaan toimintaa. Olipa se nimi mitä tahansa, niin tuotteistamista se kuitenkin oli, vaikka se [viittaa] ehkä enemmän tuonne elinkeinoelämän puolelle ja bisnekseen... Me organisoitiin nämä työt aivan eri tavalla kuin aikaisemmin ja lähdettiin tämmöiseen vahvaan kehittämiseen. Ajateltiin, että on hankala myydä mitään, jos ei ole tuotetta. Ja nykyajan viestintä edellyttää, että pystytään määrittämään selkeästi, että mitä se toiminta oikein on.

Järjestöjohtajan haastattelu, vapaa-ajan järjestö

Toinen usein toistuva kuvaus järjestötoiminnan nykytilanteesta on tarve sopeutua siihen, että toiminta on ”muutoksessa elämistä”: pysyvien toimintamuotojen sijaan tai niiden rinnalla tehdään paljon myös projektimaista ja eri rahoituslähteitä yhdistävää toimintaa, mikä edellyttää jatkuvaa kehittämistä ja dynaamista otetta toimintaan sekä uusien ideoiden ja uusien rahoituslähteiden etsimistä. Vaikka järjestön perustehtävää pidetäänkin haastatteluissa pääsääntöisesti muuttumattomana, monien toiminta laajenee sellaisiin suuntiin, mihin milloinkin on rahoitusta saatavilla tai sellaisiin toimintoihin, mistä joku ulkopuolinen taho on valmis palveluna maksamaan.

Kolmanneksi jäsenmäärien väheneminen,

projektimaisuuden korostuminen ja uusien ideoiden ja rahoituslähteiden etsiminen ovat johtaneet siihen, että järjestöjen toimintaa on avattu uusille kohderyhmille ja etsitty uudenlaisia yhteistyökumppaneita. Vain harvat järjestöt kohdistavat toimintamahdollisuuksiaan enää vain jäsenilleen, sen sijaan tapahtumia viedään kouluihin, palveluja tarjotaan myös ei-jäsenille ehkä eri hinnalla, ja erilaisissa projekteissa toimintaa kohdistetaan jollain tapaa erityisasemassa oleviin nuoriin. Projekteja tehdään usein yhteistyössä monenlaisten muiden toimijoiden kanssa ja myös yritysyritys on tavallista. Verkostojen rakentaminen ja suhteiden luominen sekä luottamuksen ylläpitäminen nousevat tärkeiksi tavoitteiksi.

Luottamushan on se pohja, jolle tämmöinen toiminta rakentuu ihan joka suuntaan. Kunta, luottaako se meihin kumppanina, luottaako ne järjestöt, kenen kumppaneita me ollaan, luottaako rahoittajat, luottaako vapaaehtoiset, luottaako työntekijät, ihan joka suuntaan.

Järjestöjohtajan haastattelu, sosiaalisen vahvistamisen järjestö

Tämä katsaus antaa toisen vastauksen alussa esittämäni kysymykseen siitä, millaisia suomalaiset nuorisojärjestöt ovat: Monet niistä ovat ainakin omien kuvaustensa mukaan hyvin nykyaikaisia organisaatioita. Ammatimainen, asiantunteva, kehittämisorientoitunut, tehokas, tuloksekas ja hyvin johdettu toiminta ovat tyypillisiä odotuksia järjestöjen lisäksi myös julkishallinnollisille toimijoille ja yrityksille nykyaikana. Samaan tapaan kuin edellisen vuosisadan alussa myös nykyhetken järjestöt ovat siis omaksuneet yhteiskunnassa yleisesti arvostettuja periaatteita ja muokanneet ne osaksi toimintaansa, mikä näyttää johtavan lisääntyvään samankaltaisuuteen julkisten ja yritysyritysten organisaatioiden kanssa. Tämä korostaa toisen alussa esittämäni kysymyksen merkitystä: Onko sillä ylipäänsä

enää 2010-luvulla mitään merkitystä, että nuorille toimintamahdollisuuksia tarjoavat juuri järjestömuotoiset toimijat?

Tutkimani nuorisojärjestöt ovat organisaatiomuodoltaan rekisteröityneitä yhdistyksiä tai säätiöitä. Ne ovat siis osa kolmatta sektoria, jolle tyypillisenä on pidetty kansalaisten liittymistä vapaaehtoisesti yhteen tekemään jotain yhteisesti tarpeellisenä, kiinnostavana tai tärkeänä pitämäänsä asiaa. Kuten edellä kuvasin, järjestöt ovat olleet vahvoja tekijöitä suomalaisen yhteiskunnan kehityksessä vaikuttamalla niin nuorten kansalaisten sivistykseen kuin hyvinvointivaltion rakentamiseen sellaisin tavoin, joihin ei pelkän koulukasvatuksen tai edustuksellisen demokratian tarjoamien vaikuttamiskanavien saati yritystoiminnan kautta olisi päästy. Samalla ne ovat mahdollistaneet nuorten kansalaisten aatteellista ja yhteiskunnallista osallistumista erilaisin tavoin ja tehneet tilaa nuorten näkemyksille ja niiden viestittämiselle muuhun yhteiskuntaan.

Ovatko tällaiset kolmannen sektorin erityiset ominaisuudet sitten kadonneet nuorisojärjestöistä? Vastaus on: eivät ole. Ne eivät ole kadonneet – ainakaan kokonaan eivätkä ainakaan kaikista järjestöistä. Itsestään selviä ne eivät kuitenkaan ole.

Tämä osallistava toiminta, me on koko ajan tehty töitä sen eteen, että jos tehdään nuorten toimintaa, niin nuoret on itse suunnittelemassa ja päättämässä siitä. Ei tehdä valmista pakettia nuorille ja sanota, et tässä olisi, me on nyt teille suunniteltu tällainen kiva juttu, et tulkaa mukaan. Vaan että se lähtisi myös sieltä nuorista itsestään, että he kokee sen ahaa-elämyksen, että tällaista voitais kokeilla ja tehdä. Se vaatii enemmän valmisteluaikaa, mutta on myös hyvin antoisaa kaikin puolin.

Järjestöjohtajan haastattelu, vapaa-ajan järjestö

Merkittävässä osassa valtakunnallisia nuorisojärjestöjä kaikki tai lähes kaikki jäsenet ovat edelleen nuoria ja nuoret myös päät-

tävät kaikesta toiminnasta. Osa muistakin järjestöistä kiinnittää kovasti huomiota siihen, että nuoret pääsisivät suunnittelemaan, päättämään ja vastaamaan järjestön toiminnasta tai jostain sen osasta. Tätä kautta ne tarjoavat nuorille moninaisia yhteisöllisen toiminnan, mieluisan harrastamisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Toisaalta, kuten edellä kuvasin, nuorisojärjestöt omaksuvat ympäröivässä yhteiskunnassa vallitsevia ja muun muassa sote-uudistuksen ja valinnanvapausajattelun myötä edelleen vahvistuvia, ammattimaisuutta korostavia ja markkinaehtoisia ajattelutapoja laadukkaasta toiminnasta ja palvelutuotannosta, jollaisten toteuttamiseen tarvitaan yleensä koulutettuja ja palkattuja ammattilaisia eikä nuoria vapaaehtoisia.

Väitöskirjani keskeinen johtopäätös on, että valtakunnallisten nuorisojärjestöjen kuvauksissa toiminnastaan ja sen perusteluista voidaan erottaa kuusi institutionaalista logiikkaa; valtiologiikka, markkinalogiikka, ammattikunnan logiikka, yhteisölogiikka, demokratialogiikka sekä aate- ja altruismilogiikka. Nämä logiikat heijastelevat yhteiskunnassa vallitsevia säännöstöjä, arvostuksia, odotuksia ja ymmärryksiä. Ne eroavat sen mukaan, millaisia päämääriä ja toimintatapoja niihin liittyy sekä kenelle niiden mukaisesta toiminnasta ollaan vastuussa. Tämä näky esimerkiksi siinä, pidetäänkö toiminnassa ensisijaisena julkisen sektorin asettamia tavoitteita, pärjäämistä markkinoilla vallitsevassa kilpailussa, vapaaehtoista yhteisöllistä toimintaa, aatteellista työtä, toisten auttamista tai yhteiskuntaan vaikuttamista.

Yhteistä valtakunnallisille nuorisojärjestöille on, että ne osoittavat toiminnassaan useampia kuin yhtä näistä logiikoista. Sen sijaan eroja näyttää olevan siinä, miten nämä logiikat painottuvat järjestöissä.

Kys: Mitä edellyttää, että tuo tulevaisuus voi olla totta?

Vast: Monta asiaa. Tarkkuutta, hyvin tehtyä työtä, maineenhallintaa. Pitää tehdä järjestellä ja sydämellä. Se vaatii, että on ennakkoluuloton ja tekee uusia avauksia mahdollisten uusien rahoittajien suhteen. Että tarjoaa aina yhteistyön mahdollisuutta eikä ole vain pyytämässä rahaa. Pitää ymmärtää se logiikka, että ainakin jos puhutaan jostain kaupallisesta toimijasta, niin väijäämättä ne kysyy, että *what's in it for me?* Ja siihen pitää olla vastaus.

Järjestöjohtajan haastattelu, sosiaalisen vahvistamisen järjestö

Tutkimukseni olennainen väite on, että järjestöt osoittavat perustavanlaatuista erityisyyttä suhteessa julkisiin toimijoihin ja yrityksiin, jos toimintaa keskeisesti määrittävinä logiikkoina näyttävät joko yhteisölogiikka, demokraatiologiikka tai aate- ja altruismilogiikka. Nämä logiikat tekevät järjestöissä mahdolliseksi sellaiset toimintatavat, joita julkiset organisaatiot ja yritystoimijat eivät omien toimintalogiikoidensa rajoittamina pysty tuottamaan. Näiden logiikoiden mukainen toiminta myös tarjoaa nuorille mahdollisuuksia ottaa erilaisia aktiivisia ja päätöksentekijän rooleja sekä muokata järjestöjen toimintaa omanlaisekseen.

Meillähän on tärkeää että nuoret itse päättävät ja toteuttavat omaehtoista toimintaa. Me täältä toimistolta voidaan ehdottaa asioita, mutta me ei olla niitä, jotka tekee niitä päätöksiä, vaan siis hallitus ja valtuusto koostuu nuorista. Ja myös nämä meidän toimintaryhmät on itseohjautuvia, et siellä ei ole mitään työntekijää pyörittämässä ryhmää.

Järjestöjohtajan haastattelu, aktivistijärjestö

Tutkimukseni kohdistui nuorisojärjestöihin ryhmänä, ei yhteenkään yksittäiseen järjestöön. Siksi en voi väittää mitään siitä, miten löytämäni logiikat yksittäisten järjestöjen sisällä näkyvät ja suhtautuvat toisiinsa. Väitöskirjani sisältääkin ajatuksen, että nuorisojärjestöjen olisi hyvä pysähtyä mietti-

mään, millaisia logiikoita niissä noudatetaan ja millaisessa suhteessa logiikat ovat toisiinsa. Tämä auttaisi järjestöjä selvittämään itse itselleen, mitä niille organisaatioina tarkoittaa ja erityisesti mitä merkitystä nuorille on sillä, että ne ovat juuri kolmannen sektorin järjestöjä. Hyvä on, jos myös nuorisojärjestöjen rahoittajat miettivät, miten niiden asettamat rahoituskriteerit vaikuttavat järjestöjen työn painotuksiin ja ovatko vaikutukset yhteiskunnan elinvoiman ja kansalaistoiminnan tulevaisuuden kannalta suotuisia.

Viitteet

- 1 Haastattelin järjestöjohtajia 17 valtakunnallisessa nuorisojärjestössä. Tässä lehtiössä näkyvät haastatteluotteet ovat peräisin noista haastatteluista. Olen poistanut haastatteluotteista ylimääräisiä apusanoja ja persoonallisia ilmauksia luettavuuden lisäämiseksi ja anonyymiteetin säilyttämiseksi.

Lähteet

- Nuoren Voiman Liitto 2018. Nuoren Voiman Liiton historia. Helsinki: www.nuorenovoimanliitto.fi/liitto/historia. Luettu 28.10.2018.
- Nieminen Juha 2012. A Finnish perspective: features of the history of modern youth work and youth organisations. Teoksessa Coussée F. et al. (toim), *The history of youth work in Europe, Volume 3*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 65–74.
- Siisiäinen Martti 1988. Nuorisojärjestöt itsenäisessä Suomessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja. Nro 43.
- Siisiäinen Martti & Tomi Kankainen 2009. Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuuden näkymät Suomessa. Teoksessa *Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen*. Oikeusministeriö. Julkaisu 2009/5, 91–138. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeus julkiseen tilaan, pyrkimys kunnioituksen kulttuuriin

Päivi Berg & Kaarlo Laine

Rannikko, Anni (2018) *Kamppailua kunnioituksesta. Vaihtoehtoliikunnan alakulttuurien moraaliset järjestykset*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 201. 176 s.

Anni Rannikon sosiologian väitöskirjatutkimus käsittelee nuorten, pääosin 15–29-vuotiaiden, vaihtoehtoliikunnan alakulttuureihin paikantuvaa liikuntakulttuurin muutosta. Rannikko analysoi kymmenen liikuntamuodon (bleidaus, boulderointi, capoeira, katutanssi, longboarding, parkour, roller derby, scoottaus, skeittaus, uusi sirkus) harrastajayhteisöjen moraalisia järjestyksiä ja niissä tuottuvia hierarkioita ja arvostuksia sekä niihin liittyvää valtatematikkaa, ensi sijassa tilaan ja paikkaan liittyviä kysymyksiä.

Teoksessa tarkastellaan monipaikkaisen etnografian avulla näitä valtavirtaurheilun ikä- ja sukupuoli-järjestyksiin sekä kilpailullisuuteen ja tavoitteellisuuteen kriittisesti suhtautuvia liikuntamuotoja sosiologisen nuorisotutkimuksen tutkimusperinteestä käsin ammentaen myös sukupuolentutkimuksesta ja liikuntatutkimuksesta.

Tutkimuksen päätutkimusongelma on se, millaisia moraalisia järjestyksiä vaihtoehtolajien kentillä käytävissä peleissä tuotetaan ja millaisia hierarkioita järjestykset perustelevat ja synnyttävät. Ongelma jakautuu kolmeen

alakysymykseen, jotka voidaan tiivistää kysymyksiksi alakulttuurien autenttisuudesta, alakulttuurin sisäisistä kamppailuista sekä alakulttuurin suhteesta ns. valtakulttuuriin. Tutkimuksen tarkoitus on Rannikon sanoin: ”paikantaa vaihtoehtoliikunta-alakulttuurien moraalinen perusakseli, joka määrittelee kentällä kamppailevien väliset suhteet”.

Teoksen näkökulma ankuroituu vahvasti alakulttuuritutkimukseen, joka on ollut paljon käytetty suuntaus suomalaisessakin nuorisotutkimuksessa. Alakulttuurikäsitteistö ja -teoretisointi toimivat alustana vaihtoehtolajien moraalisia järjestyksiä eriteltäessä.

Aineisto koostuu osallistuvasta havainnoinnista, haastatteluista (n=27) ja 15–29-vuotiaille vaihtoehtolajien harrastajille suunnatusta verkkokyselystä (n=935). Verkkokysely toimii kontekstualisoivana aineistona, joka on edesauttanut sen toteuttamisen jälkeen tehtyä havainnointia ja haastatteluja. Rannikko on tehnyt havainnointia viidessä lajissa (longborading, parkour, roller derby, scoottaus, skeittaus) kaupungeissa ja maaseudulla. Havainnoinnissaan hän on kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka julkisten tilojen tai har-

rastustilojen käyttäjät suhtautuvat harrastajiin ja siihen, miten harrastajien keskinäiset (ja lajien väliset) hierarkiat näyttäytyvät sekä siihen, kuinka harrastajat tekevät rajaa ”meidän ja ”muiden” välille. Haastateltavat edustavat samaa viittä lajia, joita ennen haastattelujen tekemistä on havainnoitu. Perinteisemmästä etnografisesta otteesta poiketen havainnoitavat ja haastateltavat eivät ole kaikki samoja henkilöitä. Tämä ei ole kuitenkaan ole millään muotoa ongelmallista ottaen huomioon tutkitun ilmiön ja lähestymistavan.

Monipaikkainen etnografia käy yksiin tutkitun, samanaikaisesti paikallisen ja globaalin, kentän vuorovaikutustodellisuuden kanssa - harrastajat kun ovat ”jatkuva liikkeessä”. Myös tutkija on liikkeessä - havainnoimassa eri paikkakunnilla ja ajoittain itsekin harrastajien kanssa liikkuen. Monipaikkainen etnografia on Rannikon tutkimuksessa varsin perusteltu ja onnistunut valinta. Tutkimuksen epistemologiset perustat kiinnittyvät toiminnalliseen tietoteoriaan. Tieto kiinnittyy subjektiin toiminnan kautta kehollisten ja ruumiillistuneiden käytäntöjen välityksellä. Rannikko asettuu omalla tietämyksellään vuorovaikutukseen kentän kanssa havaintojen, haastattelujen, nettikeskustelujen ja omien lajikokeilujen avulla sekä osallistumalla toimintaan. Etnografisissa tutkimuksissa tyyppillisesti käsitellyt kentälle pääsy, siellä olo, tutkijan positio ja tutkimuseettiset seikat on raportoitu asianmukaisesti sekä tutkittavia ja tutkimuskenttään liittyneitä henkilöitä ja heidän anonyymiuttaan kunnioittaen. Rannikko paikantaa oman positionsa myös poliittisena toimijana, yhdenvertaisuutta eri tavoin ajavana kansalaisaktivistina ja pohtii myös niiden vaikutusta tutkimusprosessiin ollen tietoinen positionsa, valintojensa ja johtopäätöstensä rajoituksista.

Teos koostuu viidestä vertaisarvioidusta artikkelista ja yhteenveto-osioista. Osatutkimuksista neljä on suomenkielisiä, yksi englan-

ninkielinen. Kolme on julkaistu kansallisissa lehdissä (*Nuorisotutkimus*, *Alue ja ympäristö*, *Sukupuolentutkimus*) ja kaksi vertaisarvioituissa antologioissa. Artikkeleista kolme on yksinkirjoitettuja ja kahdessa Rannikko on toiminut vastaavana kirjoittajana.

Ensimmäisessä osatutkimuksessa selvennetään alakulttuurista vaihtoehtoliikuntakenttää, kuvataan sen ominaispiirteitä ja sitä miten vaihtoehtolajeissa tehdään eroa perinteiseen laji-, liikunta- ja urheilukulttuuriin, tai laajemmin valtakulttuuriin. Tulokset osoittavat, että vaihtoehtoliikunta houkuttaa nuoria elämäntavallisen yhdessä oppimisen ja tekemisen ympärille.

Toinen osatutkimus tarkastelee sukupuolentutkimuksen näkökulmasta vaihtoehtolajien moraalisia järjestyksiä kysyen, mikä harrastajayhteisöissä on haluttua ja mikä ei sekä miten nämä järjestykset pyrkivät haastamaan liikuntamaailman sukupuolittunutta hierarkkisuutta. Rannikko analysoi alakulttuurin moraalisia järjestyksiä asenteiden ja asentojen kenttien kautta. Vaihtoehtolajit tekevät eroa liikunnan heteroseksuaaliseen maskuliinisuuteen, sisäänpääsyesteisiin sekä kehoa koskeviin normatiivisuuksiin ja taitohierarkioihin. Etenkin skeittauksessa alakulttuurinen autenttisuus (ja autenttinen keho) on maskuliininen. Samalla kun hegemonista maskuliinisuutta haastetaan, edelleen usein myös stigmatisoidaan joitakin feminiinisuuden ulottuvuuksia.

Kolmannessa osatutkimuksessa käsitellään liikuntakulttuurin vaihtoehtoisia sukupuolen ja seksuaalisuuden järjestyksiä ja sitä, minkälaisia konfliktisävytteisiä muotoiluja ne saavat kulttuurin sisällä. Alakulttuurien hierarkiat pohjautuvat muiden risteävien erojen ohella heteronormatiivisuuden määrittämälle sukupuolijärjestykselle. Tarkastelun kohteena on se, kuinka kaikkien alakulttuurien jäsenten ajatellaan olevan samanarvoisia, mutta vaihtoehtoisuuden sijaan syntyikin hierarkioita ja

uloslukkemisia. Tätä toiseuden kokemuksen paikantumista Rannikko analysoi seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen näkökulmasta. Hän tarkastelee kiinnostavasti esimerkiksi roller derbyn universaalia naisten väliseen solidaarisuuteen liittyvää derby love -periaatetta, jonka avulla integroidaan uusia jäseniä alakulttuuriin. Vaikka vaihtoehtolajeilla on sukupuolipoliittista vallankumouspotentiaalia, Rannikko toteaa niiden alakulttuureista löytyvän myös perinteisiä sukupuolirooleja ja sukupuolittuneita hierarkioita.

Neljäs ja viides osatutkimus kattavat tilallisten merkitysten avulla avautuvaa näkymää julkiseen tilaan, sen hallintaan ja vastarinnan muotoihin alakulttuurien välineinä. Neljäs artikkeli tarkastelee julkisen tilan valtageometrioiden kysymisen, miten kymmenen vaihtoehtolajin harrastajat asemoituvat harrastustiloihin ja miten he asemoitumisiansa perustelevat. Suhde julkisen tilan valtageometrioihin on tulosten perusteella monitahoinen ja intensiivinen. Julkinen tila yhtäältä mahdollistaa toiminnan ja toisaalta raamittaa sitä ja on keskeinen osa puhe- ja toimintatapoja. Nuoret harrastajat yrittävät haastaa aikuisten omistuksessa olevaa tilankäyttönormien määrittelyvaltaa liikunnallisiin haltuunotoihin, mutta tähän liittyy nuoriin kohdistuvaa ulossulkemista ja hallintapyrkimyksiä. Kiinnostavaa on, että nuoret ottavat tilan haltuun hienovaraisesti ja huomaamatta. Eri ikäryhmien väliset tilalliset suhteet ja niiden valtageometriat näkyvät vaatimuksissa oikeutta ”päämäärätön oleskelu” liikunnallisuuteen, luovuuteen ja itsensä kehittämiseen liittyvin puhetavoin. Valtageometrioiden ylläpitäminen ovat aikuiset, seuraavana vanhimmat ja pisimpään harrastaneet ja alimpina nuoret ja vasta-alkajat. Lisäksi perustelevat on myös sidoksissa vuorokaudenaikaan.

Viidennessä osatutkimuksessa tarkastellaan edellä mainittuja tilallisia neuvotteluita alakulttuuri- ja sukupolvinäkökulmasta. Tu-

lokset ovat samantyyppisiä kuin edellisessä osajulkaisussa: vaihtoehtolajien nuoret harrastajat ottavat tilan haltuunsa kollektiivisesti neuvottelemalla tai hetkittäisillä kokeiluilla. Erona on käsitteellinen peilaus Karl Mannheimiin ja nuoren sukupolven ”tuore kontakti” sosiaaliseen ympäristöönsä. Nuoriin vaihtoehtolajien harrastajiin kohdistuu kaksijakoinen moraalinen järjestys, jossa heidän tulisi olla fyysisesti aktiivisia, mutta ei kuitenkaan ”lorvia” julkisessa tilassa. Harrastajat pyrkivät ottamaan tilaa haltuunsa, mutta ajoittain heidät palautetaan ”omalle paikalleen”. Aktiivisen vastustuksen ja konfliktien sijaan harrastajat tuovat esiin hiljaisemmän aikuisten ja nuorten välisiin hierarkioihin liittyvän neuvottelun tilasta. Harrastajien välillä on niin ikään ikähierarkioita, joissa vanhemmat harrastajat pystyvät neuvottelemaan tilan käytöstä, mutta nuoremmilla ei neuvotteluvallaa tai resursseja ole. Harrastajille tilan epäkonventionaalinen käyttö on oleellinen osa harrastusta, ja jotta he voisivat käyttää tilaa, on erilaisiin sääntelyihin mukauduttava. Konventiot, morali-soivat diskurssit, hierarkiat ja valtarakenteet haastetaan ja määritellään uudelleen tilan ja sen käytön kautta.

Tutkimuksen yhteenvedot luku on laaja ja monipolvinen ja tiivistää yhteen artikkeleissa analysoidun materiaalin ja tulokset. Tutkimus tuokin uutta tietoa nuorten vaihtoehtoliikunnan alakulttuureista. Alakulttuuriset vaihtoehtolajit ja niiden jäsenet haluavat ainakin ideaalitasolla erottautua perinteisistä liikunta- ja urheilulajeista, ei-kilpailullisina, tilaa antavina ja jäseniään tukevina ryhminä ja yhteisinä. Tutkimus rakentaa moniulotteista kuvaa kohteestaan alakulttuuriteorian, kulttuurisen pääoman, sukupuolinäkökulman ja sosiaalisen tilan sekä vastarinnan näkökulmista.

Alakulttuurien moraalinen järjestys rakentuu moraalisen kosmologian muodostaman ”pyhän” ympärille, jonka ytimessä

on kunnioitus. Alakulttuurien pelikentillä tärkeiksi moraalisen järjestyksen osasina nousevat ideaaleina esiin kaikkien, myös muiden kuin alakulttuurin jäsenten, kunnioitus, tilan antaminen ja myönteisen kuvan välittäminen omasta lajista. Tutkimus piirtää esiin kuitenkin käytännön kuvaa, jossa tärkeiksi pääoman muodoiksi nousevat keskeisesti lajitaidot, sukupuoli - usein maskuliiniset ja heteroseksuaaliset arvot ja asenteet ja niiden hallitsevuus ainakin latenteina vaikuttimina - sekä harrastajien ikään liittyvät normit ja käyttäytymistä koskevat odotukset. Näiden piirteiden pohjalta alakulttuuriin rakentuu hierarkioita, joita hallitsevassa asemassa olevat toimijat eivät tunnista, toiset kentän ”jäljittelijät” seuraavat niitä annettuina ja kolmantena ryhmänä sisäisiä normeja purkamaan ja muuttamaan pyrkivät kapinahenget, jotka ovat usein pieni vähemmistö alakulttuurin sisällä.

Vaihtoehtoisten alakulttuurien suhde julkisiin tiloihin on jännitteinen, mutta ei useinkaan käänny suoranaisiksi kapinoinniksi esimerkiksi kaupunkitilojen hallinnasta. Tilan hallinnan näkökulmasta vaihtoehtoiset lajit ovat alistaisia ja pyrkivät harvoin suoraan haastamaan normeja, ne näyttävät pakenevan paikkoihin, aikoihin ja tiloihin, joissa mahdollistuu tilan käyttö omiin lajeihin, kuten puistoissa tai hylätyissä ja autioissa paikoissa. Tilan hallinnasta käydään hiljaista kamppailua, joskus myös neuvotellen ja auktoriteetteihin vedoten.

Tutkimus on uskollinen perusasettamuksilleen ja kysymyksilleen, ja osoittaa tutkijan taitoa ja kykyä hallita tutkimukseen liittyviä tekijöitä monipuolisesti. Tutkimuseettiseltä kannalta katsottuna tutkimus on korkeatasoinen ja reflektioissaan herkkä suhteessa tutkimuskohteena oleviin nuoriin. Teos on kirjoitettu selkeästi ja käytettyjen käsitteiden sekä teoreettisten aineiden runsaudesta huolimatta siinä avataan käytettyjen käsitteiden merkitystä ja käyttöyhteyttä kiitettävästi. Yh-

teenveto-osan tulososiossa Rannikko kykenee varsin taitavasti nousemaan osatutkimusten ”yli”. Tämä on ehdottomasti yksi teoksen selkeä vahvuus.

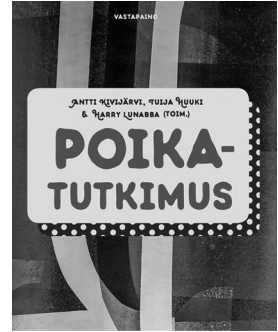
Rannikon teos tuottaa uutta tietoa nuorten vaihtoehtoliikunnan alakulttuureista ja niiden moraalista järjestyksistä 2000-luvun puolivälin Suomessa. Vaatimus yhtäläisestä oikeudesta julkiseen tilaan ja pyrkimys kunnioituksen kulttuurista ja yhdenvertaisuudesta asettuvat jännitteeseen suhteeseen niin lajien sisäisten kuin laajemmin yhteiskunnan ideaalien ja käytäntöjen kanssa. Tutkimus tuo tuoreen kontribuution monitieteisille sosiologisen liikuntatutkimuksen, nuorisotutkimuksen ja sukupuolentutkimuksen kentille. Teoksesta välittyvällä tiedolla tulisi olla merkitystä myös nuorisotyössä, liikuntapaikkarakentamisessa ja -suunnittelussa, lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistämisessä sekä yhdenvertaisuustyössä niin kunnallisella kuin valtakunnallisella tasolla.

Kirja-arvio on kirjoittajien yhdessä muokkaama Kaarlo Laineen vastaväittäjän lausunnosta ja Päivi Bergin esitarkastajan lausunnosta Anni Rannikon väitöskirjasta

Sukupuolivastuullinen poikatutkimus lisää ymmärrystä pojista ja maskuliinisuuksista

Elina Lahelma

Antti Kivijärvi, Tuija Huuki & Harry Lunabba (toim.)
(2018) Poikatutkimus. Helsinki: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 205. 338 s.

Ensimmäinen tyttö tutkimus-antologia *Letit liehumaan* julkaistiin jo vuonna 1992. Vaikka poikia, miehiä ja maskuliinisuutta on tutkittu, monipuolista poikiin kohdistuvaan tutkimukseen keskittyvää kirjaa on saatu odottaa. Niinpä Antti Kivijärven, Tuija Huukin ja Harry Lunabban toimittama *Poikatutkimus* on varsin tervetullut. Sen artikkelissa esitellään monen tieteenalan näkökulmista poika-kategorian käsitteellistyksiä eri aikoina sekä poikana olemisen moninaisuutta tämän päivän Suomessa.

Aikoinaan tyttö tutkimus lähti liikkeelle huomiosta, että tytöt ovat näkymättömissä niin tutkimuksen kohteina kuin myös esimerkiksi koulussa. Poikatutkimuksen tarve ei ole lähtenyt samalla tavalla poikien näkymättömyydestä. Päinvastoin, pojat ovat olleet näkyvillä ja yleistetyn huolen kohteena niin 1920-luvulla kuin tämänhetkessä koulukeskustelussa. Huolipuhe perustuu kirjan toimittajien mukaan kaksinapaisen tyttö-poika -jaottelun käyttöön ”supermuuttujana”. Se ei haasta poikamaskuliinisuuksien kapea-alaisuutta, kuten

heteronormatiivisuutta tai väkivallan kulttuureita, ei myöskään helpota ilmaisemaan ystävyysuhteissa tunteita. Yleistetyn poikahuolen kautta ei löydy menetelmiä, joilla voidaan tukea koulussa huonosti menestyviä poikia, tyttöjä, ja muita nuoria. Näihin kysymyksiin saadaan vivahteisia vastauksia tässä kirjassa.

Kirja sisältää sen toimittajien kirjoittamien laajan johdannon ja loppusanojen välillä neljä osiota, joissa on yhteensä 13 artikkelia. Johdantoartikkelissa *Kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta* toimittajat esittelevät viimeisten vuosikymmenien aikaisia sukupuolen ja maskuliinisuuksien teoretisointeja rooliteorioista postmaskuliiniseen poikatutkimukseen. Tarkastelu on erinomainen johdattelu kirjan näkökulmiin.

Ensimmäisessä osiossa *Pojat ajassa* tarkastellaan poikakysymyksen historiallista kehitystä 1900-luvulla median, ajankohdan kirjallisuuden ja ammattilaiskeskustelujen kautta. Ilana Aallon tutkimuskohteena on miehen malli ja sen käyttö mediassa 1960-luvulta lähtien. Lauri Julkunen analysoi Sulo S. Salmensaaren 1920-luvulla paljon käytettyä teosta *Poikakysymys*, jossa poi-

kahuoli kohdistetaan eri tavoin työväenluokan ja porvariston poikiin. Sama kirja oli tärkeällä sijalla myös lastensuojelun sukupuolikeskusteluissa, joiden kehitystä Timo Harrikari analysoi.

Pojat ja koulu -osiossa Harry Lunabba veittää yhteen omien tutkimustulostensa kanssa muita laadullisia tutkimuksia poikien koulunkäynnistä hyvinvoinnin näkökulmista. Sari Sulkunen ja Merja Kauppinen tarkastelevat lukemisen ja kirjoittamisen sukupuolittuneisuutta ja esittelevät monenlaisia pedagogisia ratkaisuja. Jukka Lehtosen artikkeli käsittelee ei-heteroseksuaalisten ja transnuorten koulutuskokemuksia ja valintoja. Artikkelit tuovat esiin poikien monenlaisia toimintatapoja ja suhtautumistapoja kouluun, myös positiivisia.

Pojat, haavoittuvuus ja haavoittavuus -osiossa paneudutaan väkivallan kulttuureihin. Niitä pojat eivät voi paeta, mutta syyllistäminen tai uhrituminen eivät auta. Tuija Huuki lukee esikoululaisten jahtaus- ja pussausleikkiä psykologisen kiusaamistutkimuksen, sukupuolivastuullisen jälkistrukturalistisen (väki) valtatutkimuksen sekä feministisen uusmaterialistisen vallan tutkimuksen kehikoissa. Jenni Wessman, Päivi Känkänen ja Jonne Silonsaari esittelevät sosiaalisesti tiedostavaa urheilutoimintaa ja Jenni Raitanen tarkastelee väkivaltaista maskuliinisuutta koulusurmien kautta.

Perinteistä kuvaa poikien yhteisöistä laajoina, tekemiseen perustuvina yhteisinä särötehtään viimeisessä osiossa. Ystävyyksissä ja eron- teoissa tuodaan esiin alueeseen, ikään, luokkaan ja etnisyyteen perustuvia eroja. Ira A. Virtanen kirjoittaa nuorten miesten ystävyysuhteista pääkaupunkiseudulla. Päivi Armila, Mari Käyhkö ja Ville Pöysä tarkastelevat itäsuomalaisia syrjäkylien poikia, joille maaseutu tarjosi mielekästä tekemistä, turvallisen ympäristön ja ystäviä. Tarja Tolonen taas erittelee Itä-Helsingissä asuvien maahanmuuttajataustaisien nuorten miesten sosiaalisuuden taktikoita, joiden avulla he luovivat ympäristössään, turvautuen erilaisiin maskuliinisuuden muotoihin. Osion päättää Antti

Kivijärven ja Kai Mathiaksen kirjallisuuskatsaus maahanmuuttajataustaisia poikia ja nuoria miehiä koskevasta tutkimuksesta Suomessa.

Kuten esipuheen otsikossa jo mainitaan, kirja on askel kohti sukupuolivastuullista poikatutkimusta. Se merkitsee kirjoittajille pyrkimystä tunnistaa sukupuolinen moninaisuus ja poikien elämään vaikuttavien sukupuolistuneiden rakenteiden olemassaolo. Se edellyttää myös poikien huomioimista toimijoina sekä tutkijalta eettistä vastuuta. Monet kirjan tutkimuksista tuovat esiin kovien maskuliinisuusarvojen ison hinnan, jota maksavat niin tytöt kuin pojat. Vaikka tuodaan esiin monenlaisia poikien elämän ongelmakohtia, pääviesti toimittajien mukaan on se, että on myös löydetty paikkoja, joissa maskuliinisuudet avautuvat ja kehittyvät tasa-arvoiseen suuntaan. ”On olemassa viitteitä siitä, että sukupuolivastuullisessa poikatyössä ja -tutkimuksessa on toisinaan myös onnistuttu” (s. 333).

Sukupuolivastuullisuutta tulisi edellyttää kouluilta ja muilta kasvatuksesta vastaavilta. Kuitenkin opettajankoulutuksesta puuttuu edelleen systemaattinen koulutus sukupuolietoisuuteen. Edelleen joidenkin poikien ongelmia kouluissa pyritään ratkaisemaan pohjautuen rajoittuneisiin miesmalleihin. Edelleen kouluissa ja vapaa-ajan yhteisöissä esiintyy sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa, joiden karsimiseen kasvattajilla ei tunnu löytyvän keinoja. Poikatutkimus-kirjan artikkeleista avautuu monipuolisesti näitä kysymyksiä valottavia empiirisiä tuloksia pojista ja maskuliinisuuksista, mutta myös helposti avautuvia johdatteluja tärkeisiin teoreettis-metodologisiin käsitteisiin. Tällaisia ovat muun muassa sukupuoli ja maskuliinisuus, intersektionaalisuus, toimijuus ja sukupuolen tutkimuksen ontologia. Suosittelen kirjaa lämpimästi oppikirjaksi ja avartavaksi lukukokemukseksi opiskelijoille, opettajille, nuorten kanssa työskenteleville, vanhemmille ja poliitikoille.

Sateenkaariperheissä voidaan hyvin, mutta mitä perheellä tarkoitetaan?

Vaula Tuomaala

Aarnio Kia, Kallinen Kati, Kylmä Jari, Solantaus Tytti & Rotkirch Anna (2017): Sateenkaariperheiden lasten ja nuorten hyvinvointi ja kokemukset. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D62/2017, 265 s.

Aarnio Kia, Kylmä Jari, Solantaus Tytti & Rotkirch Anna (2018): Sateenkaariperheiden vanhemmat. Kokemuksia lasten hyvinvoinnista, perhesuhteista ja tuen saannista. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D63/2018, 187 s.

Noin 10 000 suomalaislasta elää sateenkaariperheessä, jossa ainakin yksi vanhempi kuuluu sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön. Asennemittauksista tiedetään, että suomalaisista vain alle puolet pitää samaa sukupuolta olevan parin vanhemmuutta yhtä hyvänä kuin heteroparien. Kielteiset asenteet ovat ristiriidassa kansainvälisen tutkimusnäytön kanssa, joka todistaa hyvästä vanhemmuudesta sateenkaariperheissä. Kia Aarnion ja kumppaneiden tutkimusraporttien tulokset vahvistavat positiivista kuvaa.

Väestöliiton julkaisemissa kahdessa tutkimusraportissa kartoitetaan ensimmäistä kertaa suomalaisten, sateenkaariperheissä elävien lasten ja nuorten hyvinvointia. Ensimmäinen, vuonna 2017 julkaistu tutkimus

sisältää kolme osatutkimusta: 7–10-vuotiaita lapsia koskevan laadullisen tutkimuksen sekä 10–12-vuotiaiden ja 13–18-vuotiaiden kyselytutkimukset. Kyselytutkimusten tulosten rinnalla kuljetetaan kouluterveyskyselyn tuloksia niiltä osin kuin on käytetty samoja indikaattoreita. Perhemuotoa koskeva kysymys on ollut kouluterveyskyselyissä vasta vuodesta 2017 lähtien, joten vertailu sateenkaariperheissä elävien ja muiden lasten välillä on tullut mahdolliseksi ilman erillisaineistoa vasta raporttien julkaisemisen jälkeen. Jälkimmäisessä, vuoden 2018 raportissa kuvataan vanhempien käsityksiä lastensa hyvinvoinnista ja verrataan tuloksia lasten ja nuorten omiin arvioihin sekä esimerkiksi viidesluokkalaisten vanhempien kouluterveyskyselyyn. Sateenkaariperheen vanhempia koskevasta raportista

löytyy myös tietoa vanhempien parisuhdekoemuksista ja sosiaalisista verkostoista.

Kouluterveyskyselyyn vastanneiden ja sateenkaariperheiden lasten välisen vertailun tuloksia ei voida yleistää jälkimmäisen aineiston koon ja valikoituvuuden vuoksi. Ensimmäiseen raporttiin kootut tulokset viittaavat kuitenkin siihen, ettei näiden ryhmien hyvinvoinnissa ole juurikaan eroja. Molempien raporttien tuloksista syntyy vaikutelma, että sateenkaariperheissä on pitkälti luottamuksellinen, avoin ja kannustava ilmapiiri, joka tukee lasten hyvinvointia. Kouluterveyskyselyn vastausten keskiarvoihin nähden 10-12-vuotiaat sateenkaariperheiden lapset raportoivat esimerkiksi saavansa useammin tukea vanhemmilta koulutehtävissä, keskustelewansa enemmän päivän tapahtumista kotona ja salaavansa vähemmän menojaan. 13-18-vuotiaiden vastausten vertailu viittaa niin ikään siihen, että sateenkaarinuoret saavat vanhemmiltaan kannustusta ja tukea kouluterveyskyselyyn vastanneita enemmän, vaikkakin perheen keskustelukulttuurilla näyttäisi olevan merkittävämpi yhteys vanhempien koulutukseen kuin perhetyyppiin. Korkeasti koulutettujen äitien perheissä keskustellaan enemmän.

Aikuisten väliset suhteet vaikuttavat hyvässä ja pahassa myös perheen lapsiin. Tutkimuksessa muistutetaan, että lasten hyvinvointi voi kärsiä, jos vanhempien suhteet ovat juridisesti epämääräiset ja/tai jos vanhempia syrjitään identiteettinsä vuoksi. Näiden rakenteellisten seikkojen yhteys sateenkaariperheiden arkeen jää selvittämättä, mutta kiinnostava havainto on, että sateenkaariperheiden lapset kokevat kouluterveyskyselyyn vastanneita lapsia useammin muutoksia perheen arjessa, esimerkiksi muuton toiseen asuntoon tai uusperheen muodostumisen. Kaikista tutkituista lapsista ja nuorista 72 prosenttia on kokenut vanhempien eron tai eroja. Eron kokeneilla 13-18-vuotiailla nuorilla on verrokkejaan

enemmän ahdistus- ja masennusoireita. Eron yleisyys voi raportin (2018) mukaan liittyä vanhempien seksuaali- tai sukupuoli-identiteettiin esimerkiksi siten, että uudenlaisen perhetyypin uranuurtajina vanhemmat ovat kokeneet paineita onnistumiseen, eivätkä sen vuoksi tai syrjinnän pelossa hae parisuhteen ongelmiin ajoissa apua. Tutkimukseen vastanneista vanhemmista reilu kolmasosa kertoo jääneensä ilman tukea sateenkaari-suhteesta erotessaan.

Tutkimuksen löydökset peittyvät osin hyvin yksityiskohtaisen, paikoin toistaisen raportoinnin alle. Kokonaisuutta olisi keventänyt esimerkiksi tutkimuslomakkeiden liittäminen raportin loppuun ja kysymisen tapaan liittyvien seikkojen tiivis raportointi tulosten esittämisen yhteydessä. Myös jäsentelyn puute ja käsitteellinen epätarkkuus vaivaavat. Tutkimuksen teemojen luokittelu vaikkapa johdannossa mainittujen sosiaalisen, psyykkisen ja fyysisen hyvinvoinnin mukaisesti olisi voinut palvella lukijaa.

Ihmetystä herättää lisäksi se, että perheen käsite on jätetty raportissa avaamatta. Tutkitavista 7-10-vuotiaat lapset ovat saaneet itse määritellä perheen koostumuksen avoimesti. Heidän perhemääritelmänsä olivat yleensä inklusiivisia, sisältäen monen kotitalouden väkeä, lemmikkejä ja jopa edesmenneitä perheenjäseniä. Kun muilta tutkittavilta on kysytty perheestä, on tutkijoilla kuitenkin ollut mielessään ilmeisesti kotitalous. Vanhemmille suunnatussa kysymyksessä koti ja perhe rinnastuvat toisiinsa: on kysytty, kuinka monta kotia tai perhettä kyselyn kohteena olevalla lapsella on. Nuorilta puolestaan kysyttiin, elävätkö he yksinomaan sateenkaariperheessä tai -perheissä vai onko heillä myös muunlaisia perheitä. Kysymysten sisältämät ennakkokäsitykset ovat ongelmallisia ja johtavat monitulkintaisuuteen, eikä perhekäsityksiä tällöin voida raportoida puhtaasti tutkittavien ymmärryksenä. Esimerkiksi oletus siitä, että

vastaajalla on kokemus vaikkapa kahdesta toisistaan erillisestä perheestä sisältää (varmasti tahattoman) yhteyden kotitalouteen kiinnittyneeseen, staattiseen perheeseen, joka hajotessaan muodostaa kaksi erillistä yksikköä. Tämä ei välttämättä vastaa tutkittavien henkilökohtaista käsitystä asiasta.

Perhesuhteiden kartoittaminen siten, että kysymystä perheenjäsenistä ei rajata kotitalouteen tai juridisesti määriteltyihin suhteisiin, voisi tuottaa laajempaa ymmärrystä perheen merkityksestä ja muodosta sateenkaariperheiden kontekstissa. Jälkimmäinen, vanhempia koskeva tutkimus osoittaa kyllä, että osalle ystävät ovat sukulaisia läheisempiä, perheenjäsenten kaltaisia, ja että sateenkaari-vanhempien suhteet omiin vanhempiinsa ovat muuta väestöä hauraammat. Nämä havainnot tarjoavat täkyjä uusia tutkimuskysymyksiä muotoileville.

Tutkimusraportteja voi kuitenkin kiittää niiden huolellisesta ja paneutuneesta otteesta. Aiemmat aihepiiriä koskevat tutkimukset, kuten myös toteutettu tutkimus, on raportoitu pieteetillä. Raportit toimivat paitsi hakuteoksina sateenkaariperheiden hyvinvointia

koskevaan kirjallisuuteen, myös katsauksena suomalaisessa yhteiskunnassa elävien sateenkaariperheiden lasten hyvinvointiin.

Palataan vielä lopuksi asenteisiin. Lasten ja nuorten kokemuksia raportoiva tutkimus osoittaa, että osa tutkituista kokee huolta muiden ihmisten asenteista: kolmasosa jännitti sateenkaariperheestä kertomista muille ja pelkäsi, että kertominen vaikuttaa siihen, miten häneen suhtaudutaan. Puolet sateenkaariperheiden vanhemmista raportoi 7-18-vuotiaan lapsensa kuulleen loukkaavia kommentteja perheestään. Mitä pitäisi tapahtua, ettei yhdenkään lapsen, saati aikuisen, tarvitsisi kantaa huolta tällaisista asioista? Asenteiden muuttuminen on hidasta, mutta tutkitun tiedon kumuloituminen on olennaista. Rakenteelliset reformit, kuten tasa-arvoinen avioliittolaki ja äitiyslaki, edistävät ihmisten yhdenvertaista kohtelua heidän sukupuoli- ja seksuaali-identiteetistään riippumatta. Töitä kuitenkin vielä riittää, ja sateenkaariperheisiin liittyvien asenteiden ja perheissä elävien kokemuksia suomalaisessa yhteiskunnassa on syytä edelleen tutkia ja seurata.

Monimuotoisesti perheistä ja monipolvisesti tunteista

Hanna-Mari Ikonen

Petteri Eerola & Henna Pirskanen (toim.) (2018)
Perhe ja tunteet. Helsinki: Gaudeamus. 390 s.

Petteri Eerolan ja Henna Pirskasen toimittama teos *Perhe ja tunteet* on monipuolinen katsaus aiheeseen, joka on ajankohtainen sekä yhteiskunnallisten että teoreettisten keskustelujen näkökulmasta – elämehän keskellä tunteiden tutkimisen käännettä. Kirjan lähtökohtana on perhesuhteiden lisääntyvä moninaisuus. Monimuotoistumisen lisäksi perhesuhteisiin länsimaissa liittyy tänä päivänä valinnanvapaus ja valintojen tekeminen tunteella. Perhetutkimuksessa on oltu kiinnostuneita erityisesti aikuisten valinnoista ja tunteista, mutta perheen ”tunnepitoistuminen” suuntaa huomiota myös lasten ja nuorten tunteisiin, tässäkin kirjassa. Itse valitut perheet, *families of choice*, tarkoittaa sitä, että tietyssä elämäntilanteessa ja ainakin periaatteessa itselle tärkeistä ihmisistä ja eläimistäkin voi muodostua perhe. Kirja on kiinnostava nuorisotutkijoille juuri tuoreiden käsitteiden takia, vaikka suoraan nuoria aineistonaan käytäviä tekstejä siinä ei olekaan kovin paljon.

Teos on varsin hyvin toimitettu sekä toimittajien että kustantajan puolelta. Keskeistä teemaa, tunteita, kuljetetaan jokaisessa luvussa luontevasti mukana. Käsitteen – tunteen,

emotion tai affektin – käyttö vaihtelee vähän, mutta se on perusteltua ja jo johdannossa kerrottu. Johdanto on helppolukuinen ja runsain lähtein perusteltu, joskaan käytetty kirjallisuus ei aina ole kaikkein tuoreinta, mutta onneksi jotkut artikkelit tarjoavat myös aivan uusinta tutkimusta viitteissään.

Gaudeamuksen viitteiden merkitsemisen tavasta en erityisemmin pidä. Viitteet ovat loppuviitteitä ja ne on järjestetty lukukohtaisesti kirjan loppuun. Se tarkoittaa sitä, että viitattun tutkijan nimeä, saati koko viitettä, ei saa nopeasti lukemisen yhteydessä selville. Aluksi tarkistin joitakin kiinnostavimpia lähteitä lukiessani kirjaa, mutta sormen pitämiseen paksun opuksen viiteosion välissä puuttui nopeasti. Tästä ei kuitenkaan käyne syyttäminen toimittajia. Sen sijaan tykästyin ratkaisuun esittää tutkimuksen toteutustapa, aineisto ja analyysimenetelmä artikkelien lopussa tietolaatikkona. Toki paikoin, aineistosta ja projektista riippuen, mukana oli joko hiukan toistoa, kun aineistosta oli kerrottava jotakin jo varsinaisessa artikkelissa, tai vastaavasti lukiessaan oli hieman epätietoinen, mistä tekstin kontekstissa tarkemmin ottaen on kyse, kun se selvisi vasta lopun tietolaatikosta.

Tietolaatikko ymmärrettävästi puuttuu

teoreettisesta luvusta *Lojaaliuden vaativat si-dokset* (Anna-Maija Castrénin). Teoreettiseen luentaan perustuva luku myöskään ei suoraan keskustele muiden lukujen kanssa. Mielestäni tämä perhesuhteiden moninaisuutta esiin tuodessaan ajankohtainen ja sinänsä ansiokas luku jää tällaisenaan irralliseksi kirjan kokonaisuudessa.

Kirjan luvuista osa olisi voitu julkaista pienin muutoksin itsenäisinä artikkeleina tieteellisessä julkaisussa, osa toimii nykyisällöllään vain kokoelman osana. Mukana on monia harvoin tutkittuja ja hankalia aiheita. Käytetyt aineistot ovat laadullisia, pääasiassa suoraan ihmisiltä kerättyjä (eivätkä vaikkapa media-aineistoja) ja melko pieniä. Tämä on ymmärrettävää, sillä juuri kipeitä tunteita, kuten teoksen yksi osa on nimetty, ja arkaluontoisia aiheita avaamaan ei ole aivan helppoa saada mittavaa määrää osallistujia. Esimerkiksi Tarja Hiltusen *Huostaanotettujen lasten äidit* -luvussa on vain seitsemän haastateltavaa. Enempää ei tarvitakaan. Äitien kokemuksia ja tunteita kuvataan eläytyvästi ja syvälle päästen jo tälläkin aineistolla – ei vähiten siksi, että samoja tutkittavia on haastateltu kahdesti. Samalla kyseinen luku on esimerkki yksinomaan kirjan kokonaisuudessa toimivasta kirjoitustavasta: jo otsikkokin on varsin kuvaileva ja toteaa vain tutkimuksen empiirisen kohteen, ei näkökulmaa tai päätelmää.

Nostan esiin kolme lukua, joiden teoreettinen käsittely, aineiston valinta tai käsittelytapa ovat erityisen ansiokkaita – nähtynä toki erityisesti omasta, sukupuolentutkimuksesta kiinnostuneen lukijan näkökulmastani. Marja Peltolan artikkeli *Tunteet rodullistettujen vähemmistöjen sukupolvisuhteissa* on myös nuorisotutkimuksellisesti kiinnostava. Koska rodullistettujen vanhempien perheet nähdään usein poikkeavina, ongelmallisinakin, verrattuna valkoisiin, keskiluokkaisiin perheisiin ja koska tunteet ovat sekä sosiaalisia että yksilöllisesti koettuja, yhteiskunnallisia

hierarkioita heijastelevat tunteet voivat vaikuttaa myös lähisuhteisiin, niihin liittyviin tunteisiin ja niistä kertomiseen. Tämä on tärkeä havainto paitsi perhetutkimukselle, myös laajemmin yhteiskunnalliselle keskustelulle maahanmuuttajista ja heidän tunteistaan. Vanhemmuus on aina vaikeaa, mutta siihen liittyviä tunteita voivat värittää myös esimerkiksi sukupuolen ja sosioekonomisen aseman kaltaiset erot sen lisäksi että epävarmuutta aiheuttaa tuntemus kieleen ja kulttuuriin liittyvän kompetenssin puutteesta.

Peltola ottaa esille myös perheenjäsenten suojelun ikäviltä asioilta, kuten rasismilta. Rasimitilanteet ovat haastatteluissa intensiivisesti kerrottuja, mutta silti tunteita niukasti sanallistavia. Tunteiden hankala sanallistaminen on tuttua monista perhetilanteista, joita *Perhe ja tunteet* -kirjassakin käsitellään. Peltolan artikkelissa kuvattuja tilanteita ovat esimerkiksi ne, joissa lapset ovat piilottaneet kotiin tulleen rasistisen viestin vanhemmiltaan suojellakseen näiden tunteita. Rodullistuksessa asemassa olevat perheet joutuvat pakosti ottamaan kantaa rodullistaviin stereotyyppioihin ja selviämään elämästä niiden keskellä, kun valtaväestöön kuuluvat voivat ohittaa ne. Näin ollen rakenteet muokkaavat sekä perhesuhteita että niihin liittyviä tunteita.

Toinen ansiokas luku on Varpu Alasuutarin *Queerit perhesuhteet ja läheisen kuolema*. Ei ole epäilystäkään siitä, onko luvussa todella kyse tunteista. Lisäksi empiirinen tutkimuskohde, HLBTIQ+-ihmiset, vaatii vielä valottamista lähes mistä tahansa näkökulmasta. Alasuutari perustelee tutkimuskohteensa tärkeyden vakuuttavasti: juuri kuolemiseen ja suremiseen liittyvät rituaalit ja käytännöt tekevät näkyväksi yhteiskunnan arvot ja normit. Suomalainen kuolema on perhekeskeistä – nimenomaan heterodyinperhekeskeistä – mikä huomataan silloin, kun vainaja ja häntä sureva läheinen kuuluvat seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin. Suremisen käytännöt

osoittavat tunnustetun surun ja perheen rajat. Tämän Alasuutari osoittaa kiinnostavasti ja koskettavasti myös empiirisessä analyysissään. Suremiseen tulee ”ekstralisä”, kun suru on ”äänioikeudetonta”.

Pidin myös siitä teorioista johdetusta ajatuksesta, että heteronormatiivinen onnellisuuden lupaus näyttää liittyvän elämänkaareen, jonka välttämätön osa avioliitto on. Queerit perhesuhteet näyttäytyvät tämänkaltaisten onnea tuovien asioiden puutteena. Queereistä perheistä nostetaan kuitenkin tänä päivänä mediassa esiin myös paljon positiivisia tarinoita ja värikkäitä Pride-tapahtumien kaltaisia representaatioita. Samalla onnellisuus tulee normiksi ja vaikeista asioista vaietaan HLBTIQ+-yhteisössäkkin. Uskoisin, että myös erilaisiin vähemmistöihin kuuluville nuorille ihmisille olisi helpottavaa ja vapauttavaa, jos leviäisi sellainen ajattelumalli, että myös queereissa perheissä on onnettomuutta ja surua.

Kolmanneksi nostan esiin Tiina Sihdon, Annukka Lahden, Heidi Elmgrenin ja Raisa Jurvan kirjoittaman artikkelin *Naisvalitus ja parisuhteen epätasa-arvot*. Tekstissä on kyse heteroseksuaalisen parisuhteen emotionaalista pettymyksistä, jotka johtuvat osin naisten

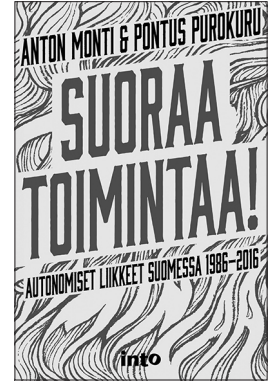
pettymyksistä epätasapuoliseen työnjakoon kodin-, lasten ja parisuhteen hoidossa. Tätä tyytymättömyyttä kirjoittajat kutsuvat Laurent Berlantia seuraten naisvalitukseksi ja toteavat, että sitä ei yleensä tunnusteta tasa-arvo-ongelmaksi. Naisvalituksessa on kyse romanttisen parisuhteen ideaalista, jonka toteutumattomuuteen naiset pettyvät. Kyse on parisuhteen epätasa-arvon yhtäaikaisesti kritiikistä ja hyväksynnästä. Pettymys on omakohtaisesti koettu tunne, joka kuitenkin muotoutuu sosiaalisesti, kulttuurimme ja yhteiskuntamme ohjaamina, kuten osassa affektitutkimusta todetaan. Tälle tunteelle naisvalitus on purkautumiskanava, mutta pelkkä omien tunteiden työstäminen ei saa muutosta aikaan. Siihen tarvitaan konkreettisia muutoksia myös puolisoilta. Kuitenkin julkinen parisuhdepuhe vastuuttaa ongelmien ratkaisemisessa nimenomaan naisia.

Kirja tulee kuulumaan monien alojen opintokohtien lukemistoihin. Sitä voikin suositella, sillä teos antaa helposti lähestyttäviä väläyksiä perhesuhteisiin – myös hankaliin, normeja rikkoviin ja syntymässä oleviin. Ajankohtainen teos tarjoaa ensimmäisen kattauksen perhesuhteiden affektiivisuuteen.

Aktivismin hullut vuodet

Vesa Peipinen

Monti, Anton & Purokuru, Pontus (2018) Suoraa toimintaa! Autonomiset liikkeet Suomessa 1986–2016. Helsinki: Into Kustannus Oy. 343 s.

Anton Montin ja Pontus Purokurun kirja on vasemmistolaisen suoran toiminnan, anarkismin ja aktivismissen kuvaus, joka perustuu kirjoittajien omiin kokemuksiin, haastatteluihin ja kirjalliseen aineistoon. Ajanjakso ulottuu vuodesta 1986 vuoteen 2017.

Kirjan luvut on jaettu aktivismisykleihin. Sykliteorian mukaan yhteiskunnallisia liikkeitä syntyy aaltomaisesti ja ajan mittaan hiipuu, kunnes tulee uusi liikesykli ja niin edelleen. ”Hulluuden hetkinä” liikkeiden toiminta kiihtyy, ja toisaalta liikkeet voivat hiipua nopeastikin.

Päähuomio kirjassa kohdistuu 2000-luvun aktivismin ”hulluihin vuosiin”, jolloin liikkeillä oli ”kova noste ja energia”. Kirjoittajat kuljettavat lukijaa merkittäviin tapahtumapaikkoihin, kuvaavat tapahtumien taustoja ja aktivistien tavoitteita. Radikaalit mellakoivat Prahassa, Göteborgissa ja Genovassa, järjestävät Kuokkavierasjuhlia ja iskevät kakun Maailmanpankin johtajan päähän.

Liikkeitä yhdistävä tekijä on kapitalismikritiikki. Aktivistien käsissä kuluvat Peter Singerin, Naomi Kleinin sekä Michael Hardtin ja Antonio Negrin teokset, joista haetaan motivaatiota toimintaan. Poliittista muutosta markkinoiden hallitsemassa maailmassa ta-

voitellaan luomalla paikallisia vastarintoja ja kapinavoimia.

Monti ja Purokuru ovat haastatelleet kymmeniä aktivisteja liikkeiden sisäpiiristä. Itsekin sisäpiiriläisinä kirjoittajat kuvaavat elävästi aktivistien kokemuksia, onnistumisia ja kommelluksiakin. Tapahtumista syntyy uskottava kokonaiskuva ja lukijalle avautuu nuorten toimijoiden palava into osallistua liikkeisiin, tehdä työtä yhteisen hyvän ja paremman yhteiskunnan eteen.

Tapahtumia kuvataan kriittisestikin arvioiden. Liikkeissä toimineet ihmiset ovat olleet ideologioiltaan, motiiveiltaan ja taustoiltaan kirjavaa joukkoa, eri aktivistiryhmittymien välille syntyy myös ristiriitoja. Joskus aktivismin nimissä tapahtuu omaisuuden tuhoamista, joita kirjassa kutsutaan ”suoran toiminnan iskuiksi, jotka aiheuttivat laajoja omaisuustuhoja”. Aika ajoin aktivistien toiminta on ”aivan vitun kaoottista”, kuten eräs aktivisti kuvaa tapahtumia.

Aktivistit olivat verkottuneita muihin radikaaleihin liikkeisiin ja suomalaisten aktivistien rooli tapahtumissa on ajoittain keskeinen. Prahassa, Göteborgissa ja Genovassa vastustamisen kohteina ovat ”imperiumin” merkitävät instituutiot kuten Kansainvälinen valuuttarahasto IMF, Maailman kauppajärjestö

WTO ja Maailmanpankki.

Göteborgin vuoden 2002 väkivaltaiset tapahtumat ovat globalisaatiokriittiselle liikkeelle käännekohta, liikkeen muutosvoima alkaa hiipua ja aktivismin painopiste siirtyy paikallisiin vastarinnan muotoihin, ”globaalista paikalliseen”.

Aktivistien toimintarepertuaariin alkavat kuulua talonvaltauksat, kadunvaltauksat, mielenosoitukset, romanisiirtolaisten auttaminen, ympäristöaktivismi ja muun muassa ravintolapäivän järjestäminen. Vallatuissa taloissa asutaan, järjestetään keikkoja ja tapahtumia sekä kylvetään uusia kapinan siemeniä.

Vuodet 2003–2006 ovat aktivismin hulluja vuosia, joille kirjassa annetaan paljon tilaa. Näille vuosille sijoittuvat prekariaattiliikkeen nousu, EuroMayDay, Stop Töhryille -hankkeen vastakampanjat, makasiinimellakat, Smash Asem ja monet talonvaltauksat.

Liikkeet saivat aikaan lukuisia nuoriso- ja kulttuuritiloja ja avaavat keskustelua mm. perustulosta. Ne synnyttivät myös merkittävän joukon vaihtoehtolehtiä, kuten Muutoksen Kevät, Megafoni, Kaurapuuro ja Kapinatyölläinen, joiden numerot ovat haluttuja keräilykohteita vielä nykyään. Liikkeiden toiminta linkittyy punkkulttuuriin, veganismiin ja muuhun alakulttuuriskeneeseen.

Mielenosoitukset johtavat ajoittain väkivaltaisiinkin konflikteihin, toisaalta käsitellään poliisin ylimitoitettuja otteita aktivisteja kohtaan. Näitä koventuneita otteita sain oma-kohtaisesti kokea 2000-luvun alkupuolella, vierailuni vallattuun taloon päättyi poliisin melko rajuun talon tyhjennykseen ja nuorten valtaajien mukana pidätysbussilla Itäkeskukseen putkaan.

Kirjan tapahtuman päättyvät vuosiin 2015–2017. Helsinki-Vantaa -lentoasemalla vastustetaan turvapaikanhakijoiden pakkopalautuksia, Helsingin Rautatientorille ilmestyy Oikeus elää -mielenosoitusleiri, nuoren Jimi Karttusen kuolema johtaa Suomen historiaan

suurimpaan antirasistiseen mielenosoitukseen ja aktivistit osallistuvat Hampurin G20 -kokouksen mellakoihin.

Tapahtumien runsauden takia nimi- ja asiahakemisto olisi ollut kirjaan mainio lisä. Kuten kirjoittajat itsekin huomauttavat kirja ei ole kattava kuvaus aktivismista, vaan väliin jää aukkoja joita kuvataan vähemmän. Joistakin ajanjaksoista ja liikkeistä lukisi jatkossa mielellään enemmänkin, kuten feministianarkistisesta Peppi-ryhmittymästä tai Turun talonvaltaustoiminnasta, jonka johtohahmot olivat naisia.

Suurin osa kirjaan valikoituneista haastatelluista on miespuolisia ja aktivismi näyttäytyy kenties tästä syystä ajoittain kovin maskuliinisena toimintana. Kirjan liikkeet ja aktivistit onnistuivat nostamaan esiin kysymyksiä, joista osasta on tullut yhteiskunnallisen keskustelun valtavirtaa. Eläinten oikeuksista, ympäristöasioista, kaupunkikulttuurista ja julkisen tilan käytöstä, siirtolaiskeskustelusta ja perustulovaatimuksesta nousi yleisiä keskustelunaiheita.

Suoraa toimintaa! on mainio johdatus ja aikalaiskuvaus suomalaisen aktivismin lähihistoriaan, aktivistien kokemuksiin ja ajatteluun vasemmistolaisen aktivismin taustalla. Monet kirjassa haastatellut ovat nousseet sittemmin näkyviin asemiin yhteiskunnassa, jota aiemmin ankarasti kritisoi. Tosin samaan aikaan lienee yhteiskuntakin muuttunut.

Nuorisotiedon kirjaston uutuuudet (18.12.18-18.4.19)

Nuorisotalan erikoiskirjasto on kaikille avoin kirjasto. Kirjallisuuden laina-aika on kuukausi ja lehtien yksi viikko, artikkelikopiot 20 snt/sivu. Aineistoa lähetetään tarvittaessa postitse. Kirjaston tietokannassa (pretty.alli.fi) voi selata kirjaston kokoelmia ja lukea verkkojulkaisuja. Kirjastosta pyydettyjen tunnusten avulla voi itse uusina lainoja ja varata aineistoa.

Nuorisotiedon kirjasto, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki, puh. 044 416 5204/5205, sähköposti kirjasto@alli.fi.

TILAA KIRJASTON UUTISKIRJE: www.nuorisotiedonkirjasto.fi

Psykologia

Anna-Maria Talvio (esipuheen kirjoittaja); kirjoittajat: Äilu Valle [ja 76 muuta]: Kirjeitä tuntemattomalle nuorelle. Helsinki: Like, 2018. - 149 s.

Huottilainen, Minna: Näin aivot oppivat. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 303 s.

Jääskinen, Anne-Mari Mitä sä rageet?: lapsen ja nuoren tunnetaitojen tukeminen. Kuvittanut Pelliccioni, Sanna. 2. painos, Helsinki: Lasten keskus, 2018. - 256 s.

Kauko, Outi: Lasten yksinäisyys perheiritymissä: lasten merkityksenantoa tutkimassa. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis, 2018. - 96 s.

Duukkala, Jouni: Osalliseksi onnellisuudesta. Helsinki: Duodecim, Onni, 2019. - 216 s.

Minna Sadeniemi, Miikka Häkkinen, Maaria Koivisto, Teemu Ryhänen, Anna-Liisa Tsokkinen: Viisas mieli: opas tunnesäätelyvaikeuksista kärsivillä, piirroksella: Seija Rusanen. Helsinki: Duodecim, 2019. - 318 s.

Myllyviita, Katja: Tunne tunteesi. Helsinki: Duodecim, Onni, 2016. - 255 s.

Pojjula, Soili: Resilienssi: muutosten kohtaamisen taito, 2. painos, Helsinki: Kirjapaja, 2018. - 266 s.

Tuominen, Saku: Juu ei: pieni kirja priorisoinnista. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 2018. - 271 s.

Välämäki, Vesa: Yksin yliopistossa. Yliopisto-opiskelijoiden kokema yksinäisyys korkeakouluopiskelu elämänavaiheessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, pro gradu -tutkielma, 2018. - 80 s.

Nuoris. Yleistä

Halme, Nina; Kanste, Outi; Klemetti, Reija; Kuusio, Hannamaria; Rajala, Rika; Seppänen, Johanna: Ulkomaista syntyperää olevien nuorten hyvinvointi Kouluterveyskyselyssä vuonna 2017 [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2017. - 8 s.

Paakkunainen, Kari: Nuorisotutkimusseuran historiaa 1987-2018. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 211, sarja: Kenttä.

2018. - 530 s.

Paolini, Giulia; Horváth, Anna; Motiejunaite, Akvile: Situation of young people in the European Union: Commission Staff Working Document. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. - 162 s.

Weeks, John R.; Fuigate, Debbie L. (eds.): The youth bulge: challenge or opportunity? New York: International Debate Education Association, cop. 2012. - 201 s.

Tutkimusmenetelmät

Kaidesoja, Tuukka; Kankainen, Tomi; Ylikoski, Petri (toim.): Syistä selityksiin: kausaalisuus ja selittäminen yhteiskuntatieteissä. Helsinki: Gaudeamus, 2018. - 339 s.

Raivio, Kari: Näytön paikka: tutkimustiedon käyttö ja väärinkäyttö. Helsinki: Gaudeamus, 2019. - 285 s.

Sosiologia

Dufva, Mikko: Heikot signaalit tulevaisuuden avartajina. Helsinki: Sitra, Sitran selvityksiä 142, 2019. - 39 s.

Emcke, Carolin: Halu. Tampere: Vastapaino, 2018. - 212 s.

Frisk, Matleena: "Naiseni on oma itsensä". Rakennettu luonnollisuus, ruumiilliset kulutustuotteet ja nuorten sukupuolten murros 1961-1973. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 213, sarja: Tiede, väitöskirja, 2019. - 233 s.

Junnilainen, Lotta: Lähiökyly: tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Tampere: Vastapaino, väitöskirja, 2019. - 343 s.

Juntunen, Anna: "Minä uskon hyvään elämään". Nuoret ja elämänselitys rakentuvana toimijana [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Helsingin yliopisto, teologinen tiedekunta, 2019. - 79 s.

Politiikka. Osallistuminen

Eskelinen, Teppo: *Demokratia utopiana & sen vastavoimat*. Tampere: Vastapaino 2019. - 172 s.

Honkasalo, Veronika: *Toivon politiikka*. Helsinki: Into, 2019. - 145 s.

Häyry, Matti; Takala, Tuija; Ahola-Launonen, Johanna (toim.): *Oikeudenmukaisuuden ongelma*. Helsinki: Gaudeamus, 2018. - 343 s.

Kuokkanen, Kanerva: *Developing participation through projects?: a case study from the Helsinki Metropolitan Area*. Helsinki: University of Helsinki, Publications of the Faculty of Social Sciences, 6, 2016, Väitöskirja, 2016. - 257 s.

Lumikari, Heli; Kostianen, Aino; Saavalainen, Hanna-Leena: *Vapaaehtoistoiminnan kurssi: menetelmiä ja kurssirunko*. Helsinki: Kansalaisareena, julkaisuja 1/2019, 2019. - 19 s.. Lisäksi Vapaaehtoistoiminnan tietopakettiin kuuluu Kostianen, Aino; Lumiaro, Heli; Jeesaan -Vapaaehtoistoiminnan peli ja Osaamista vapaaehtoistyöstä: opettajien opas vapaaehtoistoiminnan kurssille [Oppimateriaali].

Nuorten vaikuttamiskyselyn ja Vaikuta, älä valita! -päivien koontiraportti [*Elektroninen aineisto*] 2019. - 67 s.

Pekkarinen, Elina; Myllyniemi, Sami (toim.): *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla: Nuorisobarometri 2018*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto; Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019. - 210 s.

Työ. Työllisyys

Arell, Miira; Koponen, Aino: *Kansainvälinen vapaaehtoistyö: välivuodesta eväitä tulevaisuuteen* [*Elektroninen aineisto*]. Mikkelin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamk, 2018, opinnäyte. - 68 s.

Kattelus, Ritva; Jokinen, Tom: *Uraopas: työelämän lyhyt oppimäärä*. Helsinki: Gaudeamus, 2017. - 250 s.

Opinnoista töihin: opas ammatillisten oppilaitosten ja erityisoppilaitosten ammattilaisille opiskelijoiden työllistymisen tueksi [*Elektroninen aineisto*] Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL); Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja, 13/2018, 2018.

Nuorisorikollisuus

Kimmel, Michael S.: *Healing from hate: how young men get into--and out of--violent extremism*. Oakland, California: University of California Press, 2018. - 263 s.

Lastensuojelu. Nuortenhuolto

Gissler, Mika; Kekkonen, Marjatta; Känkänen, Päivi (toim.): *Nuoret palveluiden pauloissa: Nuorten elinolut vuosikirja 2018*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2018. - 200 s.

Kontula, Osmo: *2020-luvun perhepolitiikka*. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos, katsauksia,

52/2018, 2018. - 135 s.

Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevat (NEET) nuoret, katsaus tilanteeseen ja toimenpiteisiin. [*Elektroninen aineisto*] Opetus- ja kulttuuriministeriö; Työ- ja elinkeinoministeriö; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019. - 7 s.

Kuusisto, Anna-Kaisa; Korjonen-Kuusipuro, Kristiina: *Yksin tulleet nuoret hallinnan kohteena: suomalainen yhteiskunta näköalattomuuden vai toivon rakentajana?*: JANUS 2018:4 - s. 370-378.

Laakso, Riitta: *"Ne näki musta": Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset* [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2019. - 86 s.

Paaso, Kati: *Merkityksellisiä polkuja: tarinoita lastensuojelun jälkihuollon merkityksellisyydestä* [*Elektroninen aineisto*]. Turku: Turun yliopisto, 2018. - 126 s.

Surakka, Anne; Paananen, Reija: *Valmennuspaja-asiakkuus ja nuorten sosiaali- ja terveyspalveluiden käyttö* [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak puheenvuoro 19, 2018. [*Elektroninen aineisto*] 53 s.

Kasvatus. Koulutus. Yleistä

Euro, Laura; Kapanen, Hanna; Kenttälä, Marjo; Kiviranta, Aino; Ilonen, Petra: *Matka palvelumuotoiluun: opas opettajalle*. Helsinki: Kehittämiskeskus Opinkirjory, Mökki 1, 2017. - 74 s.

Leskisenoja, Eliisa; Sandberg, Erja: *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 189 s.

Maunu, Antti; Manninen, Niina; Kuusisto, Elina; Tirri, Kirsi; Lehto, Satu: *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2017* [*Elektroninen aineisto*]. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry., 2018

Mehtälä, Karri (toim.): *OOS-projekti: lukiolaisten oman oppimisen suunnitelman kehittäminen palvelumuotoilun avulla* [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Helsingin kaupunki, 2018. - 79 s.

Nivala, Elina; Ryytänen, Sanna: *Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Helsinki: Gaudeamus, 2019. - 422 s.

Norrena, Juho: *Oman oppimisen kapteeni*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 220 s.

Rinne, Risto; Haltia, Nina; Lempinen, Sonia; Kaunisto, Tuuli (toim.): *Eriarvoistuva maailma - tasa-arvoistava koulu?* Helsinki: Suomen Kasvatustieteellinen Seura, Kasvatusalan tutkimuksia, 78, 2018. - 419 s.

Silvennoinen, Heikki; Kalalahti, Mira; Varjo, Janne (toim.): *kirjoittajat Päivi Armila [ja 22 muuta: Koulutuksen lupaukset ja koulutususkot*. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura, Kasvatusalan tutkimuksia, 79, 2018. - 392 s.

Ståhlberg, Leena: *Pienryhmäohjaajan opas*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 169 s.

Monikulttuurisuus. Globaalikasvatus

Emcke, Carolin: Vihaa vastaan. Tampere: Vastapaino, 2017. - 217 s.

Integrating Students from Migrant Backgrounds into Schools in Europe: National Policies and Measures [*Elektroninen aineisto*]. Brussels: Education, Audio-visual and Culture Executive Agency, 2019. - 192 s.

Jalonen, Riikka; Heinonen, Laura: Kaikki mukana? Yhdenvertaisuussuunnittelun opas nuorisotyöhön. Oulu: Koordinaatti, Oulun kaupunki, 2018. - 88 s.

Pisani, Maria; Basarab, Tanya; Bello, Barbara Giovanna; Laine, Sofia (eds.): Between insecurity and hope: reflections on youth work with young refugees. Strasbourg: Council of Europe, European Commission, Youth Knowledge; #24, Youth Partnership. 2018. - 218 s.

Nuorisotyö

Digitaalisuus järjestöjen nuorisotoiminnassa 2018 [*elektroninen aineisto*]. Verke - Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus, 2018. - 50 s.

Kiviniemi, Juha (toim.): Maker-toiminta nuorisotyössä. Helsinki: Verke, 2019. - 105 s.

Kiviniemi, Juha (toim.): Maker-verksamhet i ungdomsarbete. Helsingfors: Verke, 2019. - 109 s.

Kiviniemi, Juha (toim.): Maker activities in youth work. Helsinki: Verke, 2019. - 109 s.

Kauppinen, Eila: Moniääninen ruokaympäristö: ruokakasvatuksen mahdollisuudet nuorisotaloilla. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 38, väitöskirja, 2018. - 269 s.

Lauha, Heikki; Nölvak, Kati (toim.): Digitalisaatio ja nuorisotyö. Verke (Finland), ENTK (Estland), 2019. - 146 s.

Lerche, Jessica; Storlund, Greta; Ohlis, Oscar: En utredning om det finlandssvenska ungdomsarbetet. Helsingfors: Föreningen Luckan rf, 2017. - 159 s.

Eryityskasvatus

Berggren, Katariina; Hämäläinen, Jari (toim.): ADHD-käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, [2018]. - 337 s.:

Eriksson, Susan; Armila, Päivi; Rannikko, Anni (toim.): Vammaiset nuoret ja liikunta. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES, Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 346, 2018. - 112 s.

Hattersley, Caroline; suomentaja: Nykänen, Riitta: Autismikirjo: näin tuet teini-ikäistä. 2. painos, Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto ry, 2018. - 77 sivua

Mäkinen, Arja: Sairas sisko ja vaiettu veli: vertaisopas erityisen sisaruuden kohtaamiseen. Tampere: Vastapaino, [2019]. - 207 s.

Timonen, Tero; Castrén, Maija; Ärölä-Dithapo, Mari: Autismikirjo: tausta, diagnostiikka ja tutkimus. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 381 s.

Vapaa-aika. Harrastukset

Hakanen, Tiina; Myllyniemi, Sami; Salasuo, Mikko (toim.): Oikeus liikkuu: lasten ja nuorten vapaa-aikatu tutkimus 2018. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 215, sarja: Kenttä; Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 61; Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:2, 2019. - 145 s.

Helenius, Jenni: ”Tämän ikäisenä pitää vielä harrastaa monipuolisesti erilaisia asioita”: Vanhempien ja valmentajien näkemyksiä turvallisesta harrastajaryhmästä [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2019. - 31 s.

Kokko, Sami; Martin, Leena (toim.): Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018 [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Valtion liikuntaneuvosto, 2019. - 219 s.

Lääketiede. Terveys

Häkkinen, Maria (toim.): Psykyksen työn tekemisen taidosta. Helsinki: Nuorisopsykoterapia-säätiö, Nuorisopsykioterapian erityiskysymyksiä, 2019.

Ives, Martine: Mitä Aspergerin syndrooma on, ja miten se vaikuttaa minuun? Opas nuorille. 5. painos, Helsinki: Autismi- ja Aspergerliitto, 2015. - 25 s.

Lemma, Alessandra; Lynch, Paul E. (eds.): Sexualities: contemporary psychoanalytic perspectives. London & New York: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015. - 244 s.

Lemma, Alessandra: Introduction to the practice of psychoanalytic psychotherapy. 2. painos. Chichester, West Sussex: John Wiley and Sons, Inc, 2016. - 328 s.

Lemma, Alessandra: The digital age on the couch: psychoanalytic practice and new media. London: Routledge, 2017. - 154 p.

Ranta, Klaus ym.: Nuorten masennus, mielenterveyden hoitoketjut ja näyttöön perustuvan hoidon integroitu implementaatio perustasolle [*Elektroninen aineisto*]. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja; 90/2017, 2017. - 102 s.

Ranta, Klaus; Fredriksson, Jorma; Koskinen, Minna; Tuomisto, Martti T.; Charpentier, Pia.: Lasten ja nuorten kognitiiviset ja käyttäytymisterapiat. Helsinki: Duodecim, 2018. - 627 s.

Sinikallio, Sanna (toim.) Terveiden psykologia. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 316 s.

Wiens, Varpu: Pohjoissuomalaisten nuorten tyttöjen hyvinvointi: hypoteettinen malli [*Elektroninen aineisto*]. Oulu: Oulun yliopisto, Acta Universitatis Ouluensis. D, Medica; 1498, 2018. - 124 s.

Päihteet. Tupakka

Piispa, Mikko: Nuuska ja nuoret: laadullinen selvitys nuorten nuuskan käytöstä ja hankintatavoista [Elektroninen aineisto]. Helsinki: Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, 2018. - 50 s.

Seksuaalikasvatus

Ahtola, Anni; Forsström, Tiia; Paalanen, Tommi: *Nautinnon aika*. Helsinki: Into, 2019. - 226 s.

Cacciatore, Raisa; Korteniemi-Poikela, Erja: *Rakkaus, ilo, rohkeus: seksuaalisuuden portaat*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2018. - 207 s.

Chavez Perez, Inti: *Respektiä: seksikirja pojille*. Helsinki: Gummerus, 2019. - 239 s.

Oinonen, Maria; Susineva, Anni: *Seksuaalikasvattajan käsikirja*. Helsinki: Hivpoint, 2019. - 125 s. Julkaisu on osa Seksuaaliterveyden työkalupakki -materiaalisalkkua.

Seksuaaliterveyden työkalupakki [*Oppimateriaali*] Materiaalisalkkuun kuuluu kirja ja materiaaliopetti. Sisältää harjoituksia nuorten seksuaaliopetuksen ja -kasvatuksen tueksi sekä opetukseen tarvittavia välineitä. Helsinki: Hivpoint, 2019.

Organisaatiot. Johtaminen

Juuti, Pauli: *Johtamisen kehittäminen*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2016. - 160 s.

Mäkinen, Milla: *Palvelumuotoiluajattelemalla paremmaksi? Opas järjestö- ja yhdistystoimijoille*. Helsinki: Changeagenta, 2018. - 189 s.

Viestintä. Mediakasvatus

Kinnunen, Jani; Lilja, Pekka; Mäyrä, Frans: *Pelaaja-barometri 2018: monimuotoistuva mobiilipelaaminen* [Elektroninen aineisto]. Tampere: University of Tampere, TRIM Research Reports; 28, 2018. - 89 s.

Kosola, Silja; Moisala, Mona; Ruokoniemi, Päivi (toim.): *Lapset, nuoret ja älylaitteet: taiten tasapainoon*. Helsinki: Duodecim, 2019. - 175 s.

Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja digitaalinen media. [*Elektroninen aineisto*] Helsinki: Pelastakaa Lapset ry, 2017. - 12 s.

Tossavainen, Tommi; Harvola, Aino; Sohn, Ville; Marjomaa, Heikki; Meriläinen, Mikko; Tuominen, Pasi; Korhonen, Helmi; Göös, Pia (toimituskunta) *Pelikasvattajan käsikirja 2*. Helsinki: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2019. - 248 s.

Sumiala, Johanna; Niitamo, Annaliina (eds.): *Youth in the media city*. Helsinki: Finnish Youth Research Society/Finnish Youth Research Network, publications 212, 2019. - 70 s.

Vitalini, Simona: *Verkko-ohjauksen ja -neuvonnan opas työntekijöille*. Osaamiskeskus Koordinaatti, 2018. - 23 s. Perustuu opinnäytetyöhön *Counseling youth online - Guidelines for workers*. Savonia-ammattikorkeakoulu, 2018.

Taide. Teatteri

Jalkanen, Tiina: *Tyttötrilogiasta kokemusten kirjoa avaavaan taidepedagogikkaan*. Helsinki: Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, esittävien taiteiden tutkimuskeskus, Acta Scenica 54, väitöskirja, 2018. - 208 s.

Karjalainen, Anna Liisa (toim.): *Luovan toiminnan työtavat: käsikirja sosiaali- ja terveysalalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 2019. - 228 s.

Käpylä, Tiina: *Bändissä ja Vimmassa. Sosiaalinen sukupuoli arjesta esiintymislavalle turkulaisten nuorten bändiharrastuksessa* [Elektroninen aineisto]. Turku: Turun yliopiston julkaisuja, Sarja C, Osa 460, Scripta lingua Fennica edita, väitöskirja, 2018. - 184 s.

English summaries

Fatherhood, alcohol and masculinity in pro-boxer Jussi Koivula's life as depicted by the media

Arttu Salo

The Finnish Journal of Youth Research
("Nuorisotutkimus") Vol 36, (4), 3–19

This article examines the media's depiction of pro-boxer Jussi Koivula's life story as a culturally untypical tale of survival of a son who had an alcoholic father. Despite his difficult childhood in an alcoholic family, Koivula grew up to be a good, caring and sober father, husband and man. In such circumstances, it is more typical for a son to become a heavy drinker like his father. The article studies how Koivula's life story, as told by the media, adhered to cultural narratives of fatherhood, men's alcohol consumption, and masculinity. In conclusion, Koivula's life story as related by the media could be seen as renewing, changing and modifying cultural understandings of fatherhood, alcohol and masculinity. It served to recreate the model of how a son's tale of survival in the face of a father's alcohol problems could be told.

Keywords: alcohol, fatherhood, masculinity, cultural studies, narrative analysis

Third spaces around gaming and socialization – young people's technology usage and leisure activities

Meri-Tuulia Kaarakainen & Loretta Saikkonen

The Finnish Journal of Youth Research
("Nuorisotutkimus") Vol 36, (4), 20–37

This paper examines the digital technology usage and leisure activities of 8,661 young Finns. Principal component analysis was used to explore the typical digital media usage habits among the participants, and whether so-called anchoring media practices that dominate other media practices duly exist. In addition, the young people's leisure activities were analyzed by means of classification and visualization. Among boys, digital gaming emerged as an anchoring practice for other uses. For girls, maintaining social relationships through various social media services was found to be such an anchoring media practice. Both constituted an important social space for young people, a third space separate from the everyday life of home and school, with the focus on recreation, entertainment and chatter. As a result, digital technology activity did not reduce the young people's hobby activities; rather, the vast majority were engaged in diverse leisure-time activities. The findings showed that boys gathered in order to do something together, such as

digital gaming, whereas girls were more self-reliant, but sought counterparts to be and talk with for the sake of being together.

Keywords: young people, free time, third spaces, anchoring media practices

Prometheus camps as a platform for maturation

Teppo Eskelinen & Pia Lundbom

The Finnish Journal of Youth Research
("Nuorisotutkimus") Vol 36, (4), 38–50

This article discusses the impact of Prometheus camps on young participants. Prometheus camps are philosophically oriented 'coming-of-age camps' for young people who have completed the eighth grade, offering a secular alternative to attending confirmation classes. The article is based on multi-method, data-driven research, and situates itself within the multidisciplinary field of youth studies. The analysis is based on short writings and video diaries, which were produced by participants of selected camps in summer 2017, as well as an online questionnaire. The approach adopted in the research emphasised reliance on the participants' interpretations. Theoretically, the organising concept of the research was the development of worldviews. The analysis showed that the camps contributed to deeper self-reflection, and that their impact should be seen as a process rather than an isolated learning experience. Further, the impact of the camps seemed to be manifested more in the form of social and ethical development, rather than theoretical knowledge.

Keywords: maturation, effectiveness, material triangulation, worldviews, self-understanding, Prometheus camp

nuorisotutkimus

SISÄLLYSLUETTELO

Pääkirjoitus

Lotta Haikkola

Nuorisotutkimuksen ydin löytyy lehden historiaa tarkastelemalla 1

Artikkelit

Arttu Salo

Isyys, alkoholi ja miehisuus ammattinyrkkeilijä Jussi Koivulan mediaelämäntarinassa 3

Meri-Tuulia Kaarakainen & Loretta Saikkonen

Pelaamisen ja sosiaalisuuden ympärille muodostuvat kolmannet tilat 20

Teppo Eskelinen & Pia Lundbom

Prometheus-leirit kasvun areenana 38

Lektiot

Eila Kauppinen

Moniääninen ruokaympäristö – ruokakasvatuksen mahdollisuudet nuorisotaloilla 51

Hanna Laitinen

Nuorten, valtion vai markkinoiden asialla? 57

Arviot

Päivi Berg & Kaarlo Laine

Oikeus julkiseen tilaan, pyrkimys kunnioituksen kulttuuriin 63

Elina Lahelma

Sukupuolivastuullinen poikatutkimus lisää ymmärrystä monenlaisista pojista ja maskuliinisuuksista 67

Vaula Tuomaala

Sateenkaariperheissä voidaan hyvin, mutta mitä perheellä tarkoitetaan? 69

Hanna-Mari Ikonen

Monimuotoisesti perheistä ja monipolvisesti tunteista 72

Vesa Peipinen

Aktivismin hullut vuodet 75

Tässä numerossa kirjoittavat 37

Nuorisotiedon kirjaston uutuuksiluettelo 77